

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**AVRUPA’DA AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ: ALMANYA
VE FRANSA ÖRNEKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyma Merve TANDOĞAN

Enstitü Anabilim Dalı : Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Filiz CİCİOĞLU

MAYIS-2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

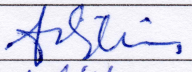
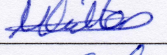
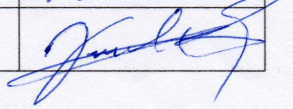
**AVRUPA'DA AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ: ALMANYA
VE FRANSA ÖRNEKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyma Merve TANDOĞAN

Enstitü Anabilim Dalı : Uluslararası İlişkiler

“Bu tez 17.05/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / ~~Oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Filiz CİCİOĞULLU	Basarılı	
Doç. Dr. Mehlika Özlem ULTAU	Basarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım TURAN	Basarılı	

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sayfa : 1/1

TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Şeyma Merve TANDOĞAN
Öğrenci Numarası	:	1660Y07004
Enstitü Anabilim Dalı	:	Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı	:	
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi: Almanya ve Fransa Örnekleri
Benzerlik Oranı	:	%13

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

19/04/2019
Öğrenci İmza

☐ Sakarya Üniversitesi Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Filiz CİCİOĞLU

Tarih: 19.04.2019

İmza:

☐ KABUL EDİLMİŞTİR

☐ REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Çalışmamın başından itibaren yardımlarını esirgemeyen, tezimi titizlikle inceleyen ve nihai şeklini almasında büyük emeği olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Filiz CİCİOĞLU'na gönülden teşekkür ederim. Çalışmam boyunca beni motive eden ve manevi desteklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen kuzenim Özlem ŞİMŞEK'e ve arkadaşım Melek KOÇAR'a teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak, hayatım boyunca olduğu gibi bu çalışmamda da maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen kıymetli aileme sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Şeyma Merve TANDOĞAN

17.05.2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
GRAFİK LİSTESİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: BATI AVRUPA’DA AŞIRI SAĞ: KAVRAMSAL VE TARİHSEL BAKIŞ	5
1.1. Kavramsal Olarak Aşırı Sağ	5
1.1.1. Irkçılık	11
1.1.2. Faşizm	12
1.1.3. Popülizm	14
1.2. Batı Avrupa Demokrasilerinde Aşırı Sağın Gelişimi	16
1.2.1. Birinci Dalga (1946-1960)	17
1.2.2. İkinci Dalga (1960-1980)	17
1.2.3. Üçüncü Dalga (1980 sonrası)	18
1.3. Aşırı Sağ Partilerin Yükseliş Nedenleri	19
1.3.1. Küreselleşmenin Etkisi	20
1.3.2. Siyasi Şartların Etkisi	21
1.3.3. Ekonomik Şartların Etkisi	22
1.3.4. 11 Eylül Terör Saldırıları’nın Etkisi	24
1.4. Aşırı Sağ Partilerin Kullandığı Genel Argümanlar	26
2. BÖLÜM: FRANSA’DA AŞIRI SAĞ	29
2.1. Front National Dönemi Fransız Aşırı Sağ	30
2.1.1. Front National’ın İdeolojisi	31
2.1.2. Front National’ın Kuruluşu	39
2.1.3. Front National’ın Seçimlerdeki Görünümü	42
2.2. Fransa’da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları	46
2.3. Fransa’da Merkez Siyasetin Popülistleşmesi	51
3. BÖLÜM: ALMANYA’DA AŞIRI SAĞ	55

3.1. Aşırı Sağ Partilerin Kuruluşu ve Gelişimi.....	56
3.1.1. Alman Ulusal Demokratik Partisi/Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD)'nin Kuruluşu ve İdeolojisi	56
3.1.1.1. Alman Ulusal Demokratik Partisi/Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD)'nin Seçimlerdeki Görünümü.....	58
3.1.2. Alman Halk Birliği/Deutsche Volks Union (DVU)'nin Kuruluşu ve İdeolojisi	62
3.1.2.1. Alman Halk Birliği/Deutsche Volks Union (DVU)'nin Seçimlerdeki Görünümü	63
3.1.3. Cumhuriyetçiler/Die Republikaner (REP)'in Kuruluşu ve İdeolojisi.....	64
3.1.3.1. Cumhuriyetçiler/Die Republikaner (REP)'in Seçimlerdeki Görünümü	67
3.1.4. Almanya İçin Alternatif Partisi/Alternativ für Deutschland (AfD)'nin Kuruluşu ve İdeolojisi.....	69
3.1.4.1. Almanya İçin Alternatif Partisi/Alternativ für Deutschland (AfD)'nin Seçimlerdeki Görünümü	72
3.2. Almanya'da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları	75
3.3. Almanya'da Merkez Siyasetin Popülistleşmesi	85
 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	88
KAYNAKÇA.....	95
ÖZGEÇMİŞ	110

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AfD	: Alternativ für Deutschland
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AP	: Avrupa Parlamentosu
CCIF	: Collectif Contre l’islamophobie en France
CDU	: Christlich Demokratische Union
CNCDH	: Commission Nationale Consultative des Droits de l’Homme
CSU	: Christlich-Soziale Union
DVU	: Deutsche Volksunion
FDP	: Freie Demokratische Partei
FN	: Front National
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
NPD	: Nationaldemokratische Partei Deutschlands
OSCE	: Organization for Security and Co-operation in Europe
PEGIDA	: Patriotische Europäer Gegen Islamisierung Des Abendlandes
REP	: Die Republikaner
SPD	: Sozialdemokratische Partei Deutschlands

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Front National Seçim Sonuçları (2002-2017).....	45
Tablo 2 : Nationaldemokratische Partei Deutschlands’ın Federal Meclis (Bundestag) Oy Oranları (2002-2017).....	58
Tablo 3 : Nationaldemokratische Partei Deutschlands’ın Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2002-2010).....	60
Tablo 4 : Nationaldemokratische Partei Deutschlands’ın Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2011-2017).....	61
Tablo 5 : Deutsche Volks Union’ın Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2001- 2009).....	64
Tablo 6 : Die Republikaner’ın Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2001-2007).....	67
Tablo 7 : Die Republikaner’ın Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2008-2017).....	68
Tablo 8 : AfD Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2013-2017).....	73
Tablo 9 : AfD’nin Federal Meclis (Bundestag) Oy Oranları (2013-2017).....	74
Tablo 10 : Aşırı Sağcı Örgüt ve Grupların Sayısı (2006-2011).....	76

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Fransa’da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları (2001-2006).....	47
Grafik 2: Fransa’da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları (2012-2017).....	50
Grafik 3: Almanya’da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları (2002-2005).....	81
Grafik 4: Almanya’da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları (2009-2012).....	82
Grafik 5: Almanya’da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları (2013-2017).....	84

ÖZET

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	X	Doktora	
Tezin Başlığı: Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi: Almanya ve Fransa Örnekleri			
Tezin Yazarı: Şeyma Merve TANDOĞAN Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Filiz CİCİOĞLU			
Kabul Tarihi: 17.05.2019		Sayfa Sayısı: 7 (ön kısım) + 110 (tez)	
Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler			
Avrupa, 11 Eylül’den bu yana aşırı sağ eğilimlerin marjinal alandan siyasetin merkezine doğru hareketine sahne olmaktadır. Soğuk Savaş boyunca Avrupa siyasetinde süregelen dengeler 11 Eylül sonrasında ortaya çıkan konjonktürün etkisiyle değişmeye başlamıştır. Bu dengelerin değişmesinde siyasi partilerin söylemleri etkili olmuştur. Yıllardır siyasetin marjinal alanında bulunan aşırı sağ partiler merkez partilerinin hegemon söylemlerine meydan okuma fırsatı bulmuşlardır. Bu meydan okuma neticesinde Avrupa siyasetinde ve sosyal yaşamında önemli değişimler yaşanmıştır. Bu tezin amacı; aşırı sağ partilerin siyasette kendilerine alan açma adına, 11 Eylül 2001 sonrasında ortaya çıkan konjonktürden faydalanarak nasıl yabancıları ve Müslümanları ötekileştiren/marjinalleştiren bir söylem dolaşıma soktuğunun, bu söylemin merkez partilerin söylem ve politikalarına etkilerinin, dolaşıma sokulan söylemin sosyal yapıya etkilerinin ve partilerin oy oranlarının incelenip analiz edilmesidir. 11 Eylül 2001 sonrasında ortaya çıkan konjonktürde aşırı sağ partilerin siyasette zemin kazanmak ve meşruiyetlerini sağlamak adına dolaşıma soktuğu yabancıları ve Müslümanları ötekileştirici söylemin, merkez partilerini popülist politikalar izlemeye itmesinin yanı sıra halk kitlelerindeki yabancı karşıtlığını körüklediği ve bu durumun Avrupa ülkelerinde yaşayan yabancılara yönelik şiddet eylemlerini arttırdığı savının öne sürüldüğü bu çalışmada aşırı sağ partilerin ve merkez partilerinin söylemleri incelenmiştir.			
Anahtar Kelimeler: Aşırı Sağ, Irkçılık, İslamofobi, Popülizm, Almanya, Fransa			

ABSTRACT

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	Ph.D.	☐
Title of Thesis: Rising of the Far Right in Europe: Examples of Germany and France			
Author of Thesis: Şeyma Merve TANDOĞAN Supervisor: Assist. Prof. Filiz CİCİOĞLU			
Accepted Date: 17.05.2019		Number of Pages: vii (pre text) + 110 (main body)	
Department: International Relations			
Since September 11, Europe has witnessed the movement of extreme right tendencies from the marginal area to the center of politics. The ongoing balances in European politics began to change with the effect of the conjuncture that emerged after September 11. The discourses of political parties were effective in changing these balances. The far right parties which have been in the marginal area of politics for years, had the opportunity to challenge the central parties' hegemon discourse. As a result of this challenge, Europe has experienced significant changes in social and political life. The aim of this thesis is to examine and analyze how the right-wing parties to put foreigners and Muslims into a marginalizing discourse, the effects of this discourse on the discourse of the central parties, the effects of the discourse on the social structure and the parties' vote rates in the name of opening a field in politics by using the conjuncture of after September 11, 2001. In this thesis, it has been suggested that in the conjuncture that emerged after the September 11, right-wing parties' discourse that put foreigners and Muslims into a marginalizing, pushed the central parties to follow populist policies and increased anti-foreignerism in society. This situation increased violence against foreigners that living in European countries. In this study, the discourses of extreme right parties and central parties were examined to analyze all of these.			
Keywords: Far Right, Racism, Islamophobia, Populism, Germany, France			

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında tüm dünyada olduğu gibi Batı Avrupa’da da yeni bir sosyal, siyasal ve ekonomik düzen kurulmuştur. Ekonomide liberal bir düzen ve refah devleti ilkesi benimsenmiş, bu doğrultuda bir refah toplumu oluşturulmuştur. Ortak düşman olan Sovyetler Birliği’ne karşı bir araya gelinmesi fikri neticesinde Batı Avrupalı devletler Avrupa Birliği (AB), o dönemki adıyla Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) çatısı altında bir araya gelmiş ve birçok yetkilerini bu ulusüstü yapıya devretmişlerdir. Kendileriyle aynı değerleri paylaşmayan Sovyetler Birliği’ni, kendilerinin “öteki”si olarak konumlandıran Batı Avrupalı devletler ortak Sovyet tehdidi karşısında bir araya gelerek, Sovyet karşıtlığı üzerinden kendi ortak kimliklerini tanımlamışlardır. Bu gelişmelerin neticesinde milliyetçiliği ön plana çıkaran, biyolojik, etnik, kültürel ırkçılığı savunan aşırı sağ eğilimli oluşumlar ve dolayısıyla siyasi partiler marjinal alana itilmişlerdir. Savaş sonrası yeni düzenin kurulmasında öncülük eden merkez sağ ve sol partiler siyasette hegemon söylemin sahibi haline gelmişlerdir. Ortak bir tehdidin varlığı, merkez partiler ve medya tarafından bu tehdidin sürekli olarak söylemlere konu edilmesinin yanı sıra refah düzeyinde görülen iyileşmeler gibi etkenler toplumların farklı bir siyasi alternatif aramasının önüne geçmiş ve aşırı sağ partilerin söylemlerinin toplum tarafından kabul görmesini engellemiştir. Söylemleri toplumsal düzeyde karşılık bulamayan ve dolayısıyla toplumdan destek göremeyen aşırı sağ partiler uzun bir süre siyasetin marjinal alanına mahkûm olmuşlardır. Sovyet tehdidi üzerinden kendi varlıklarını ve söylemlerini meşrulaştıran merkez partilerin çokkültürlülüğü de içeren söylemleri siyaset sahnesinin hegemon söylemi haline gelmiştir.

80’lerin sonlarına gelindiğinde uluslararası alanda yaşanan değişimler, küreselleşme olgusu, ekonomide yaşanan dalgalanmalar merkez sağ ve sol partilerin söylem ve politikalarının etkinliğini azaltmıştır. Yaşanan değişimler toplumların yerleşik partilere ve mevcut siyasete olan güvenini sarsmış ve yeni bir alternatife ihtiyaç duymalarına neden olmuştur. Batı Avrupa devletlerinin milliyetçiliği geri plana alarak ulusüstü bir yapının çatısı altında bir araya gelmesine neden olan ortak düşman Sovyetler Birliği’nin çöküşü Avrupa siyasetinde yeni gelişmelere kapı aralamıştır. Tam da bu dönemde o zamana kadar siyasetin marjinal alanında yer alan aşırı sağ partiler bir alternatif olarak

belirmişlerdir. Toplumun taleplerine uygun popülist söylemleri olan, merkez partilerin söylemlerine bir karşı söylem geliştiren bu aşırı sağ partiler Batı Avrupa siyasetinde bir hareketlilik meydana getirmişlerdir. Çeşitli nedenlerle, kuruldukları her ülkede aynı etkiye sahip olmamalarına rağmen kimi ülkelerde kısa sürede hatırı sayılır bir seçmen desteği kazanarak güç elde etmeleri siyaset bilimcilerin konuyla ilgili çalışmalar yapmasına sebebiyet vermiştir.

Çalışmanın Amacı

11 Eylül 2001 sonrasında aşırı sağ partilerin siyasette kendilerine alan açma adına, ortaya çıkan konjonktürden faydalanarak nasıl yabancıları ve Müslümanları ötekileştiren/marjinalleştiren bir söylem dolaşıma soktuğu incelenecektir. Aşırı sağ partiler tarafından sürekli olarak tekrarlanan ötekileştirici söylemin merkez partilerin söylem ve politikalarına etkilerinin yanısıra dolaşıma sokulan bu söylemin sosyal yapıya etkileri de incelenecek unsurlardandır.

Bu incelemeler neticesinde örnek ülkeler olan Fransa ve Almanya’da aşırı sağ partilerin gösterdiği gelişimin, bu partilerin etki düzeylerinin, iki ülkedeki aşırı sağ partiler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Bunların yanı sıra Fransa ve Almanya’daki aşırı sağ partilerin yükselişi ile bu ülkelerde yaşanan etnik ve dini motivasyonlu saldırılar arasındaki bağlantının ortaya koyulması da amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Konusu ve Kapsamı

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, ele alınan konunun kavramsal çerçevesini çizmek adına aşırı sağ, ırkçılık, faşizm ve popülizm kavramları açıklanmış, Batı Avrupa’da aşırı sağın gelişimi ve yükseliş nedenleri üzerinde durulmuştur. Bunların yanı sıra aşırı sağ partilerin kullandığı genel argümanlara da bu bölümde yer verilmiştir.

İkinci bölüm seçilen örnek ülkelerden biri olan Fransa’da aşırı sağın gelişimine ayrılmış ve Fransa’nın en eski aşırı sağ partilerinden biri olan Front National/Ulusal Cephe’nin kuruluşu, ideolojisi ve seçimlerdeki görünümü ele alınmıştır. Fransa’da yaşanan ırkçı saldırılara da bu bölümde yer verilmiştir. Fransa’daki merkez siyasetin söylem ve

politikalarında görülen aşırı sağ siyasetle benzeşme ve popülistleşme belirtileri de bu bölümde incelenmiştir.

Almanya’da aşırı sağın gelişimine ayrılan üçüncü bölümde Almanya’da kurulmuş aşırı sağ partiler olan Alman Ulusal Demokratik Partisi-NPD, Cumhuriyetçiler-REP, Alman Halk Birliği-DVU, Almanya İçin Alternatif Partisi-AfD’nin kuruluşları, ideolojileri ve seçimlerdeki görünüşleri ele alınmıştır. Almanya’da yaşanan ırkçı saldırılara da bu bölümde yer verilmiştir. Almanya’da merkez siyasetin aşırı sağ söylemlerden etkilenen ve benzerlik gösteren söylem ve politikaları, popülistleşme belirtileri de bu bölümde incelenmiştir.

Sonuç ve değerlendirme bölümünde, çalışma boyunca seçilen örnek ülkeler üzerinden yapılan incelemeler sonucunda varılan bulgular sıralanmış ve analiz edilmiştir.

Çalışmanın Önemi

Türkçe literatürde Avrupa’da aşırı sağın yükselişiyle ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla aşırı sağın tarihsel sürecine yönelik olduğu görülmüştür. Örnek olarak seçilen Almanya ve Fransa’daki aşırı sağ eğilimlerin günümüzde geldikleri noktayı görebilmek adına, 11 Eylül sonrasında bu ülkelerde gerçekleşen cumhurbaşkanlığı seçimleri, genel seçimler, yerel seçimler ve Avrupa parlamentosu seçimlerinde aşırı sağ partilerin elde ettikleri oy oranlarının, seçim kampanyaları sürecinde aşırı sağ partilerin yürüttükleri propagandaların analiz edilmesi gerekmektedir.

Avrupa’da aşırı sağın yükselişiyle ilgili Türkçe literatürde yeterli sayıda çalışma bulunmadığı görülmüştür. Bu tez bu eksikliğin giderilmesine bir nebze olsun katkıda bulunmak amacıyla yazılmıştır. Bu tez çalışmasında, 11 Eylül sonrasında yükselişe geçen aşırı sağ eğilimlerin ve örnek olarak seçilen Almanya ve Fransa’daki aşırı sağ partilerin söylemlerinin incelenmesine ek olarak bu ülkelerde 2001 yılından sonra gerçekleşen seçimlerin incelenerek analiz edilmiş olması bu çalışmanın diğer çalışmalardan farkını oluşturmaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak kaynak taraması kullanılmıştır. Türkçe ve yabancı literatürde konuyla ilgili olarak yazılmış olan tezler, kitaplar, makaleler, örnek

olarak seçilen ülkelerdeki aşırı sağ parti liderlerinin ve merkez partilerin liderlerinin 11 Eylül sonrasındaki söylemlerinin yazılı halleri kullanılan başlıca kaynaklar olmuştur. Bunların yanı sıra medyada yer alan ve tez konusuyla ilgili olan haberler de incelenmiştir.

Elde edilen verilerin analizinde söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. 11 Eylül sonrasında Avrupa’da aşırı sağın yükselişini analiz edebilmek adına, örnek olarak seçilen ülkelerdeki aşırı sağ parti liderlerinin “öteki” inşasında kullandıkları söylemler, merkez sağ ve sol parti liderlerinin aşırı sağ söylemlerle benzeşen konuşmaları söylem analizine tabi tutularak incelenmiştir. 11 Eylül sonrasında Avrupa aşırı sağında yaşanan değişimin incelendiği bu çalışmada söylem analizi yönteminin seçilme nedeni, bu değişimin temel yapıtaşı olan “öteki” inşa sürecinin sürekli olarak farklı aktörler ve söylemler aracılığıyla tekrar edilmiş olmasıdır.

Bu çalışmada örnek olay incelemesi yapılmıştır. Bu inceleme için Fransa ve Almanya seçilmiştir. Bu ülkelerin seçilme nedeni iki ülkenin de hem Avrupa Birliği’nin kurucularından olmaları hem de günümüzde Avrupa Birliği’nin lokomotif durumunda olmalarıdır. Fransa’da aşırı sağ eğilimlerin uzun yıllardır siyasi sahnede kendine yer bulması, Almanya’da ise İkinci Dünya Savaşı’ndan beri Alman siyasetinde kendine yer bulamayan aşırı sağ eğilimlerin son yıllarda önemli kazanımlar elde etmeleri de bu iki ülkenin seçilme nedenleri arasındadır. Diğer Batı Avrupa ülkelerindeki aşırı sağ eğilimlerin daha popülist partiler olması, Almanya ve Fransa’daki aşırı sağ eğilimlerin ise bunlardan farklı olarak tarihsel bir arka plana sahip olması da bu iki ülkenin seçilme nedenlerindendir.

Zaman aralığı olarak 11 Eylül sonrasının seçilme nedeni ise bu tarihten itibaren Avrupa ülkelerinde yaşayan yabancıların ve özellikle Müslümanların içinde yaşadıkları toplum tarafından düşman/öteki/tehdit olarak görülmeye başlanması, aşırı sağ partilerin bu durumdan faydalanarak yabancıları ve Müslümanları ötekileştiren bir dil üzerinden kendilerine siyasi sahnede alan açmaya çalışmalarıdır. Aşırı sağ partilerin bu girişiminden merkez partilerin de etkilenmesi ve bu etkinin merkez partilerin söylemlerine yansımaya başlaması da bu zaman aralığının seçilme nedenlerindendir.

1. BÖLÜM: BATI AVRUPA'DA AŞIRI SAĞ: KAVRAMSAL VE TARİHSEL BAKIŞ

Bu bölümde çalışmanın daha anlaşılabilir olmasını sağlamak amacıyla konuyla ilgili olarak “aşırı sağ” kavramı ve aşırı sağ tanımlarken kullanılan “faşizm”, “ırkçılık” ve “popülizm” gibi temel kavramlar açıklanacaktır. Kavramsal açıklamaların ardından aşırı sağın gelişim süreci ve yükseliş nedenleri üzerinde durulacaktır.

1.1. Kavramsal Olarak Aşırı Sağ

Aşırı sağ eğilimler Avrupa siyasi tarihinin çeşitli dönemlerinde varlık göstermiştir. Bu eğilimler 1980’lerin başlarından itibaren yeni bir yükseliş dalgası içine girmişlerdir. Bu dönem itibarıyla ortaya çıkan aşırı sağ eğilimleri inceleyen çeşitli çalışmalar bu dalgaanın öncekilerden farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Aşırı sağ partiler kavramının yeniden şekillendiği üzerinde uzlaşılsa da bu partilerle ilgili net bir tanım üzerinde hemfikir olunamamıştır. Siyasetin sağ kulvarında yer alan ve aşırı uçları temsil eden partilerin isimlendirilmesi konusunda çeşitli tanımlar ortaya konulmuştur. Bu çalışmada aşırı sağ olarak nitelendirilen partileri Kai Arzheimer ve Tim Bale “aşırı sağ”¹, Cas Mudde “popülist radikal sağ”², Matt Golder ve Michelle Hale Williams “uç sağ”³, Michael Minkenberg “yeni sağ”⁴, Sabrina P. Ramet “radikal sağ”⁵, Ludger Helms “sağ popülizm”⁶, Hans-Georg Betz “radikal sağ popülizm”⁷ olarak isimlendirmiştir.⁸

¹ Kai Arzheimer, “Contextual Factors and the Extreme Right Vote in Western Europe, 1980-2002”, **American Journal of Political Science**, Cilt 53, Sayı 2, Nisan 2009; Tim Bale, “Cinderella and Her Ugly Sister: The Mainstream and Extreme Right in Europe’s Bipolarising Party Systems”, **West European Politics**, Cilt 26, Sayı 3, Temmuz 2003.

² Cas Mudde, **Populist Radical Right Parties in Europe**, Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

³ Matt Golder, “Far Right Parties in Europe”, **Annual Review of Political Science**, Cilt 19, 2016; Michelle Hale Williams, “Can Leopards Change Their Spots? Between Xenophobia and Trans-ethnic Populism Among West European Far Right Parties”, **Nationalism and Ethnic Politics**, Cilt 16, Sayı 1, 2010.

⁴ Michael Minkenberg, “The New Right in France and Germany”, Peter H. Merkl ve Leonard Weinberg, (Ed.) **The Revival of Right Wing Extremism in the Nineties** içinde (65-90), Londra ve New York: Routledge, 1997.

⁵ Sabrina P. Ramet, “Defining The Radical Right”, Sabrina P. Ramet (Ed.) **Radical Right in Central and Eastern Europe Since 1989** içinde (3-28), Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1999.

⁶ Ludger Helms, “Right-wing Populist Parties in Austria and Switzerland: A Comparative Analysis of Electoral Support and Conditions of Success”, **West European Politics**, Cilt 20, Sayı 2, 1997.

⁷ Hans-Georg Betz, “The Two Faces of Radical Right-Wing Populism in Western Europe”, **The Review of Politics**, Cilt 55, Sayı 4, Sonbahar 1993.

⁸ Bu çalışmada Kai Arzheimer ve Tim Bale tarafından ortaya koyulan aşırı sağ kavramı kullanılacaktır.

1980 sonrasında yükselişe geçen aşırı sağ akımın özelliklerinin belirlenmesi konusunda çeşitli sınıflandırmalar ortaya koyulmuştur. Roy C. Macridis aşırı sağın ırkçılık, yabancı korkusu ve milliyetçilikten⁹ beslendiğini ifade etmiştir. Jürgen W. Falter ve Siegfried Schumann aşırı sağın aşırı milliyetçilik, etnosentrizm, anti-Komünizm, parlamento karşıtlığı, çoğulculuk karşıtlığı, militarizm, kanun ve düzen düşüncesi, güçlü siyasi liderlik talebi, anti-Amerikanizm ve kültürel karamsarlığı içine aldığını belirtmiştir.¹⁰ Mudde'ye göre bu sınıflandırmalarda ortaya koyulan özelliklerden birkaçı bu eğilimlerin tanımlanmasında ortaklık göstermektedir. Bu özellikler; milliyetçilik, ırkçılık, yabancı korkusu, anti-demokrasi ve güçlü devlet savonusudur.¹¹

Piero Ignazi bir partinin aşırı sağ parti olarak nitelendirilebilmesini üç kıstasa bağlamıştır. Birincisi; partinin siyasi düzlemdeki yeri, ikincisi; parti ideolojisinin faşizme atıfta bulunması, üçüncüsü ise; siyasi sisteme karşı tutumlarıdır.¹² Ignazi bu kıstasları sağlayan partilerin aşırı sağ partiler olarak nitelendirilebileceğini ifade etmiştir.

Ignazi'nin ortaya koyduğu bu kıstaslara göre bir partinin aşırı sağ parti olarak nitelendirilebilmesi için partinin, mevcut siyasi partiler düzleminde yer alan sağ partilerden daha fazla sağda yer alması gerekmektedir. Fakat bu koşulun bir partiyi aşırı sağ olarak nitelendirmek için tek başına yeterli olmadığını ifade etmiştir. Bu nedenle diğer kıstaslar açısından da partilerin incelenmesi gerekmektedir. Birinci koşulu sağlayan partiler Ignazi tarafından şu şekilde listelenmiştir;

İtalya MSI (Movimento Sociale Italiano-İtalyan Sosyal Hareketi)

Fransa FN (Front National-Ulusal Cephe)

Almanya REP (Die Republikaner-Cumhuriyetçiler)

DVU (Deutsche Volks Union List-D-Alman Halk Birliği)

⁹ Roy C. Macridis, **Contemporary Political Ideologies; Movements and Regimes**, 4. Baskı, Glenview: Scott Foresman and Company, 1989, s.231.

¹⁰ Jürgen W. Falter ve Siegfried Schumann, "Affinity Towards Right Wing Extremism in Western Europe", **West European Politics**, Cilt 11, Sayı 2, Nisan 1988, s.101.

¹¹ Cas Mudde, "Right-Wing Extremism Analyzed. A Comparative Analysis of the Ideologies of Three Alleged Right-Wing Extremist Parties (NPD, NDP, CP'86)", **European Journal of Political Research**, Cilt 27, Sayı 2, Şubat 1995, s.206.

¹² Piero Ignazi, "The Silent Counter Revolution", **European Journal of Political Research**, Cilt 22, Sayı 1, 1992, s.7.

	NPD (Nationaldemokratische Partei Deutschlands-Alman Ulusal Demokratik Partisi)
İngiltere	BNP (British National Party- İngiliz Ulusal Partisi)
	NF (National Front-Ulusal Cephe)
Yunanistan	EPEN (Ethniki Politiki Enosis-Ulusal Siyasi Birlik)
Belçika	VIB (Vlaams Blok-Flaman Bloku)
	FNb (Front National-Ulusal Cephe)
	PFN (Parti de Forces Nouvelles-Yeni Güçler Partisi)
Hollanda	CD (Centrumdemokraten-Merkez Demokratlar)
	CP'86 (Centrumpartij '86-Merkez Parti 86)
İspanya	AP (Alianza Popular-Popüler İttifak) ¹³
	FNs (Frente Nacional-Ulusal Cephe)
İsviçre	AN (Action Nationale-Ulusal Eylem)
Avusturya	FPÖ (Freiheitliche Partei Österreichs-Avusturya Liberal Partisi)
Danimarka	FRP (Fremskridtspartiet-İlerleme Partisi)
Norveç	FRPn (Fremskrittspartiet-İlerleme Partisi)

Listede yer alan partilerin muhafazakâr, neo-faşist, ılımlı burjuva, ırkçı, liberal ve yabancı düşmanı olarak nitelendirilebilecek şekilde çeşitlilik göstermesi nedeniyle Ignazi ikinci koşulu ortaya koymuştur. İkinci koşula göre bir partinin aşırı sağ olarak nitelendirilebilmesi için parti ideolojisinin faşizme gönderme yapması gerekmektedir. Ignazi'ye göre aşırı sağın ideolojik yapısı faşizm tarafından sağlanmıştır. Aşırı sağ partiler konusunda faşizme vurgu yapılmasını Ignazi şu üç sebeple açıklamaktadır. Birincisi; faşizmin aşırı sağ ideolojisi olarak bilinen tek ideoloji olması, ikincisi; faşist

¹³ İsim değişikliğiyle Partido Popular-Popüler Parti olmuştur.

ideolojinin muhafazakâr düşünceden farklılık göstermesi, üçüncüsü; 1970'lere kadar bütün aşırı sağ partilerin, bir neo-faşist parti olan İtalyan MSI'dan etkilenmesi ve atıfta bulunmasıdır.¹⁴ Ignazi'nin ideolojik olarak faşizme atıf koşulunu sağlayan partiler şu şekilde sıralanmıştır; İtalyan MSI, Alman NPD ve DVU, İngiliz BNP ve NF, Yunan EPEN, Avusturyalı NDP, BRB ve EHI, İspanyol FNs, Portekiz PDC, Flaman CP'86.¹⁵

Ignazi'ye göre aşırı sağ parti olarak nitelendirilebilmenin üçüncü koşulu siyasi sisteme karşı partilerin aldığı tutumdur. Aşırı sağ partilerin parti programları, liderlerinin yazılı ve sözlü ifadeleri incelendiğinde bu partilerin sistem karşıtı partiler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu karşıtlık parlamento karşıtlığı ve çoğulculuk karşıtlığını içermektedir. Bu karşıtlıklara rağmen, bu partiler açıkça faşist söylemlerin kullanımını ve faşizmle ilişkili olduklarını reddetmekte ve resmi siyasi açıklamalarında antidemokratik değerlere atıf yapmamaktadırlar. Moderniteyi reddetme, bölünmelere nefret duyma, toplumsal uyum arama, yabancılara karşı düşmanlık besleme, hiyerarşik yapıya inanma ve parlamenter sisteme güvenmeme aşırı sağ partilerin eleştiri anlayışını oluşturmaktadır.¹⁶

Cas Mudde'ye göre aşırı sağın kökeniyle ilgili çalışmalar faşizm çalışmalarında bulunur. Faşizmi tanımlarken kullanılan bazı kavramlar günümüzde aşırı sağın literatüründe kullanılmaktadır.¹⁷ Mudde aşırı sağ partilerin diğer siyasi partilerden ayrılan bazı özellikleri olduğunu ifade etmiştir. Birinci olarak diğer partiler temsil ettikleri siyasi çizgiyi/aileyi parti isimlerinde taşıırken (örneğin sosyal-demokrat, komünist) aşırı sağ partilerde bu durumun olmadığını ifade etmiştir. İkincisi diğer parti ailelerinin çeşitli ulusal partilerden oluşan ulus ötesi yapılanmalara sahip olduğunu, aşırı sağ partiler ailesinde ise böyle bir yapılanmanın görülmediğini ifade etmiştir. Bunu söylerken aşırı sağcı partilerin Avrupa Parlamentosu'nda bir grupları olduğunu fakat bu grup altında bir araya gelen partileri ulus ötesi yapılanma olarak nitelendirmenin zor olduğunu eklemiştir. Mudde bu farklılıkları belirttikten sonra 1980-95 yılları arasında aşırı sağ partileri şu şekilde sıralamıştır;¹⁸

¹⁴ Ignazi, s.9.

¹⁵ Ignazi, s.10.

¹⁶ Ignazi, s.11-12.

¹⁷ Cas Mudde, "The War of Words Defining the Extreme Right Party Family", **West European Politics**, Cilt 19, Sayı 2, Nisan 1996, s.230.

¹⁸ Mudde, *The War of Words Defining the Extreme Right Party Family*, s.233-234.

Avusturya FPÖ (Freiheitliche Partei Österreich-Avusturya Özgürlük Partisi)

Belçika AGIR

FNB (Front National Belge-Belçika Ulusal Cephesi)

PFNb (Parti des Forces Nouvelles-Yeni Güçler Partisi)

VB (Vlaams Blok-Flaman Bloku)

Danimarka FPD (Fremskridtspartiet-İlerleme Partisi)

Fransa AP (Alliance Populaire-Popüler İttifak)

FN (Front National-Ulusal Cephe)

PFN (Parti des Forces Nouvelles-Yeni Güçler Partisi)

Almanya DVU (Deutsche Volksunion-Alman Halk Birliği Partisi)

NPD (Nationaldemokratische Partei Deutschlands- Alman Ulusal Demokratik Partisi)

REP (Republikaner-Cumhuriyetçiler)

Yunanistan EPEN (Ethniki Politiki Enosis-Ulusal Siyasi Birlik)

ENEK (Enomeno Ethniko Kinema-Birleşik Milli Hareket)

İtalya AN (Alleanza Nazionale-Ulusal İttifak)

LL (Lega Lombarda-Lombardiya Ligi)

LN (Lega Nord-Kuzey Ligi)

LV (Lega Veneto-Veneto Ligi)

MSI (Movimento Sociale Italiano-İtalyan Sosyal Hareketi)

Lüksemburg NB (Nationalbewegong-Ulusal Hareket)

Hollanda CP (Centrumpartij-Merkez Partisi)

	CD (Centrumdemokraten-Merkez Demokratlar)
	CP'86 (Centrumpartij '86-Merkez Parti 86)
	NVU (Nederlandse Volksunie-Hollanda Halk Birliği)
Norveç	FRPn (Fremskrittspartiet-İlerleme Partisi)
Portekiz	FN-NM (Força Nacional-Nova Monarquia-Ulusal Kuvvet-Yeni Monarşı)
	PDC (Partido da Democracia Crista-Hristiyan Demokrasi Partisi)
	PSN (Partido de Solidariadade Nacional-Ulusal Dayanışma Partisi)
İspanya	FNs (Frente Nacional-Ulusal Cephe)
	FE (Falange Espanola de las JONS-İspanyol Falanjizmi)
	FN/FN (Fuerza Nueva/Frente Nacional-Yeni Güç-Ulusal Cephe)
	UN (Union Nacional-Ulusal Birlik)
İsveç	ND (Ny Demokrati-Yeni Demokrasi)
	Sd (Sverigedemokraterna-İsveç Demokratları)
İsviçre	LT (Lega dei Ticinesi-Ticino Ligi)
	NA (Nationale Aktion für Volk und Heimat-Halk ve Vatan için Ulusal Eylem)
	AP (Schweizer Autopartei/Parti Suisse des automobilistes-İsviçre Oto Partisi)
	SD (Schweizer Demokraten/Democrates suisses-İsviçre Demokratları)
	SRB (Schweizerische Republikaner Bewegung-İsviçre Cumhuriyet Hareketi)
İngiltere	BNP (British National Party- İngiliz Ulusal Partisi)
	NF (National Front-Ulusal Cephe)

1.1.1. Irkçılık

İrkçılığın tarihin hangi döneminde ortaya çıktığına dair çeşitli görüşler ortaya koyulmuştur. Bazı akademisyenlere göre ırkçı önyargılara sebep olan korku, nefret ve akıldışılık insana ait özelliklerdir. Dolayısıyla ırkçılık insanlık tarihiyle başlamıştır. Bazı akademisyenlere göre ise ırkçılık Orta Çağ'da Çinliler ve Araplar arasında ortaya çıkmıştır. Kimileri ise ırkçılığın kölelik sisteminden önce ortaya çıktığını fakat kölelik sistemiyle birlikte güçlendiğini ileri sürmüşlerdir. Mehmet Taş ırkçılığın bilimsel ve rasyonel bir proje olarak Aydınlanma Döneminde geliştirildiğini ve zamanla Batı medeniyetinin üstünlüğünü ifade eden bir teoriye dönüştüğünü ifade etmiştir.¹⁹ Irkçılık Avrupa kıtasının ulusallaşma sürecinde dış saldırılara karşı veya dış düşmana karşı bir savunma ideolojisi olarak hizmet vermiştir.²⁰

Dinesh D'Souza klasik anlamda ırkçılığı; ırkların biyolojik karakteristiğine dayalı olarak entelektüel ve ahlaki üstünlüğü savunan bir ideoloji olarak tanımlamıştır. D'Souza'ya göre ırkçılık, ırkların üstün ve aşağı ırklar olarak algılanmasıdır.²¹ George M. Fredrickson ırkçılığı; insan gruplarını güç, kültür ve statülerine göre ayıran bir düşünce sistemi olarak tanımlamıştır. Bu farklılıkların çevresel ya da tarihsel olaylardan değil genetik farklılıklardan kaynaklandığı ifade edilmiştir.²² Montserrat Guibernau ise ırkçılığı; biyolojik ve kültürel yapısından dolayı belli insan topluluklarının dışlanmasına dayanan ideolojik bir söylem olarak tanımlamıştır.²³

İrkçılığın çeşitli yazarlar tarafından yapılan tanımlamalarına bakıldığında ırkçılığın temelde insan topluluklarını biyolojik ve kültürel yapılarına göre değerlendiren ve bu değerlendirmeler üzerinden insan grupları arasında hiyerarşik bir sınıflandırma yapan ideoloji olduğu görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan konjonktür ırkçılığın içeriğinde değişime neden olmuştur. Bu dönemden itibaren ırkçılık, göç hareketlerini durdurmak amacıyla

¹⁹ Mehmet Taş, **Avrupa'da Irkçılık**, 1. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 1999, s.41.

²⁰ Taş, s.37.

²¹ Dinesh D'Souza, **The End of Racism**, New York: The Free Press, 1995, s.27.

²² George M. Fredrickson, **White Supremacy**, New York-Oxford: Oxford University Press, 1981, s.xii.

²³ Montserrat Guibernau, **Nationalism: The Nation-state and Nationalism in the Twentieth Century**, Cambridge: Polity Press, 1996, s.9.

yabancı düşmanlığını yaymanın bir aracı haline gelmiştir.²⁴ Günümüzde toplumsal düşmanlıkların temelinde ırksal farklılıklardan ziyade kültürel meseleler yatmaktadır.²⁵ Etienne Balibar, odak noktasını ırksal farklılıklardan kültürel meselelere çeviren ırkçılığı yeni ırkçılık olarak nitelendirmiştir. Bu yeni ırkçılığı Balibar; bazı grup ya da halkların diğerlerine üstünlüğü değil, sadece sınırların kaldırılmasının sakıncasını, hayat tarzlarının ve geleneklerin uyumsuzluğunu savunan bir ırkçılık olarak ifade etmiştir. Balibar'ın yeni ırkçılık olarak nitelendirdiği bu gelişme Pierre André Taguieff tarafından farkçı-ırkçılık olarak isimlendirilmiştir.²⁶ Yeni ırkçılık kuramını savunanların, kültürel farklılıklardan doğan doğal ortam olarak nitelendirilebilecek tezleri kabul edilirse Balibar bu durumun yeni bir etkiye yol açacağını ifade etmiştir. Balibar'a göre eğer değiştirilemez kültürel farklılık insanın gerçek "doğal ortamı", tarihsel solunum için vazgeçilmez atmosferi olarak kabul edilirse, o zaman bu farklılığın kaldırılması, savunma tepkilerinin, etnik gruplar arası anlaşmazlıkların ve saldırganlıkların artışına yol açacaktır.²⁷ Yeni ırkçıların, ırklar arasındaki ast-üst ilişkilerinin ve temiz veya kirli insanların belli ırkları temsil ettikleri düşüncesinin anlamını yitirdiği iddialarına²⁸ karşılık Balibar, bu yeni ırkçılık türünde hiyerarşinin ortadan kalkmadığını aksine kültürlerin farklılığını ifade etmek için kullanılan ölçütlerde yeni bir hiyerarşinin inşa edildiğini ifade etmiştir. Yeni ırkçılık insanları iki sınıfa ayırmaktadır; evrensel, ilerici olacaklar ve iflah olmaz partikülarist, ilkel olacaklar.²⁹ Yeni ırkçılar, kültürel farklılıkları odak noktalarına alarak oluşturdukları kültürel doğal ortam tezleri üzerinden kültürlerin karışmasına sebep olan göç ve küreselleşmenin ulusal kimlikleri tehdit ettiği söylemleriyle tezlerini meşrulaştırmak istemektedirler.

1.1.2. Faşizm

Faşizmin dünya siyaset sahnesine çıkışı Birinci Dünya Savaşı sonrasında İtalya'da olmuştur. Savaş sonrası ortaya çıkan ekonomik, siyasi ve toplumsal krizler ve bu krizler nedeniyle toplumda oluşan memnuniyetsizlikler faşizmin ortaya çıkışında etkili

²⁴ Taş, s.39.

²⁵ Ali Rattansi, **Racism: A Very Short Introduction**, Oxford: Oxford University Press, 2007, s.8.

²⁶ Etienne Balibar, "Is There A Neo Racism?", Etienne Balibar, Immanuel Wallerstein, (Ed.) **Race, Nation, Class: Ambiguous Identities** içinde (17-28), London: Verso Books, 1991, s.21.

²⁷ Balibar, s.22.

²⁸ Taş, s.52.

²⁹ Balibar, s.24-25.

olmuştur. İtalya’da faşist hareket 1919’da *Fascio di Combattimento* örgütünün kurulmasıyla örgütlenmiştir.³⁰ Bu tarihten itibaren İtalya dışındaki ülkelerde de çeşitli dönemlerde faşist yapılanmaların varlığı görülmüştür. Faşizm Almanya’da Nasyonal-Sosyalizm, İspanya’da ise Frankizm isimleri altında vücut bulmuştur. Bu iki ülke dışında İkinci Dünya Savaşı öncesinde faşist yönetimlerin görüldüğü ülkeleri Macaristan, Polonya, Romanya, Bulgaristan, Avusturya, Yunanistan ve Japonya olarak sıralamak mümkündür.³¹ Faşizm kavramı İkinci Dünya Savaşı sonrasında baskıcı olarak görülen, otoriter ya da seçkinci, herhangi bir siyasal rejimi veya eylemi itham etmek için kullanılan bir kavram haline getirilmiştir.³²

Faşizmin ele alınması konusunda akademik çevrelerde farklı görüşler mevcuttur. Bir grup akademisyen faşizmi, 1789 sonrasında Avrupa’da anti-liberal bir gelenek olarak beliren aşırı sağın 20. yüzyıldaki radikalleşmesi olarak ele almıştır. Başka bir grup akademisyen faşizmin, aşırı sağdan bağımsız, özünde yeni bir güç ve hem Avrupa’da hem de Avrupa dışındaki yerlerde çağdaş tarihin temel bir faktörü olduğunu öne sürmüşlerdir. Faşizm üzerine yapılan bir başka değerlendirme ise faşizmi, iki savaş arasına sıkışmış bir olgu olarak görmüş, ancak ideolojik gerekçeli Nazi ve daha oportünist Faşist türler arasında belirgin bir ayrım olduğunu öne sürmüştür.³³ Faşizmin neyi ifade ettiği konusunda görülen bu çeşitlilik faşizmin kavramsal olarak tanımlanmasında da kendini göstermiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun Avrupa’da Faşizmin ve Irkçılığın Yükselişini Araştırma Komisyonu’nun yayınladığı raporda faşizm, “özünde demokrasi ilkelerine, hukuk kurallarına, temel hak ve özgürlüklere düşman, yanı sıra belirli bir toplumu yüceltirken buna bağlı olarak dışında kalanları sistematik olarak dışlayan, milliyetçi bir yaklaşımdır”³⁴ şeklinde tanımlanmıştır.

Roger Griffin faşizmi, çeşitli permütasyonlarındaki mitsel nüvesini palingenetik** türde popülist ultra-milliyetçiliğin oluşturduğu bir siyasal ideoloji olarak tanımlamıştır. Griffin’e göre faşist zihniyet; muhafazakârlığın, bireyci liberalizmin ve materyalist sosyalizmin iflas ettiği ya da yozlaştığı söylenen egemenliğinin milliyetçiliğin zafer

³⁰ Oral Sander, **Siyasi Tarih (1918-1994)**, 23. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 2013, s.24.

³¹ Murat Sarıca ve Rona Aybay, **Faşizm**, İkinci Baskı, İstanbul: İzlem Yayınevi, 1965, s.8-9.

³² Roger Griffin, **Faşizmin Doğası**, 1. Baskı, (Çev.) Ali Selman, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, s.22.

³³ Griffin, s.26-27.

³⁴ European Parliament Committee of Inquiry into the Rise of Fascism and Racism in Europe, **Evrigenis Report**, 1986, s.17.

kazanacağı bir çağa yol vermesine yaklaşıırken ortaya çıkan yaşam anlayışıyla nitelenir.³⁵ Nicos Poulantzas’a göre faşizmin ortaya çıkışı mutlaka siyasal bir bunalıma denk gelmiştir.³⁶ Faşist bir rejimin temel amacı muhalif anarşik güçlerden etkilenmeyecek, milli toplumu koruma yetisine sahip güçlü bir devlet oluşturmaktır. Bir toplumun benzersizliğini ve ortak kaderini öne çıkaran bir anlayış ortaya koyulması, faşizmin özünde ırkçı olduğunu göstermektedir.³⁷ Faşizmde, bir ulusun bir otorite etrafında toplanması, bir şefin/önderin kesin egemenliği altında gerçekleşir. Bu açıdan incelendiğinde faşizmin bir diktatörlük olduğu ve demokrasi karşıtlığı barındırdığı söylenebilir.³⁸ Faşist diktatörlük, burjuvaziye ve küçük burjuvaziye örgütleyerek bir yığın hareketi oluşturmaya çalışır.³⁹ Faşizmin içerdiği ultra-milliyetçilik, eşitlikçilik karşıtlığı, enternasyonalist sosyalizme düşmanlık, geleneksel sağ kanat ile ya da muhafazakâr güçlerle örtük uzlaşısı ve sürekli kökene dair manevi değerlere başvurma gibi unsurlar faşizmin, genişletilmiş sağcı ideolojiler ailesine ait olduğu çıkarımını yapmayı mümkün kılmaktadır. Griffin bu çıkarım bağlamında “gerici sağ”, “muhafazakâr devrimci sağ”, “radikal sağ” gibi kavramları faşizm biçimleri olarak ele almıştır.⁴⁰

1.1.3. Popülizm

Popülizm konusunda üzerinde uzlaşılmış bir tanım yoktur. Popülizm kavramının kökeni 19. yüzyılın sonlarında Amerika’da Popülist Parti’nin, Rusya’da Narodniki Partisi’nin ortaya çıkışına uzanmaktadır.⁴¹ Bu ülkelerdeki popülist hareketleri takiben iki savaş arası dönemde Doğu Avrupa ve Balkanlar’da köylü hareketleri olarak popülist yapılanmalar görülmüştür.⁴² Batı Avrupa’da ise popülizm 1950’lerden sonra görülmeye

³⁵ Griffin, s.59; 86.

³⁶ Nicos Poulantzas, **Faşizm ve Diktatörlük**, (Çev.) Ahmet İnsel, İstanbul: Birikim Yayınları, 1980, s.56.

³⁷ Griffin, s.91-92.

³⁸ Sarıca ve Aybay, s.7-8.

³⁹ Palmiro Togliatti, **Faşizm Üzerine Dersler**, 3. Baskı, (Çev.) Şiar Yalçın ve Yüksel Demirekler, Ankara: Bilim ve Sosyalizm Yayınları, 1989, s.32.

⁴⁰ Griffin, s.94.

⁴¹ Cas Mudde ve Cristobal Rovira Kaltwasser, “Populism and Liberal Democracy: A Framework for Analysis”, Cas Mudde, Cristobal Rovira Kaltwasser (Ed.) **Populism in Europe and Americas: Threat or Corrective Democracy?**, Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s.3.

⁴² Mudde ve Kaltwasser, s.3.

başlanmıştır. Cas Mudde Avrupa'daki popülizmin göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığıyla ilgili olduğunu ifade etmiştir.⁴³

Jan Werner Müller, bir siyasi aktörün popülist olarak değerlendirilebilmesini üç koşula bağlamıştır. Birincisi; seçkinlere dair eleştirel tutum almaktır. Fakat Müller bu koşulun tek başına yeterli olmadığını belirtmiş ve yeterli olsaydı mevcut durumu eleştiren herkesin popülist olarak nitelendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Müller'e göre popülist olmanın ikinci koşulu çoğulculuk karşıtı olmaktır. Bu koşula göre popülistler siyasi rakiplerini yozlaşmış ve ahlaksız elitler olarak tasvir etmekte ve iktidara geldiklerinde bütün muhalefeti gayri meşru görmektedirler. Müller'e göre bu mantık üzerinden gidildiğinde popülistler, kendilerini desteklemeyen kesimlerin, erdemli ve ahlaklı halkın bir parçası olmadığını söylerler. Popülist olarak nitelendirilmenin bir diğer koşulu ise siyasi rakiplerini halkın düşmanı olarak göstermek ve onları tamamen dışlamanın yollarını aramaktır.⁴⁴ Popülistler bu söylem üzerinden bütün rakiplerini saf dışı bırakarak kendilerini tek meşru aktör olarak göstermeyi amaçlamaktadır.

Müller popülist iktidarların üç özelliği olduğunu ifade etmiştir. Bu özelliklere göre popülistler; devlet aygıtını gasp ederler, yolsuzluk ve kayırmacılık yaparlar ve sivil toplumun bastırılması için sistematik bir çaba gösterirler. Popülistler bunları yaparken kendilerinin halkın gerçek temsilcisi olduğunu söyleyerek eylemlerini meşrulaştırma yoluna giderler.⁴⁵ Müller bu üç özelliğin sadece popülist iktidarlara has olmadığını ifade ederek, popülistleri diğerlerinden ayıran noktanın eylemleri meşrulaştırmak için kullanılan söylemler olduğunu ifade eder. Popülistler halkın gerçek temsilcisi olduklarını ileri sürerek bu eylemleri açıktan yapmakta ve eylemlerinin meşruiyetini halkın temsiline dayandırmaktadır. Bu durum popülistleri diğer siyasi aktörlerden farklılaştırmaktadır.

Gino Germani popülizmi, sağ ya da sol dikotomiyle herhangi bir özdeşleşmeyi reddetme eğiliminde olan, karizmatik bir lider etrafında organize olan çok sınıflı bir

⁴³ Cas Mudde ve Cristobal Rovira Kaltwasser, **Populism A Very Short Introduction**, Oxford: Oxford University Press, 2017, s.2.

⁴⁴ Jan Werner Müller, **Popülizm Nedir?**, 1. Baskı, Onur Yıldız (Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları, 2017, s.15-16.

⁴⁵ Müller, s.16.

hareket olarak tanımlamıştır.⁴⁶ Cas Mudde popülizmi; toplumu nihayetinde ‘saf toplum’ ve ‘yozlaşmış elitler’ olarak iki homojen ve antagonist gruba ayırmayı düşünen ve siyasetin halkın genel bir iradesinin bir ifadesi olması gerektiğini savunan ince merkezli bir ideoloji olarak tanımlamıştır.⁴⁷ Mudde, popülist demokrasilerde insan hakları ve anayasal garantiler dâhil olmak üzere hiçbir şeyin toplumun genel isteklerinden daha önemli olmadığını ifade etmiştir.⁴⁸ Mudde’ye göre popülizm programatik olmaktan çok ahlaki bir durumdur. Sadece arkadaşlar (*friends*) ve düşmanların (*foes*) olduğu bir bakış açısı sunar.⁴⁹

1.2. Batı Avrupa Demokrasilerinde Aşırı Sağın Gelişimi

Aşırı sağ partiler Batı Avrupa devletlerinde ortaya çıkmış olsalar da her devlette aynı oranda gelişmemiştir. Ülkelerin iç siyasi mekanizmaları, iç denetim mekanizmaları, toplumlarının siyasi eğilimlerinin farklılık göstermesi, her devletin değişen konjonktürden aynı ölçüde etkilenmemesi gibi sebepler bu gelişim farklılığının ortaya çıkmasına neden olarak sunulabilir. Ülkeden ülkeye farklılık göstermesinin yanı sıra aşırı sağ dönemsel olarak da farklılıklar barındırmaktadır. Batı Avrupa’da aşırı sağın gelişimi bazı yazarlar tarafından 1949 sonrası dönemden başlayarak üç dalga olarak ele alınmıştır.⁵⁰ Bu ayrımların genel olarak kurulan aşırı sağ partilerin ideolojileri, siyasi sistem içinde elde ettikleri konum ve söylemleri üzerinden yapıldığı söylenebilir. Aşırı sağın bu üç dalgasından ilk ikisi nicel terimlerden ziyade nitel terimlerle ifade edilebilecek örnekler oluşturmuştur.⁵¹ Üçüncü dalga ise kendine has nicel ve nitel özellikler göstermesi nedeniyle diğerlerinden ayırt edilebilmiştir.

⁴⁶ Gino Germani, **Authoritarianism, Fascism and National Populism**, New Jersey: Transaction Books, 1978, s.88.

⁴⁷ Cas Mudde, “The Populist Zeitgeist”, **Government and Opposition**, Cilt.39, Sayı.4, Sonbahar 2004, s.543.

⁴⁸ Cas Mudde, **Populist Radical Right Parties in Europe**, Cambridge: Cambridge University Press, 2007, s.23.

⁴⁹ Mudde, “The Populist Zeitgeist”, s.544.

⁵⁰ Klaus von Beyme, “Right Wing Extremism in Post-war Europe”, Klaus von Beyme, (Ed.) **Right Wing Extremism in Western Europe**, London, New York: Routledge, 1988, s.6.

Eva Kolinsky, “A Future for Right Extremism in Germany?”, Paul Hainsworth (Ed.) **The Extreme Right in Europe and the USA**, London: Bloomsbury Publishing, 2016, s.61.

⁵¹ Beyme, s.6.

1.2.1. Birinci Dalga (1946-1960)

Aşırı sağın birinci dalgası kapsamında ele alınabilecek aşırı sağ partilerin Almanya ve İtalya’da ortaya çıktığı görülmüştür. Savaş sonrasında nasyonal sosyalist eğilimli partiler yasaklanmış olmasına rağmen siyasi partiler yasasında yapılan değişiklikler Almanya’da aşırı sağ partilerin yeniden ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır. Almanya’da Sozialistische Reichspartei ve Deutsche Reichspartei bu dalganın Almanya’daki önemli temsilcileri olmuştur. Savaş sonrası Almanya’da oluşturulan mecliste aşırı sağ partiler % 5 oranında oy almıştır. 1949-1952 arası dönemde 6 aşırı sağ parti ulusal ve yerel meclislerde temsil edilme fırsatı yakalamışlardır.⁵² İtalya’da komünizm karşıtı, popülist Uomo Qualunque partisi 1946 yılındaki seçimlerde % 5,3 oranında oy elde etmiştir.⁵³ 1948’de kurulan Movimento Sociale Italiano 50’lerin başında hızlı bir gelişme göstermiştir. 1960’da yapılan seçimlerin ardından koalisyon ortağı olmuştur.

Bu dönem aşırı sağ partilerinin ortaya çıkışında, siyasetin odak noktasını antifaşizmden antikomünizme kaydırması etkili olmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan partiler eski radikal geleneğin elitleri liderliğinde örgütlenmiş ve savaş sonrası ortaya çıkan ezilmişlik ve içerleme durumunu kullanarak destek bulmaya çalışmışlardır. Bu dönemde merkez sağ ve sol partilerin ulusal dayanışmayı ve birliği öne çıkaran söylemleri aşırı sağ partilerin söylem alanını daraltmıştır. Bu nedenle bu partilerin yükselişi sınırlı ve geçici olmuştur. 2. Dünya Savaşı sonrasında başlayan bu radikal dalganın yükselişi 1960’lara gelindiğinde durmuştur. Almanya’daki aşırı sağ partiler marjinalleşirken, İtalya ve Avusturya’daki partiler marjinallikten kurtulmak için çabalamışlardır.⁵⁴ Ekonomik gelişme adımları, merkez partilerinin ulusal birlik ve dayanışma temelli söylemleri bu dönemin aşırı sağ partileri için şartları zorlaştırmış ve toplumsal destek bulmalarını engellemiştir.

1.2.2. İkinci Dalga (1960-1980)

Aşırı sağın ikinci dalgası sosyal yoksunluğun yeni dalgasına bağlı olarak ortaya çıkmıştır.⁵⁵ Bu dönemin aşırı sağ partileri savaş sonrası kurulan liberal kapitalist

⁵² Susann Backer, “Right-wing Extremism in Unified Germany”, Paul Hainsworth (Ed.) **Politics of the Extreme Right: From the Margins to the Mainstream**, London: Pinter Publishing, 2000, s.89-90.

⁵³ Klaus von Beyme, s.8.

⁵⁴ Hasan Saim Vural, **Avrupa’da Radikal Sağın Yükselişi**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005, s.194.

⁵⁵ Beyme, s.10.

düzenin oluşturduğu hoşnutsuzluktan beslenmişlerdir. Büyük sermaye karşısında sıkışan küçük esnaf ve kırsal mülk sahipleri Fransa'da Poujadist Parti, Hollanda'da Boerler Partisi içinde örgütlenmişlerdir. Bu dönemin aşırı sağ partileri, yaşanan konjonktürel gelişmeler neticesinde ortaya çıkan ekonomik dalgalanmaların olumsuz sonuçlarından en fazla etkilenen kesimlerin desteğini aramışlardır. Savaş sonrası yaşanan ekonomik atılımlardan faydalanamayan ve bu sürecin devamında 70'lerde ortaya çıkan ekonomik dalgalanmadan en fazla etkilenen seçmenler aşırı sağ partilere destek vermişlerdir. Milliyetçi-sağcı kadroların liderliğinde örgütlenen ve 1950'lerde parlak dönemlerini yaşayan fakat daha sonra düşüşe geçen bu partiler, popüler protesto hareketleri olarak değerlendirilmiştir. Almanya'da bu dalganın temsilcisi Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD) olmuştur. NPD de dalganın diğer partileri gibi savaş sonrasının ekonomik hoşnutsuzluklarından beslenmiştir. Poujadist ve Boerler'den farklı olarak NPD'nin yükselişinde etkili olan faktörlerden biri sağ ve sol partilerin iktidar ortağı olarak merkeze yaklaşmaları neticesinde siyasetin sağ kulvarında ortaya çıkan boşluk olmuştur.⁵⁶

Kısa bir yükseliş sürecinin ardından Poujadist Parti, Cezayir krizi nedeniyle ortaya çıkan konjonktürün etkisiyle düşüşe geçerken; Boerler Partisi, liderlerinin faşist geçmişlerinin ortaya çıkmasıyla siyasal sistemde tutunamamıştır. NPD'nin yükselişi de kısa sürmüş ve parti 1969'da baraja takılarak meclise girememesinin ardından, Hristiyan Demokratların sağ kapsayacak söylemlerini tekrar kullanmaya başlamasıyla hızla gerileme sürecine girmiştir.⁵⁷

1.2.3. Üçüncü Dalga (1980 sonrası)

Aşırı sağın üçüncü gelişim dalgası olarak ele alınan dönem 1980'lerde başlamıştır. Bu dönemde ortaya çıkan aşırı sağ partilerin öncekilerden farklı olarak iki koldan geliştiği görülmüştür; sivil toplum ve siyasi partiler. Sivil toplum yapılanmasına bakıldığında neo-Nazi şiddet grupları, Dazlaklar (*skinheads*), holigan kümeleri, ırkçı müzik grupları, sosyal hareketler, gazi dernekleri, politika üstü sivil toplum kuruluşları, yazılı ve sesli-görüntülü yayın ağları ve son dönemde internetin bu yapılanmanın örgütlenme biçimleri ve etkinlik alanları olduğu görülmüştür. Aşırı sağ eğilimler siyaset dışı yapılanmalar

⁵⁶ Vural, s.195.

⁵⁷ Ibid.

aracılığıyla toplumda yayılma imkânı bulmuş ve siyaset dışı eğilimler bazı ülkelerde siyasi partilerden daha başarılı bir görünüm sergilemişlerdir. Ulusal ve uluslararası çapta işbirlikleri kurarak etki gücünü genişletmeyi amaçlayan siyaset dışı bu örgütlenmeler, geniş bir alt kültür oluşturulmasını sağlamışlardır. Aşırı sağı temsil eden siyasi partiler ise radikal sağ gündemin siyasi temsil ve seçim sahnesindeki sözcüleri olmuşlardır.⁵⁸

Fransa'nın entelektüel ve siyasi ikliminde yaşanan değişimler bu dalganın gelişiminde etkili olmuştur. Militan sağcı entelektüellerin ön plana çıkışı ve sağ kanat aşırı sağcılığının uluslararasılaşarak, sağcı terörizmin birçok ülkede solcu terörizmin büyümesine karşı muhalefetin bir cevabı olarak yeniden canlandırılması bu dalganın gelişimine katkı sağlamıştır. Militan sağcı entelektüellerin ön plana çıkması Fransız aşırı sağı için söylemlerine bir dayanak oluşturmuş ve felsefi bir arka plan sağlamıştır.⁵⁹

Bu dalganın ortaya çıkışında uzun yıllar süren refah döneminin ardından görülen işsizlik dalgası ve yabancı düşmanlığı etkili olmuştur. Yerleşik sağ ve sol partilerin, yaşanan ekonomik dalgalanmaların olumsuz sonuçlarına bir çözüm bulamamaları aşırı sağ partilere söylem ve hareket alanı sağlamıştır. Bu dönemde aşırı sağ partiler kendilerini yerleşik siyaset elitine karşı halkı savunan idealistler olarak göstermişlerdir. Aile, yurt, kilise gibi kutsal görülen sembolleri kullanarak karşı karşıya kaldıkları meşruiyet açığını siyaset üstü değerlerle kapatmaya çalışmışlardır. Savaş sonrasında ortaya çıkan işgücü açığını kapatmak için Batı Avrupa ülkelerine çağrılan göçmenler bu dönemin aşırı sağ partileri tarafından 'içerdeki yabancılar' olarak söylemlere konu edilmiş ve günah keçilerine dönüştürülmüştür. Irksal terimler yerine kültürel terimlerle tanımlanan ve üstünlük iddiası yerine farklılığın vurgulandığı ulusal kimlik ve Avrupalılık formülleri bu dönemin aşırı sağ partilerinin temel araçları haline gelmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan aşırı sağ partiler Batı Avrupa'da kalıcı olmuşlardır.⁶⁰

1.3. Aşırı Sağ Partilerin Yükseliş Nedenleri

Aşırı sağ partilerin İkinci Dünya Savaşı sonrasında çeşitli dönemlere ayrılarak incelenen yükselişlerinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenler belirli başlıklar altında

⁵⁸ Vural, s.196.

⁵⁹ Beyme, s.11.

⁶⁰ Vural, s.197-198.

toplanacak olursa şu şekilde ifade edilebilir; küreselleşmenin etkisi, siyasi şartların etkisi, ekonomik şartların etkisi ve 11 Eylöl terör saldırılarının etkisi.

1.3.1. Küreselleşmenin Etkisi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik atılım yapmak isteyen bazı Batı Avrupa ölkeleri mevcut işgücünün az olması nedeniyle farklı ölkelerle anlaşmalar yaparak çalışacak insanları ölkelerine çağırması, böylelikle işgücü açığıı ortadan kaldırmak istemişlerdir. Bu göçmen işçiler o dönem hem sayılarının belirli olması hem de toplumla karşılaşacakları ortak mekânların olmaması nedeniyle toplum tarafından bir sorun olarak görölmemişlerdir. Uzunca bir süre bu kişilerin misafir işçi oldukları ve bir gün ölkelerine geri dönecekleri hem toplum hem de devletler tarafından düşünölmekteydi. Soğuk Savaş'ın son çeyreğinde başlayan ve Soğuk Savaş'ın bitişiyle hız kazanan küreselleşme dalgası ölkelerarası insan hareketliliğini etkilemiştir. Bu hareketlilik neticesinde, eski Doğu Blok'u ölkelerindeki insanların Batı Blok'unda yer alan ölkelere göç etmesi, Batı Avrupa ölkelerine misafir olarak giden işçilerin zaman içinde ailelerini yanlarına almaları, doğal nüfus artışı gibi nedenlerle görölen yabancı nüfus artışı toplum tarafından bir sorun olarak görölmeye başlanmıştır. Göçmen olarak giden kişilerin kültürel, dilsel, dinsel olarak gittikleri ölkeler toplumundan farklılık arz etmeleri toplum tarafından rahatsızlıkla karşılanmıştır. Yakın zamana kadar sokaklarda çok fazla görmedikleri yabancıların kalabalıklaşması ve ortak yaşam alanlarında görünür olmaya başlaması toplum açısından endişe uyandırmıştır.

Toplumda oluşan bu rahatsızlık ve endişe aşırı sağ partiler açısından bir fırsat oluşturmuştur. Söylemlerini yabancı karşıtlığı üzerinden üreten aşırı sağ partiler ölkelerine göçmen olarak gelen kişileri bir propaganda ve söylem malzemesi haline getirmişlerdir. Yabancı karşıtlığı meselesi iki şekilde aşırı sağın amaçlarına hizmet etmiştir. Birincisi merkez partilerinin çokkültürlölük söylemine ve iktidarların göçmen politikalarına bir karşı söylem geliştirerek bu söylem ve politikaları sorgulanır hale getirmek, ikincisi ise yabancı karşıtlığı söylemi üzerinden toplumun geniş kesimlerinden destek görerek siyasetin meşru bir aktörü haline gelmektir. Ölkelerindeki göçmen sayısında yaşanan artışı iktidarların göçmen politikalarına bağlayan aşırı sağ partiler, merkez partilerin toplumun sorunlarıyla ilgilenmeyen ve kendi siyasi geleceklerini düşünöen elitler olduğu söylemini kullanmışlardır. Merkez parti

siyasetçilerini bu şekilde söylemlerine yerleştirdikten sonra aşırı sağ partiler kendilerini, bu siyaset elitlerine ve onların bencil siyasetlerine karşı, halkın çıkarlarını gözeten ve halkın sözcüsü olan aktörler olarak sunmuşlardır.⁶¹

Yabancılar, aşırı sağ partiler tarafından toplumun savaş sonrası kurduğu düzenin nimetlerinden faydalanan, toplumun vergileri sayesinde sosyal yardım alan, devletin imkânlarından faydalananarak ekonomiye bir yük oluşturan, suçlu ve ahlaken düşük kişiler olarak gösterilmiştir.⁶² Bu iddiaların yanı sıra ülkelerinde artan AIDS, uyuşturucu trafiği, artan suçlar ve kurallara uymama gibi olumsuz gelişmeler aşırı sağ partiler tarafından göçmenlerin varlığına bağlanmıştır.⁶³ Göçmenlere karşı üretilen bu söylemlere ek olarak ülke vatandaşlarının esas dışlananlar olduğunu iddia etmişlerdir. Yabancılar konusunda rahatsızlığı bulunan kesimler için aşırı sağın bu söylemleri bir cazibe oluşturmuştur. Merkez sağ ve sol partilerin göçmenler konusunda kendi toplumlarının çıkarlarını gözetemeyen söylem ve politikalar üretmediğini düşünen toplumun bazı kesimleri aşırı sağ partilere destek vermişlerdir.

1.3.2. Siyasi Şartların Etkisi

Aşırı sağ partilerin yükselişinde etkisi bulunan etkenlerden biri olan siyasi şartlar, ülkelerin seçim sistemleri ve merkez sağ-sol partilerin tutumları olarak açıklanabilir. Ülkelerdeki seçim sistemlerinin farklılığı aşırı sağ partilerin gelişiminin ülkeden ülkeye farklılık göstermesine sebebiyet vermiştir. Tek dereceli ve iki dereceli seçim sistemleri, seçimlerde uygulanan baraj oranları aşırı sağ partilerin oy oranlarına etki eden faktörlerin başında gelmektedir. Tek dereceli seçim sisteminin ve seçim barajının uygulandığı ülkelerde aşırı sağ partilere oy veren seçmenler kayda değer bir başarı elde edemedikleri sürece kendi görüşlerine en yakın merkez partilerden birini tercih etme eğiliminde olmaktadır. Bu durum aşırı sağ partilerin başarı şansını düşüren etkenlerden biri olarak belirmektedir. Seçmen tercihlerinde yaşanan bu değişimi Maurice Duverger şu şekilde ifade etmiştir; seçmenler oylarını üçüncü bir partiye vermeye devam ettikleri sürece bu oylarının boşa gittiği, rakiplerinin güçlendiği düşüncesine kapılır ve kendilerine en yakın olan ve oy oranı yüksek olan partiye

⁶¹ Vural, s.19.

⁶² Vural, s.198.

⁶³ Aylin Ünver Noi, **Avrupa'da Yükselen Milliyetçilik**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007, s.96.

oylarını yönlendirirler.⁶⁴ İki dereceli seçim sistemleri aşırı sağ partilerin parlamento dışı bırakılmalarına neden olmaktadır. Aşırı sağ partiler seçimlerde ikinci tura kalmaları durumunda rakibi olan parti, sağ ve sol oyları bünyesinde toplayarak aşırı sağ parti karşısında ezici bir çoğunluk elde etmektedir. Dolayısıyla bir aşırı sağ partinin iki dereceli seçim sisteminde başarısı şansı oldukça azalmaktadır.

Seçim sistemlerinin aşırı sağ partilerin başarı şansını azaltmasına karşılık siyasi konjonktürde yaşanan dalgalanmalar aşırı sağ partilerin başarı şansını arttırmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında konjonktüründe merkez sağ ve sol partilerin koalisyon ortağı olarak siyaset sahnesinde yer alması ve bu koalisyonların etkisiyle iyice merkeze yaklaşmaları neticesinde siyasetin uç kısımlarında bir boşluk meydana gelmiştir. Merkez sağ ve sol partilerinin söylem ve politikalarını birbirlerine yaklaştırmaları aşırı sağ partiler için bir zemin ortaya çıkarmıştır. Siyasetin sağ kulvarında meydana gelen boşluğu iyi kullanabilen aşırı sağ partilerin, ürettiği söylemler aracılığıyla destek bulabildiği görülmüştür. Merkez sağ parti söylemlerinin solun siyasi söylemleriyle benzeşmesinden rahatsızlık duyan kesimler ya kendilerini temsil ettiğini düşündüğü aşırı sağ partilere kaymış ya da siyasetten uzaklaşmışlardır. Aşırı sağ partiler siyasetten uzaklaşan sağ seçmeni kendisine çekecek popülist söylemlere başvurmuşlardır. Hem merkez parti oylarında yaşanan düşüş hem de aşırı sağ partilere kayan seçmen desteği aşırı sağ partilerin oy oranlarında kendisini göstermiştir. Aşırı sağ partilerin oy oranlarını arttırması ve merkez sağ partilerin söylemlerine karşı ürettiği muhalif söylemlerin toplumda karşılık bulması, aşırı sağ partilerin marjinallikten sıyrılarak siyasetin meşru alanına dâhil olmalarını sağlamıştır.

1.3.3. Ekonomik Şartların Etkisi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik atılım gerçekleştiren ve belirli bir refah seviyesini yakalayan Batı Avrupa ülkeleri 70'lerde yaşanan petrol krizinden etkilenmişlerdir. Üretimin gerçekleşmesi ve ekonomi çarklarının dönmesi için gerekli olan hammaddenin temini konusunda yaşanan sıkıntı, toplumda misafir işçilere yönelik algının değişmesine neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı Avrupa ülkelerinin ekonomik kalkınmaları için ülkeye çağrılan misafir işçiler, ekonomide

⁶⁴ Maurice Duverger, **Siyasi Partiler**, İkinci Basım, Ergun Özbudun (Çev.) Ankara: Bilgi Yayınevi, 1974, s.300.

yaşanan sıkıntılar nedeniyle ülke vatandaşlarının işlerini ellerinden alan kişiler olarak görülmeye başlanmıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle yeni ekonomik güç merkezlerinin ortaya çıkışı neticesinde Batı Avrupa ülkeleri ekonomilerinin rekabetle karşı karşıya kalması, refah devletini sürdürmenin zorlaşması, toplumu eşitleyici sosyal devleti ayakta tutmanın oldukça maliyetli hale gelmesi⁶⁵ ve yaşanan insan hareketliliği toplumda, ülkelerindeki göçmenlerin ülke ekonomilerine yük oldukları algısının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Toplumun ekonomik olarak alt ve orta tabakalarında yer alan ve ortaya çıkan ekonomik dalgalanmadan olumsuz olarak en fazla etkilenen kesimler ülkelerindeki yabancı sayısının çok fazla olduğunu⁶⁶, göçmenlerin aldıkları sosyal yardımlar nedeniyle ekonomiye yük oluşturduklarını ve dolayısıyla kendilerinin içinde bulunduğu durumdan göçmenlerin sorumlu olduğunu düşünmeye başlamışlardır. Batı Avrupa'daki siyaset yapıcılarının ortaya çıkan ekonomik dalgalanmayı yönetme konusunda uzun soluklu çözüm yolları ortaya koyamamaları bu durumun uzun bir süre sürmesine neden olmuştur.

İç savaş, bölgesel çatışma, ekonomik kriz vb. konjonktürel gelişmeler neticesinde ortaya çıkan göç dalgalarıyla birlikte Batı Avrupa ülkelerine gitmek isteyen ve hâlihazırda gitmiş olan göçmenler, aşırı sağ partiler tarafından sıklıkla yabancı düşmanlığı içerikli söylemlere konu edilmişlerdir. Bu göçmenlerin gittikleri ülke toplumlarının işlerini ellerinden aldıkları, aldıkları sosyal yardımlar nedeniyle ülke ekonomisine bir yük teşkil ettikleri sıklıkla aşırı sağ partiler tarafından dile getirilen söylemler olmuştur. Bunun yanı sıra bu göçmenleri ülkeye kabul eden, dolayısıyla ortaya çıkan ekonomik sorunlara sebep olanların devleti idare eden merkez partiler olduğu söylemlerini kullanmışlardır. Böylelikle hem ülkedeki göçmenler üzerinden söylem üreten hem de bu söylemi pekiştirici şekilde merkez partilerinin politikalarına karşı söylem geliştiren aşırı sağ partiler için göç konusu oldukça kullanışlı bir söylem malzemesi haline gelmiştir.

Ortaya çıkan konjonktür aşırı sağ partilerin işine yaramış ve bu partiler yabancı karşıtlığı, milliyetçi söylemler ve merkezi hükümetlerin ekonomi politikalarına muhalefetle kendilerini yeni bir alternatif olarak sunmuşlardır. Merkez sağ ve sol

⁶⁵ Zeynep Atikkan, **Avrupa Benim Batı Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi**, İstanbul: Metis Yayınları, 2014, s.51.

⁶⁶ Richard Münch, **Nation and Citizenship in the Global Age**, Hampshire-New York: Palgrave Macmillan Press, 2001, s.166.

partilerin içinde bulunulan durumdan çıkış için toplumu tatmin edebilecek politikalar üretmeyişi ve toplumun giderek siyasete güveninin azalması aşırı sağ söylemlerine bir alan açmıştır. Yaşanan gelişmelerden olumsuz etkilenen toplum kesimleri aşırı sağ söylemlerinin cazibesine kapılmışlardır. Aşırı sağ yabancı karşıtlığı içeren ve kendi halklarının öncelenmesi gerektiğini⁶⁷ ileri süren söylemleri toplumun yabancılardan rahatsızlık duyan kesimleri için uygun bir siyasi söylem teşkil etmiştir.

Toplumun siyasete karşı değişen tavrını ve aşırı sağ partilerin söylemlerine gösterilen ilgiyi gören merkez sağ ve sol siyasetçiler popülist söylemlere başvurmayı tercih etmişlerdir. İçinde bulunulan durumun eleştirisi için en kolay yol olan göçmenleri suçlamayı seçmişlerdir. Merkez partilerinin söylemlerinde yaşanan bu değişim aşırı sağ partilerin söylemlerinin siyasetin meşru alanına dâhil olmasına neden olmuştur. Yabancı karşıtlığının siyasetin meşru aktörleri tarafından siyasi dile sokulması aşırı sağ partilerin de meşru söylemler üreten aktörler olarak görülmesini sağlamıştır.

1.3.4. 11 Eylül Terör Saldırılarının Etkisi

11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde gerçekleştirilen terör saldırıları tüm dünyada olduğu gibi Avrupa'da da büyük bir korku ve endişeyle karşılanmıştır. Saldırıyı düzenleyen kişilerin Müslüman olduğu iddiası ve saldırının İslam diniyle bağdaştırılması İslam'ın terörizmi teşvik eden bir din ve Müslümanların bir terörist olarak algılanmasının önünü açmıştır. Bu tarihten sonra Avrupa toplumları ülkelerinde yaşayan Müslümanlara karşı korku, endişe ve düşmanlıkla yaklaşmışlardır. Toplumlarının birçok kesiminde görülen yabancı karşıtlığı yerini İslamofobiyle birleşen bir düşmanlığa bırakmıştır. Soğuk Savaş sonrası girilen süreçte Sovyetler'in yerini alacak öteki arayışı ve inşasında 11 Eylül bir dönüm noktası olmuş ve Müslümanlar yeni ötekiler olarak yoğun bir şekilde söylemlere konu edilmeye başlanmıştır. Ortaya çıkan konjonktür ve toplumun büyük kesiminde görülen İslam karşıtlığı aşırı sağ partilerin söylemleriyle paralellik göstermiştir. Merkez sağ ve sol siyasi partilerin çokkültürlülük söylemi büyük bir darbe almış ve sorgulanmaya başlanmıştır. Aşırı sağ partiler yabancı karşıtlığı ve İslam karşıtlığı içeren söylemleriyle meşru siyaset sahnesinde daha fazla yer almaya başlamıştır. 11 Eylül sonrasında merkez partilerin de

⁶⁷ Ünver Noi, s.92.

Müslümanları hedef alan söylemleri aşırı sağın söylemlerine meşruiyet kazandırmada etkili olmuştur.

11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrasında Müslümanlar aşırı sağ partilerin kendi halklarını tanımlarken kullandığı, inşa edilen yeni ‘öteki’ler olmuşlardır.⁶⁸ Eric J. Hobsbawm’ın deyimiyle “biz” olmayan “ötekiler”⁶⁹ yani Batı Avrupa toplumlarında yaşayan Müslümanlar ve yabancılar 11 Eylül sonrasında daha görünür hale gelmişlerdir. Aşırı sağ partiler tarafından dolaşıma sokulan ötekileştirici söylem nedeniyle Batı Avrupa toplumlarında yaşayan yabancılar ve özellikle Müslümanlar toplum tarafından kökleri geçmişten gelen bir tehdit ve korku kaynağı olarak görülmeye başlanmıştır.⁷⁰ Batı açısından İslamiyet bir güvenlik meselesi olarak algılanarak, değiştirilmesi ve modernleşmeyle uyumlaştırılması gereken bir “öteki” olarak görülmeye başlanmıştır.⁷¹ Batıyla aynı kültürü, değerleri, dini paylaşmayan toplumlar daha aşağı medeniyetler olarak görülmüş ve bu toplumların Batı medeniyetiyle bir arada yaşamasının imkânsız olduğu söylemlerde vurgulanmıştır.

11 Eylül sonrasında ortaya çıkan konjonktür aşırı sağ partilere söylem ve hareket alanı sağlamıştır. Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan konjonktürün ve merkez partilerin söylemlerinin etkisiyle siyasetin marjinal alanına itilen ve yıllardır konumları marjinal olarak değerlendirilen aşırı sağ partiler, bu yeni konjonktürde marjinallikten siyasetin merkezine doğru geçiş yapabilmek için söylemlerini kullanmışlardır. Bu dönemde aşırı sağ partiler söylemleriyle merkez partilerinin hegemon söylemini sorgulanır hale getirmeye ve iktidarlarını sarsmaya çalışmışlardır.

11 Eylül’le birlikte girilen süreçte “öteki” olan Müslümanlara karşı birlik olma ve kendi kimliğini tanımlama düşüncesi hem sağ hem de sol merkez siyasetçilerin söylemsel olarak aşırı sağa yaklaşmasına yol açmıştır. Avrupa’daki sol siyasetçiler kendi toplumlarını tanımlarken kullandıkları sıfatların başına Hristiyanlığı eklemeye başlamış,

⁶⁸ José Pedro Zuquete, “The European Extreme Right and Islam: New Directions?”, **Journal of Political Ideologies**, Cilt 13, Sayı 3, Ekim 2008, s.322.

⁶⁹ Eric J. Hobsbawm, “Milliyetçilik ve Etnisite” (Çev.) Cem Tanır, **Folkloru Doğru Çeviri Araştırma Dergisi**, No 64, 2002, s.23.

⁷⁰ Emran Qureshi ve Michael A. Sells, “Introduction: Constructing the Muslim Enemy” Emran Qureshi ve Michael A. Sells, (Ed.) **New Crusades: Constructing the Muslim Enemy**, New York: Columbia University Press, 2003, s.27.

⁷¹ Rasim Özgür Dönmez, “Küreselleşme, Batı Modernliği ve Şiddet: Batı’ya Karşı Siyasal İslam”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 4, Kış 2004, s.82.

siyasetin sağ kesiminde yer alan siyasetçiler ise solun savunduğu liberal değerlere atıfta bulunmaya başlamışlardır. Bir Avrupalı kimliği oluşturma çabaları sağ ve sol siyasilerin söylemsel alışverişine sahne olmuştur. Bu durum toplumda oluşan sağ ve sol siyasetin birbirine benzediği görüşünü pekiştirmiştir denilebilir. Sağ ve sol siyasetin söylemleri arasındaki farklılıkların azalmasının toplumun farklı bir alternatife yönelmesine zemin hazırladığı iddia edilebilir. Toplumdaki farklı alternatif arayışı aşırı sağ partilere yaramış ve söylemleriyle toplumun belli kesimlerinin ilgisini çekmeyi başarmışlardır.

11 Eylül terör saldırıları neticesinde ortaya çıkan konjonktürden faydalanan aşırı sağ partilerin yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığı içerikli söylemleri korku ve endişe içindeki toplumlardan destek görmüştür. Söylem bazında görülen bu desteğin toplumsal hayattaki yansımaları etnik ve dini motivasyonlu saldırılarda artış olarak kendini göstermiştir. 11 Eylül sonrasında yabancılarla ve Müslümanlarla ilgili olarak ortaya çıkan her durumda bu saldırılarda bir sıçrama görülmesi, 11 Eylül'ü ve sonrasında oluşan konjonktürü bu saldırılarla ilişkilendirmeyi mümkün kılmaktadır. Aşırı sağın yükselişini açıklarken belirtilen nedenler arasından etnik ve dini motivasyonlu suçlarla en çok ilişkili olduğu düşünülen 11 Eylül terör saldırılarının etkisi bu çalışma genelinde örnek ülkeler üzerinden yapılacak olan analizlerin temel çıkış noktasını oluşturmaktadır.

1.4. Aşırı Sağ Partilerin Kullandığı Genel Argümanlar

Aşırı sağ partilerin özelliklerinin belirlenmesi konusunda çeşitli görüşler ortaya koyulmuş olsa da bu görüşlerin üzerinde uzlaşa sağladığı bazı özellikler mevcuttur. Aşırı sağ partileri tanımlarken kullanılan bu özellikler aşırı sağ partilerin söylemlerinde de kendini göstermiştir. Aşırı sağ partilerin söylemlerinin altyapısını oluşturan genel argümanlar; aşırı milliyetçilik, ırkçılık, yabancı korkusu, güçlü devlet savunusu, popülizm ve insanların eşitsizliği şeklinde sıralanabilir. Bu argümanlar aşırı sağın üçüncü yükseliş dalgası içinde değerlendirilebilen aşırı sağ partilerin söylemlerinde en sık kullanılan argümanlardır.

Aşırı milliyetçilik aşırı sağ partilerin ideolojilerinin ve söylemlerinin temelini oluşturan argümanlardan biridir. Bu partiler kendi tahayyüllerindeki etnik/dini ulus kimliğini her fırsatta söylemlerinde öne çıkarmışlardır. Bu ulusu oluşturan bireylerin her durumda öncelenmesi gerektiğini ileri süren aşırı sağ partiler, merkez partiler tarafından

uygulanan çokkültürlülük politikalarına da şiddetle karşı çıkmışlardır. Çokkültürlülük politikalarının sürdürülmesi durumunda toplumda ayrışmalar yaşanacağı hatta bu durumun bir iç çatışmaya kadar varacağı da ileri sürülen iddialardan biri olmuştur. Bunun yanı sıra bir birlik dâhilinde ulusal egemenliklerinin, çeşitli karar verme mekanizmalarının bir ulusüstü yapıya devri de aşırı sağ partilerin aşırı milliyetçilik fikri altyapısıyla karşı çıktığı durumlardan biri olmuştur. Birlik dâhilinde yaşanan bütünleşmenin ulus-devlet yapısına zarar verdiği iddia edilmiştir.⁷²

Aşırı sağ partilerin söylemlerinde sıklıkla rastlanan olgulardan biri de popülizmdir. Bu partiler kendilerinin dışında kalan bütün siyasi aktörleri halkın taleplerini önemsemeyen, zaman içinde yozlaşmış elitler olarak söylemlerine konu etmişlerdir. Bu siyasi elitlerin karşısında yer alan ve gerçek halkın taleplerini önceleyen, gerçek halkı temsil edenin kendileri olduğunu iddia etmişlerdir. Bu iddia üzerinden siyasal iktidarı bu yozlaşmış elitlerden alarak gerçek halka vermeyi vadetmişlerdir. Zaman zaman aşırılığa varan öneriler sunduklarında dahi kendilerinin gerçek halkı temsil ettiklerini öne sürerek⁷³ bu aşırılığı meşrulaştırma yoluna gitmişlerdir.

Aşırı sağ partilerin söylemlerinde sıklıkla kullandığı argümanlardan biri de yabancı korkusudur. Çeşitli nedenlerle ülkeye göç etmiş olan yabancıları ötekileştiren ve onları içerideki düşmanlar olarak tasvir eden ifadelerle aşırı sağ partilerin söylemlerinde sıklıkla rastlamak mümkündür. Göçmenlerin dış güçler tarafından kontrol edilen kişiler olduğu, ülke toplumunun işlerini ellerinden aldıkları, ekonomi üzerinde bir yük oldukları ve ekonomide dalgalanmalara neden oldukları, suça eğilimli kişiler olmaları nedeniyle ülkedeki güvenlik ortamını bozdukları iddiaları aşırı sağ partiler tarafından sıklıkla öne sürülmüştür. Bu söylemler üzerinden toplumda ülkedeki göçmenlere karşı bir karşıtlık duygusu oluşmasını hedeflemişlerdir.

Aşırı sağ partiler tarafından sıklıkla kullanılan argümanlardan biri de insanların eşit olmadığı iddiasıdır. Irkçılığın yeni bir türü olarak ortaya çıkan bu iddiaya göre bütün insanların eşit olmadığı, bazılarının kültürel anlamda daha ileri uygarlıkları temsil ettiği bazılarının ise daha geride olduğu öne sürülmüştür. Kültürel üstünlük iddiası üzerinden insanlar arasında hiyerarşik bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu iddia üzerinden farklı

⁷² Mehlika Özlem Ultan, *Avrupa Birliği'nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016, s.96.

⁷³ Aristotle Kallis, "Avrupa'da Radikal Sağın Yükselişi", *SETA*, Sayı 119, Mart 2015, s.14.

uygarlıkları temsil eden toplulukların bir arada yaşaması sorunsallaştırılmıştır. Aşırı sağ partiler temsil ettikleri halkın ileri uygarlığı temsil ettiğini dolayısıyla ülkelerindeki göçmenlerle gerçek halkın bir arada yaşamasının mümkün olmadığını iddia etmişlerdir. Her topluluğun kendi kültürel değerleriyle uyum gösteren yerlerde yani kendi ülkelerinde, kendi medeniyet havzalarında yaşamaları gerektiği öne sürülmüştür.

Son olarak İslam karşıtlığının aşırı sağın sıklıkla kullandığı argümanlardan biri olduğu söylenebilir. Özellikle 11 Eylül sonrasında İslam karşıtı ifadelerin aşırı sağ partilerin söylemlerinde kendine yer bulduğu görülmüştür. Bu karşıtlık üzerinden Müslümanları ötekileştiren söylemler üretilmiş ve toplumda bu dini temsil eden kişilere karşı olumsuz bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Konjonktürel gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkmış olan korku ve endişe ortamı körüklenerek bu karşıtlığın zaman zaman düşmanlığa evrilmesine neden olmuştur.

2. BÖLÜM: FRANSA'DA AŞIRI SAĞ

Fransa, Batı Avrupa'daki aşırı sağ gelenek bağlamında en eski olmamakla birlikte en güçlü aşırı sağ parti örneklerinden birini teşkil etmektedir. 19. yüzyılın sonlarında Avrupa'da yaşanan dönüşümler ve Fransa'nın kendi içinde yaşadığı siyasal sorunlar Fransız aşırı sağına siyasal bir alan açmıştır. Bu dönemde birçok aşırı sağ parti siyasal sahneye çıkmıştır. Rene Remond, Fransız sağlarının kökeni olarak gördüğü üç eğilimi şu şekilde ifade etmiştir; Lejitimizm (eski rejim savunusu), Orleanizm (liberalizmle muhafazakârlığı birleştiren) ve Bonapartizm (otoriter ulusçuluk). Fransız aşırı sağ bu üç eğilimle belli ölçüde ilişki içinde olmuştur.

Fransız aşırı sağının düşünsel kökenleri Fransız Devrimi karşıtlığı ve Aydınlanma düşmanlığı çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Fransa'daki başlıca aşırı sağ hareketler şöyledir; süreç içinde aşırı sağa yerleşmiş olan Bonapartizm, Bulanjizm, faşist dernekler, partiler, proleter sağ, Action Française, kırsal alan (köylü) aşırı sağ, uçtaki Katolikler, PSF (Fransız Sosyal Partisi), PPF (Fransız Popüler Partisi) ve Petain dönemi. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise Poujade Hareketi, Jean-Louis Tixier-Vignancour çizgisi, Occident (Batı) Hareketi, Yeni Düzen hareketi ve son olarak bu sırayı tamamlayan Front National/Ulusal Cephe (FN).⁷⁴ Fransa'da aşırı sağın ele alındığı bu bölümde incelenmek üzere Front National partisi seçilmiştir. Bunun nedeni; partinin Fransa siyasetinde hâlâ faaliyet gösteren en eski, en bilindik ve en etkili aşırı sağ parti olmasıdır.

Sanayi sonrası süreçlere ayak uyduramayan Fransa'da toplumsal ilerlemede bir düşüş süreci yaşanmış ve bu durum işçi hareketlerinin de gerilemesine neden olmuştur. Dolayısıyla yaşanan bu gerileme süreci ülkeye gelen misafir işçilerin işçi sıfatıyla değil, dini bir akımın ya da etnik bir topluluğun üyeleri olarak tanımlanmasına yol açmıştır. Ortaya çıkan bu konjonktür aşırı sağ partilerin dışlayıcı söylemlerini doğrudan bu gruplara yönlendirmelerine neden olmuştur.⁷⁵

⁷⁴ Deniz Vardar, *Aşırı Sağdan Popülist Radikal Sağa Fransa Örneği*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2004, s.71-72.

⁷⁵ Mehmet Taş, *Avrupa'da Irkçılık*, 1. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 1999, s.81.

2.1. Front National Dönemi Fransız Aşırı Sağ

Front National (FN), 19. yüzyıl sonrasında başlayan ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında yenileri eklenerek devam eden aşırı sağ hareketlerin son halkası olarak ortaya çıkmıştır. FN kendisinden önceki aşırı sağ hareketlerle bazı benzerlikler göstermekle birlikte belli başlı farklılıkları da bünyesinde barındırmıştır.

Front National'ın ortaya çıktığı tarihlerde, yakın dönemde tecrübe edilen Almanya benzeri faşist bir yönetim geçmişinin olmaması ve ülkenin yakın tarihinde yıkıma neden olan ırkçı bir geçmişin olmaması Fransız siyasetçilerin ve Fransa halkının aşırı sağ partilere olan tavrını etkilemiştir. Merkez sağ partiler, söylem düzeyinde, aşırı sağ parti olan FN ile işbirliği yapmayacaklarını söylemelerine rağmen yerel veya bölgesel düzeyde FN ile işbirliği içinde bulundukları görülmüştür. De Gaulle'cü geleneğin beslediği 'Fransa'nın milli kimliğini ve egemenliğini her şeyin üstünde görme' düşüncesi aşırı sağ partilere ve eğilimlere alan açmıştır. FN ortaya çıkan bu alandan faydalanmış ve aşırı milliyetçi söylemler üzerinden Fransız toplumundan destek bulmaya çalışmıştır. FN'nin geniş seçmen kitlesine ulaşmasında etkili olan faktörlerden biri milliyetçi söylemlerin yanı sıra Fransız tarihinin dönüm noktalarını ve sembollerini reddetmemesi olmuştur. FN'nin ortaya koyduğu bu çizgi FN'yi kendisinden önceki aşırı sağ gelenekten ayıran özelliklerden biri olmuştur.⁷⁶

FN'nin kendine has özelliklerinden biri de reddetmediği birçok tarihsel olayı mevcut anlamlarıyla değil, ters yönde anlamlar yükleyerek kullanmasıdır. Buna bir örnek olarak Fransız Devrimi'ne yüklediği anlam verilebilir. FN, Fransız Devrimi'nin Fransız halkı için gerçekleştirildiğini fakat devrimin amacından saptırıldığını öne sürmüştür. Bu iddiası üzerinden seçmenlere “gerçek bir Fransız Devrimi yaparak iktidarı halka vermeyi” vaat ederek, içinde bulunulan “çöküş”e karşı bir seferberlik çağrısı yapmıştır.⁷⁷ FN içinde bulunulan ve kendilerince çöküş olarak nitelendirilen durumdan Fransız halkını kurtaracak yapının kendisi olduğunu iddia ederek hem merkez partilerin bu çöküşten sorumlu olduğunu ima etmiş hem de bu popülist söylem aracılığıyla kendisini yeni bir alternatif olarak sunmaya çalışmıştır. Ayrıca FN Fransız Devrimi'ne karşı olmadığını, sadece amacından saptırılan devrimin 'Fransızlaştırılması' gerektiğini

⁷⁶ Vardar, s.134.

⁷⁷ Ibid.

ileri sürerek Fransız Devrimi'ni reddeden klasik aşırı sağcı düşünceyle bir benzerliğinin olmadığını dolayısıyla partinin aşırı sağ çizgide olmadığını göstermeye çalışmıştır.⁷⁸

FN ortaya çıktığı dönem itibariyle incelendiğinde konjonktürel sorunlar ve krizlerden kendine alan açtığı görülmüştür. Endüstri sonrası toplumla demokrasinin uyum sorunlarının ortaya çıkardığı sarsıntı, ulus-devletin jakoben, cumhuriyetçi, eşitlikçi biçiminin geçirdiği kriz ortamı⁷⁹, Fransa'nın içinde bulunduğu ekonomik bağlamdaki yeniden modernleşme, yeniden yapılanma ve yeniden sanayileşme sürecinin toplumun belli kesimleri üzerinde olumsuz etkiye bulunması⁸⁰ FN'nin ortaya çıkışına zemin hazırlayan ve destek bulmasını kolaylaştıran etkenler olmuştur. FN, bir yandan Fransızları korku ve endişeye sevk edecek felaket senaryolarını söylemlerine konu edinerek, diğer yandan da bu korku ve endişelere sebep olan sistemi yeniden düzenleyeceğini iddia ederek ulusal-popülist öneriler getirmiştir.⁸¹ FN bu hamleleriyle içine doğduğu konjonktürü iyi değerlendirerek, içinde bulunulan kriz ortamını kendi lehine çevirmeye çalışmıştır. Nitekim partinin zaman içinde bu amacına ulaşma yolunda emin adımlar attığı ve kayda değer bir destek elde ettiği söylenebilir.

2.1.1. Front National'ın İdeolojisi

Front National'ın parti programı incelendiğinde, ulus tahayyülünün etnik ve dinsel bir cemaate dayandırıldığı görülmektedir. Parti için gerçek halk, aslında etnik/Katolik Fransızlardır. Partinin popülist söylemleri, en tanınmış sloganlarından biri olan “Önce Fransızlar” sloganıyla pekişmiştir. FN, ortaya çıkış iddiasını elitlerle saf halk arasındaki iktidar mücadelesinde halktan yana tavır alan ve iktidarı halka vermek için mücadele eden bir oluşum olduğu üzerinden kurmuştur. Partinin bu söylemlerinin 1. bölümde aşırı sağ partilerin argümanları arasında ele alınan aşırı milliyetçilik ve popülizm olgusuyla uyum gösterdiği görülmüştür. FN Fransa'nın görünüşte demokratik, özünde totaliter bir rejim olduğu iddiası üzerinden mevcut demokrasiye karşı bir tutum geliştirmiştir. FN'nin mevcut demokrasiye karşı tutumu incelendiğinde demokrasi anlayışının temsili demokrasinin karşısında organik demokrasi olduğu görülür. Parti yöneticileri tarafından sıklıkla işlenen FN'nin demokrasiye değil, demokrasinin Fransa'daki işleyişine karşı

⁷⁸ Vardar, s.147.

⁷⁹ Vardar, s.132.

⁸⁰ M. Şehmus Güzel, *Fransa'da Aşırı Sağ ve Irkçılık*, 1. Baskı, İstanbul: Belge Yayınları, 1995, s.14.

⁸¹ Vardar, s.132.

olduğu söylemleri FN'nin kendisini klasik aşırı sağdan ayırma çabalarının bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır.⁸²

FN'nin siyasi elitler karşısında ve halkın yanında duruşunu, güçlü bir merkezi devlet ve güçlü liderlik vurgusunu Fransız sağ geleneği içinde, Bonapartizm'in devamı olarak değerlendirmek mümkündür.⁸³ FN, çokkültürlü ve çok ırklı bir Avrupa'nın kurulmasına karşı çıkmış ve yeni Avrupa'nın ulusal kimliğinin homojen tek ulus tek ırk temelinde yaratılmasına çaba göstermiştir.⁸⁴ FN'nin Avrupa genelinde gerçekleştirmesini istediği tek ulus, tek ırk idealinin Fransa'daki yansımaları söylemlerinde görülmüştür. Hem Fransız halkını tanımlarken kullandığı etnik/Katolik Fransızlar ifadesi hem de yabancı düşmanı, yeni ırkçı temalarla ötekine yani kendi Fransız tanımına girmeyen yabancılara karşı savaşma çağrısı⁸⁵ bu idealin FN söylemlerine yansımış halidir. FN yabancı karşıtı bu söylemlerini birçok kez kullanmıştır. Göçmenleri kirli ve hijyenden uzak, suç işlemeye eğilimli kişiler olarak tanımlayan FN lideri Le Pen; ülkede görülen AIDS, uyuşturucu trafiği, artan suçlar gibi durumları göçmenlerle ilişkilendirmiştir. Le Pen'e göre, göçmenler hareketleri dış güçler tarafından kontrol edilen içerideki düşmanlardır. Fransız milli kimliğinin bu içerideki düşmanlar tarafından tehdit altında olduğunu iddia eden Le Pen, FN'nin Fransız milli kimliğini koruyan doğal savunma mekanizması olduğunu iddia etmiştir.⁸⁶ Le Pen'in ırkçı görüşlerine bir başka örnek olarak ırkların karışmasıyla (*le melting potism*) ilgili görüşleri verilebilir. Le Pen'e göre bu tür eylemlerle savaşabilmek için ırklar hiyerarşisinin tekrar kurulması gerekmektedir. Göçmenler ülkelerine dönmeli, Batı Avrupa'nın kültürel üstünlüğü tekrar doğrulanmalı, tüm ırksal karışımlar durdurulmalı; kısacası koloni dönemindeki düzene geri dönmelidir.⁸⁷ Le Pen, İslam karşıtı görüşlerini her fırsatta dile getirmiştir. Fransız milli kimliğinin iki seçeneği olduğunu iddia etmiştir. Birincisi; hayatta kalmak, ikincisi ise İslam'la yer değiştirmek. Bu ikisinin arası olmadığını söyleyen Le Pen ülkedeki yabancılarla diğer iç (*internal*) düşmanlar arasında bağlantı kurmuştur. İç düşmanı sol siyasi eğilim olarak tanımlayan Le Pen, solun göçü teşvik ederek Fransız ulusal

⁸² Vardar, s.146-148.

⁸³ Vardar, s.132-133.

⁸⁴ Taş, s.84.

⁸⁵ Vardar, s.133.

⁸⁶ Martin Evans, "Languages of Racism Within Contemporary Europe" (Ed.) Brian Jenkins ve Spyros A. Sofos, **Nation and Identity in Contemporary Europe**, New York: Routledge, 1996, s.45.

⁸⁷ Evans, s.45.

kimliğini yok etmeye çalıştığını iddia etmiştir.⁸⁸ Bu söylemler 1. bölümde aşırı sağ partilerin argümanları arasında sayılan aşırı milliyetçilik, yabancı korkusu, insanların eşitsizliği ve İslam karşıtlığı söylemleriyle tam bir uyum göstermiştir.

Fransa ekonomisinde görülen kriz dönemlerinde parti kendisini yoksulların ve dışlanmışların yani gerçek Fransızların asıl koruyucusu biziz diyerek tanımlamış, işsizliğin ve yoksulluktaki artışın sorumluluğunu dışarıdan gelen yabancılara⁸⁹ dolaylı olarak da yabancılara ülkeye kabul eden siyasilere atmıştır. Partinin 1993 yılında yayımladığı ‘Yeniden Doğuş için 300 Husus’ başlıklı belgede; ulusal kimliğin korunması için yurttaşlığın kan bağına dayandırılması, yabancılara geri gönderilmesi, eğitimde çokkültürlülük propagandasına son verilerek ulusal kültür bilinci aşılanması, yalnızca Fransızların yararlanacağı bir refah sistemi kurulmasının yanı sıra yükselen İslam tehdidine karşı Fransa’nın başını çektiği bir Avrupa savunma sistemi kurulması ve Avrupa Birliği’nin federal modeline karşılık bağımsız devletler konfederasyonu kurulması gibi öneriler yer almıştır.⁹⁰ Parti bu belgeyle açık bir şekilde 1. bölümde de ifade edilen aşırı sağ partilerin kullandığı argümanları kullanarak aşırı sağı temsil eden bir parti olduğunu göstermiştir.

FN ilk yıllarında neo-liberal ekonomi politikalarını savunmuştur. 80’lerde korumacı ekonomiyi savunan söylemlere başvursa da partinin ekonomiye dair görüşleri aynı kalmıştır.⁹¹ 90’ların başında partinin ekonomiye dair görüşlerinde bir değişim yaşandığı görülmüştür. Neo-liberal politikalar neticesinde çokuluslu ve büyük firmaların, nispeten daha ucuz olan iş gücünü sömüren taraf olduğunu görmesi FN’nin ulusal korumacı politikaları savunmasına sebebiyet vermiştir. Bu değişim Pascal Perrineau tarafından FN’nin sosyal U dönüşü olarak isimlendirilmiştir.⁹² Ekonomik milliyetçiliğin Fransız ekonomisini ve endüstrisini korumak için yeterli olmadığını düşünen FN, işsizliği azaltmak için bireysel vergilerin azaltılması, göçmen nüfusun azaltılması, mesleki

⁸⁸ Evans, s.46.

⁸⁹ Güzel, s.86.

⁹⁰ Vural, s.154-155.

⁹¹ Selman Saç, “Front National: Radikal (Popülist) Sağdan (İlmli) Neo-Popülist Sağa”, **Mülkiye Dergisi**, Cilt 41, Sayı 1, 2017, s.273.

⁹² Pascal Perrineau, **Le Symptôme Le Pen: Radiographie des Électeurs du Front National**, Paris: Fayard, 1997, s.53 (akt.) Magali Balent, “The French National Front from Jean-Marie to Marine Le Pen: Between Change and Continuity”, (Ed.) Karsten Grabow ve Florian Hartleb, **Exposing the Demagogues Right-wing and National Populist Parties in Europe** içinde (161-186), Brüksel: The Konrad Adenauer Stiftung/Centre for European Studies, 2013, s.166.

eğitimin teşvik edilmesi, kadınların mesleki kariyerlerini bırakıp evlerine dönmesini sağlayacak bir aile ücretinin verilmesi gibi maddeleri içeren bir program hazırlamıştır.⁹³

Partinin aşırı sağ ideolojiyi temsil ettiği iddiası parti tarafından hiçbir zaman kabul edilmemiştir. Uzun yıllar partinin başkanlığını yürüten Jean Marie Le Pen aşırı sağ sınıflandırmasını reddetme politikasını şu şekilde formüle etmiştir; Sosyal olarak soldayım, ekonomik olarak sağdayım, ulusal olarak ise her zamankinden de fazla Fransız'ım.⁹⁴ Partinin kendisini aşırı sağda konumlandırmama iddia ve politikaları ne partinin kendi seçmen tabanında ne de diğer seçmenlerde karşılık bulmuştur. Yapılan kamuoyu araştırmaları seçmenlerin FN'yi aşırı sağda konumlandığını göstermiştir. FN'nin söylemleri bir kenara bırakılarak partinin Fransa siyasetindeki konumu incelendiğinde FN'nin, popülizmle radikal sağı bütünleştirip, düşünsel düzlemde yeni sağın yeni ırkçılığını sistem içine çekme çabasının siyasal sahnedeki temsilcisi olduğu görülmüştür.⁹⁵ Dolayısıyla FN eski aşırı sağ partilerinin özellikleri altında değerlendirilemeyeceği gibi, aşırı sağ ideolojiden de tamamen bağımsız düşünülemeyecek bir parti olarak siyaset izlemiştir.

FN'nin 80'lerin ortalarında Avrupa Birliği (AB) ile ilgili görüşlerine bakıldığında ortak bir Avrupa savunma ve nükleer stratejisi, ortak dış ve güvenlik politikası, ortak göç kontrolleri ve ortak para birimi gibi konuları içeren bir Avrupa projesini desteklediği görülmüştür.⁹⁶ Fakat bu görüşlere sahipken bile partinin "önce Fransa", "Fransa Fransızlar için"⁹⁷ gibi sloganların eşliğinde güçlü milliyetçi söylemlerden taviz vermediği görülmüştür. FN'nin AB'ye dair olumlu görüşleri uzun ömürlü olmamıştır. Partinin AB ile belli düzeyde çeşitli ortaklıkları içeren görüşleri 90'lı yıllarda yerini euroseptisizme (Avrupa kuşkuculuğu) bırakmıştır. 1970'lerde ve 1980'lerde ulusal kimliğin uluslararası komünizmin tehdidi altında olduğunu düşünen FN yöneticilerine göre, 1990'larda ulusal kimliğe yönelik bu tehdit çokkültürlülük tarafından gelmiştir.

⁹³ Hans-Georg Betz, **Radical Right-Wing Populism in Western Europe**, London: Macmillan Press, 1994, s.129.

⁹⁴ Ekonomik olarak sağda olması durumunda neo-liberal ekonomi politikalarından taraf olunması gerekirken parti, 90'lardan itibaren ulusal korumacı politikaların uygulanması gerektiğini savunmuştur. Dolayısıyla Le Pen'in bu sözleri partinin ekonomi politikalarıyla çelişmiştir.

⁹⁵ Vardar, s.140.

⁹⁶ Paul Hainsworth, Carolyn O'Brien ve Paul Mitchell, "Defending the Nation: The Politics of Euroscepticism on the French Right", (Ed.) Robert Harmsen ve Menno Spiering, **Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration** içinde (37-58), Amsterdam: Rodopi, 2004, s.45.

⁹⁷ Hainsworth, O'Brien ve Mitchell, s.45.

FN'ye göre AB, ABD ve küreselleşmenin taleplerini olumlu karşılayan Fransız siyasetçiler tarafından cesaret alan ve ırkların, kültürlerin ve insanların karışımını teşvik eden çokkültürlülük ulusal kimliğin mezar kazıcısı olmuştur.⁹⁸ Çokkültürlülükle ilgili olumsuz düşünceler besleyen FN, 90'lardan itibaren göçmenler arasında Müslüman-Hristiyan ayrımı yapmaya başlamıştır. Parti yöneticileri Katolik ülkelerden gelen göçmenlerin topluma daha iyi uyum sağladıklarını, etnik ve dini kökenleri nedeniyle Türklerin ve Kuzey Afrikalıların Batı toplumlarına uyum sağlayamadıklarını iddia etmişlerdir.⁹⁹

90'lı yıllar FN'de euroseptisizmin güçlendiği yıllar olmuştur. Bu durumda etkili olan faktörlerin başında 1992 Maastricht Anlaşması gelmiştir. Anlaşmanın AB içinde bütünleşmeyi hızlandırması FN tarafından "Fransa'nın, Fransız halkının, dilinin ve kültürünün sonu"¹⁰⁰ olarak söylemlere konu edilmiştir.¹⁰¹ 2001 yılında FN euroseptisizmi zirve yapmış ve parti programında "Fransa egemenliğinin, bağımsızlığının eski haline geri getirilmesi, Fransa'nın AB'den ayrılması"¹⁰² çağrısı yapılmıştır. AB yapılanmasına karşılık, ulus devletler ve anavatanlardan oluşan Gaullist tarzı bir Avrupa ve diğer Avrupalı ulus devletlerle AB'nin tuzaklarından uzak bir işbirliğini öne sürmüştür.¹⁰³ FN'nin AB karşıtlığı 2002 cumhurbaşkanlığı seçimi döneminde de sürmüştür. 2002 yılının Nisan ayında Fransız Frank'ının geri getirilmesi ve Fransa'nın AB'den ayrılması için referandum çağrısı yapmıştır. Haziran 2002'deki manifestosunda Avrupa hukukuna karşı Fransız üstünlüğünü ve Fransa'nın ABD tarafından domine edilen NATO'dan ve AB'nin Eurocorps (Avrupa Kolordusu) güçlerinden geri çekilmesi gerektiğini savunmuştur.¹⁰⁴

FN'nin göçmen karşıtı söylemleri 2000'li yıllarda da artarak devam etmiştir. 2007 cumhurbaşkanlığı seçimleri için hazırlanan siyasi programda FN, ana tema olarak göç meselesini ele almıştır. FN'ye göre 2007 yılında göç meselesinin Fransa'ya maliyeti 60

⁹⁸ Magali Balent, "The French National Front from Jean-Marie to Marine Le Pen: Between Change and Continuity", (Ed.) Karsten Grabow ve Florian Hartleb, **Exposing the Demagogues Right-wing and National Populist Parties in Europe** içinde (161-186), Brüksel: The Konrad Adenauer Stiftung/Centre for European Studies, 2013, s.164.

⁹⁹ Atikkan, s.92.

¹⁰⁰ Front National, **300 Mesures Pour la Renaissance de la France: Front National Programme de Gouvernement**, Paris: Editions Nationales, 1993, s.366-367.

¹⁰¹ Hainsworth, O'Brien ve Mitchell, s.46.

¹⁰² Hainsworth, O'Brien ve Mitchell, s.47.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Hainsworth, O'Brien ve Mitchell, s.48.

milyar Euro civarındadır, hapishanelerin % 70'i yabancılarla doludur, sosyal yardımdan yararlananların % 50'si yabancıdır. Bu iddiaların ardından FN, göçmenliği kamusal güvensizlik, ulusal kimlik, sosyal güvenlik ve işgücü piyasasıyla ilişkilendirmiştir. FN'ye göre göçmenler işledikleri suçlarla toplumda güvensizliğe neden olmaktadır.¹⁰⁵ Bu nedenle göçmenlere karşı sıfır tolerans politikası uygulanmalıdır. Yabancıların sosyal yardımlardan yararlanması, vergilerini ödeyen her bir Fransız ekonomik yük olarak yansıtmaktadır. Bunun çözümü yabancıların ailelerinin sosyal yardımlardan yararlanmasının önlenmesi ve Fransızların haklarının korunmasıdır.¹⁰⁶ Göçün, Avrupalılaştırmanın ve neoliberal ideolojinin yayılmasının Fransız milli kimliğini baltaladığını düşünen FN'ye göre, Fransızların kültürel faaliyetlere gösterdiği ilginin azalmasından yabancılar sorumludur. Öyle ki göçmenlerin bulunduğu bir mahallede yaşayan Fransızın kendini kendi ülkesinde yabancı gibi hissettiğini ileri sürmüştür.¹⁰⁷ Partinin bu söylemlerinin aşırı sağ partilerin argümanları arasında ele alınan aşırı milliyetçilik ve yabancı korkusu söylemleriyle uyum gösterdiği görülmüştür.

Partide 2011 yılında lider değişikliği yaşanmıştır. Uzun yıllar partinin liderliğini yürüten Jean Marie Le Pen koltuğunu kızı Marine Le Pen'e bırakmıştır. Parti 2011 sonrasında lideri Marine Le Pen'in şahsıyla özdeşleşmiştir. Parti programında Marine Le Pen'in şahsı ön plana çıkarılmış ve programa "Fransa ve Fransız halkı için projem, halkın sesi ve Fransa'nın ruhu Marine Le Pen" başlığı verilmiştir. Marine Le Pen'in şahsı yozlaşmış Fransız elitlerine karşı, değişimin kendisi ve Fransız tarihinde yeni dönemin başlangıcı olarak ifade edilmiştir.¹⁰⁸ Bu değişim parti ideolojisinde bir yumuşamayla kendini göstermiştir. Marine Le Pen'in parti liderliğini devralmasının ardından parti söylemlerinde yumuşama sinyalleri görülmüş, göçmenlik dışındaki konularda da kitleleri inandırmaya yönelik söylemler üretilmiş ve partinin hitap ettiği kitlenin genişletilmesi¹⁰⁹ yolunda adımlar atılmıştır. Bunların yanı sıra Le Pen antisemitizmi lanetleyerek Yahudi soykırımını barbarlığın zirvesi olarak nitelendirmiş¹¹⁰ ve babası Jean-Marie Le Pen'in partide oluşturduğu Yahudi düşmanı imajı silmek istemiştir.

¹⁰⁵ Stockemer, s.28-29.

¹⁰⁶ Stockemer, s.29.

¹⁰⁷ Stockemer, s.30.

¹⁰⁸ Stockemer, s.32.

¹⁰⁹ Nonna Mayer, "From Jean Marie to Marine Le Pen: Electoral Change on the Far Right", **Parliamentary Affairs**, Cilt 66, Sayı 1, 2013, s.161.

¹¹⁰ Atikkan, s.118.

Marine Le Pen ve ekibi de kendilerinden önceki parti yönetimine benzer şekilde partinin aşırı sağcı olarak tanımlanmasını istememişlerdir. Le Pen bir konuşmasında ‘ne sağcı ne de solcuyum, ama sapına kadar cumhuriyetçiyim’¹¹¹ ifadelerini kullanmıştır. Le Pen’in bu söylem aracılığıyla partinin hitap ettiği kitleyi aşırı sağın seçmen profilinden çıkartarak, cumhuriyet değerlerine inanan ve destekleyen herkese hitap ettiğini göstermeyi amaçladığı söylenebilir. Marine Le Pen’in bu çabaları toplumda kısmen karşılık bulmuştur. TNS Sofres tarafından 2012 yılında yapılan bir anket sonuçlarına göre FN’yi bir tehlike olarak görenlerin oranı 2002 yılında % 70 iken bu sayı 2012 yılında % 53’e gerilemiştir.¹¹² Yine aynı kurum tarafından 2012 yılında yapılan ankete göre katılanların % 41’i Marine Le Pen’i geleneksel değerlere bağlı bir vatansever olarak, % 43’ü ise milliyetçi ve yabancı düşmanı bir aşırı sağcı olarak tanımlamışlardır.¹¹³ Le Pen, kendilerini aşırı sağ olarak nitelendirenlerin FN’yi zayıflatmak isteyenler olduğunu ve partinin aşırı sağcı olmadığını her fırsatta dile getirmiştir.¹¹⁴ 2011’de parti yönetimini devralan Marine Le Pen ve ekibine göre artık sağ ve sol ayrımı yoktur. Günümüz Fransa’sında ayrım, onların tabiriyle tuzu kuru olanlar ve toplumdan dışlanmışlar olarak vardır. Le Pen’in ekibindeki önemli isimlerden olan Florian Philippot, FN’nin dışlanmışların ve vatanseverlerin partisi olduğunu ifade etmiştir. Philippot partinin rolünü, kimsenin gündeme getirmediği konuları tartışmaya açmak ve ideolojik olarak unutulmuşları temsil etmek olarak ifade etmiştir.¹¹⁵

FN yöneticilerinin ifadeleri incelendiğinde Batı Avrupa’daki aşırı sağ partilerinin söylemlerinde yerini bulan ve 1. bölümde de ele alınan kendi toplumlarının dışlanmışlık, ezilmişlik içinde olduğu; siyasi elitlerin yani tuzu kuru olanların toplumun gerçek üyelerinin isteklerini göz ardı ettiği ve onları gerçek anlamda temsil edemediği düşüncesinin FN söylemlerinde de kendine yer bulduğu söylenebilir. FN bu popülist söylemler üzerinden diğer birçok aşırı sağ parti gibi, kendini halkın gerçek temsilcisi olarak sunmuş ve siyasi elitlerin yanında halkın haklarını savunan bir aktör olduğunu iddia etmiştir. Parti her ne kadar aşırı sağ oldukları iddialarını reddetse ve söylemlerinde

¹¹¹ Patrick Vignal, “Barack Obama Est Plus Á Droite Que Moi, Dit Marine Le Pen”, **Reuters**, 1 Eylül 2011, <https://fr.reuters.com/article/topNews/idFRPAE78008I20110901?sp=true> (erişim tarihi: 21.05.18)

¹¹² TNS Sofres, **Marine Le Pen, les Signatures et le Front National**, Ocak 2012.

¹¹³ TNS Sofres, **Baromètre d’image du Front National**, Ocak 2012.

¹¹⁴ “Marine Le Pen S’insurge contre L’étiquette Extrême Droite du FN”, **Libération**, 2 Ekim 2013, http://www.liberation.fr/france/2013/10/02/marine-le-pen-s-insurge-contre-l-etiquette-extreme-droite-du-fn_936353 (erişim tarihi: 21.05.18)

¹¹⁵ Atikkan, s.103-104.

yumuşamaya gitse de partinin birçok söyleminde İslam karşıtı ve yabancı düşmanı ifadeler görülmüştür. Le Pen bir konuşmasında Fransa'nın bazı kentlerinde Müslümanların sokaklarda namaz kılmasını Nazi işgaline benzetmiştir.¹¹⁶ Cumhurbaşkanlığı seçimleri için yürütülen kampanyada FN'nin ana temasının Avrupa'nın İslamlaşmasının önlenmesi olduğu görülmüştür. Le Pen bir röportajında 20. yüzyılda totaliter iki rejim olan komünizm ve Nazizmin yerine 21. yüzyılda küreselleşme ve İslamizmin geldiğini ifade ederek İslamizme karşı değerlerimizi savunmalıyız ifadelerini kullanmıştır.¹¹⁷ Parti ideolojisine hâkim olan yabancı karşıtlığı 2012 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimleri için hazırlanan parti programında kendini göstermiştir. Programda partinin kurmak istediği ulusal toplum ve birlik sisteminde Fransız olmayanlara yer verilmemiştir. Fransız olmayanların, zengin refah sisteminden Fransız olanlarla aynı ölçüde yararlanmaması gerektiği vurgulanmıştır. Yasadışı bütün göçmenlerin ülkeden kovulması, vatandaşlık yasasının değiştirilmesi, yeni göç ile ilgili katı düzenlemeleri teşvik eden önlemler gibi geleneksel FN önerilerine bu programda da yer verilmiştir. Bunlara ek olarak parti görüşüne göre devlet ve kilise arasındaki ayrıma saygı duymayan İslam'ın yayılmasının kötü olduğu vurgulanmıştır.¹¹⁸

2012 yılında açıklanan parti programında Fransa'nın içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal bozulmadan 3 unsuru suçlu bulmuştur. Birincisi Avrupa Birliği ve Avrupa para birimi Euro'dur. FN'ye göre Euro fiyat artışı, işsizlik ve kamu borçları anlamlarına gelmektedir. İkincisi uluslararası bankacılık sisteminin egemenliğidir. FN bu durumdan kurtuluş için Frank'ı geri getirmek ve kendi para politikaları üzerinde kontrolü ele almak istediğini belirtmiştir. FN'nin belirlediği suçlu unsurlardan üçüncüsü ise Fransa'nın siyasi, ekonomik ve kültürel elitleridir. Parti ve Marine Le Pen kendilerini siyasi sistemin dışındakiler olarak sunmuşlardır. Kendilerini ana akım siyasete ve daha genel olarak siyasi sisteme bir alternatif olarak görmüşlerdir.¹¹⁹

FN'de yaşanan lider değişimi partinin AB'ye yönelik görüşlerinde bir değişime sebebiyet vermemiştir. Jean-Marie Le Pen'in yaklaşık son on yıllık döneminde parti

¹¹⁶ "İslam like (Nazi) Occupation Puts French Right-wing Leader Marine Le Pen Under Fire", **Le Figaro**, 13 Aralık 2010, <http://plus.lefigaro.fr/note/islam-like-nazi-occupation-puts-french-right-wing-leader-marine-le-pen-under-fire-20101213-348314> (erişim tarihi: 12.12.18)

¹¹⁷ "Marine Le Pen: Le Sursaut Vital Face Au Mondialisme", **L'obs**, 12 Aralık 2010, <https://www.nouvelobs.com/politique/20101206.OBS4257/interview-marine-le-pen-le-sursaut-vital-face-au-mondialisme.html> (erişim tarihi: 12.12.18)

¹¹⁸ Stockemer, s.33-34.

¹¹⁹ Stockemer, s.34.

ideolojisinin yerini bulan AB karşıtlığı, Marine Le Pen döneminde de parti ideolojisine yön veren unsurlardan biri olmuştur. Bu dönemde FN tarafından AB'yle ilgili olarak işsizliğin, göçün ve güvensizliğin nedeni ve küreselleşmenin bir yüzü olduğu yorumları yapılmıştır. Parti 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde “Avrupa zarar verir” sloganıyla kampanya yürütmüştür. Marine Le Pen'e göre güçlü ve müdahaleci bir devlet fikrine dönüş için Fransa AB'den ayrılmalıdır. FN'nin Marine Le Pen liderliğinde yürüttüğü AB karşıtlığına Marine Le Pen'in “AB ultraliberal küreselleşmenin Truva atıdır”, “AB komünizm gibidir, totaliterdir, bu yüzden AB'den ayrılmalıyız” ve “AB, Avrupa halkı olmadan ve Avrupa halkına karşı inşa edilmiştir” söylemleri örnek olarak verilebilir.¹²⁰ Marine Le Pen büyük bir başarı elde ettiği 2014 Avrupa Parlamentosu seçimi sonrasında “AB'yi yok etmek istiyorum, Avrupa'yı değil. Ulus devletler Avrupa'sına inanıyorum fakat Avrupalı Sovyetler Birliği'ni istemiyorum” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur. Marine Le Pen açıklamalarının devamında AB'nin anti-demokratik bir canavar olduğu ve Fransa'nın kendi kaderini tayin etme (*self-determination*) hakkını elinden çaldığı değerlendirmesini yapmıştır.¹²¹

FN'nin kuruluşundan itibaren genel ideolojisine bakıldığında klasik aşırı sağ partilerin kullandığı argümanlardan ve özelliklerinden olan yabancı düşmanlığı, faşist söylemlere atıfta bulunma, ırkçı ve milliyetçi söylemler, siyasi elit karşıtlığı, siyasi elitlere karşı halkın yanında bulunduğu söylemleri, güçlü devlet vurgusu dolayısıyla ulusüstü bir yapıyla egemenlik paylaşımının reddedilmesi gibi unsurları bünyesinde barındırdığı görülmüştür.

2.1.2. Front National'ın Kuruluşu

Front National, 1972 yılında kurulmuştur. FN, hem 60'larda meşruiyetini yitirmiş ve iyice parçalanmış Fransız aşırı sağını hem de siyasal bir varlık gösteremeyen Fransız yeni sağını harmanlayarak siyaset sahnesine çıkmıştır.¹²² Parti, Fransa'da farklı sağ akımları temsil eden grupları bir çatı altında bir araya getiren bir seçim cephesi olarak

¹²⁰ Abel Mestre, “Marine Le Pen: the Face of French Euroscepticism”, **The Guardian**, 26 Ocak 2012, <https://www.theguardian.com/world/2012/jan/26/marine-le-pen-french-euroscepticism> (erişim tarihi: 24.06.18)

¹²¹ Mathieu von Rohr, “I Don't Want This European Soviet Union”, **Spiegel**, 3 Haziran 2014, <http://www.spiegel.de/international/europe/interview-with-french-front-national-leader-marine-le-pen-a-972925.html> (erişim tarihi: 24.06.18)

¹²² Vardar, s.135.

kurulmuştur.¹²³ Bir araya gelen gruplar arasında Katolik sağı temsil edenler, Fransız Devrimi'ni reddeden karşı devrimciler, sömürgeleriyle Büyük Fransa hayali kuranlar, otorite özlemindeki Bonapartistler, faşist gruplar gibi çok çeşitli yapılanmalar bulunmaktaydı.¹²⁴ Bu yapılanmalar şu şekilde özetlenebilir; eylemci aşırı-sağın, devrimci etnik-ulusçuluk çizgisinin gruplarından sayılan Genç Ulus (*Jeune Nation*), Batı grubu (*Occident*) kapatılınca kurulan Yeni Düzen (*Ordre Nouveau*) grubu, Yeni Güçlerin Partisi (*Parti des Forces Nouvelles*), Gençlik Eylem Grubu (*Groupe D'action Jeunesse*), Üçüncü Yolcu, ABD'ye karşı Avrupa dayanışmacısı Radikal Genç Devrim grubu (*Mouvement Jeune Révolution*), Hristiyanlık Dayanışma Hareketi (*Chrétienté-Solidarité*) ve Jean-Louis Tixier-Vignancour çizgisi.¹²⁵ Partinin birbirinden farklı ve çatışma ihtimali yüksek olan siyasi eğilimleri bir araya getirmesiyle ilgili olarak Pierre-André Taguieff söz konusu grupları bir araya getiren unsurun iki dünya görüşünün birleşimi olduğunu ifade etmiştir. Taguieff'e göre bu iki dünya görüşü; toplumu bir organizma olarak gören ve onu oluşturan unsurların bir hiyerarşi, uyum ve dayanışma içinde olması gerektiğini savunan 'gelenekçi-toplulukçuluk' ve doğal ayıklanma anlayışı temelinde geliştirilmiş liberal, rekabetçi, bireyci 'Sosyal Darwinizm' çizgisidir.¹²⁶

Parti kendilerine yönelik olarak yapılan aşırı sağ parti sınıflandırmasını reddederek, kendilerinin "ulusal sağ" temsil eden parti olduklarını iddia etmişlerdir. Bu iddia FN'nin dışlanmışların temsilciliğini üstlenmenin yanı sıra orta sınıfları da partiye çekme konusunda yoğunlaşan stratejisinin bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Parti bu süreçte Fransız aşırı sağının etnik-kültürel, benmerkezci ulusçuluğuyla sistem içi görünmeye özen gösteren bir popülizmi birleştirip merkeze, yani yeni-muhafazakâr sağa kaymıştır.¹²⁷ Kendilerine yönelik yapılan aşırı sağ nitelendirmesinin önüne geçme ve seçmen kitlesini genişletme adına partinin hem merkez yapılanmasında hem de yerel

¹²³ Vural, s.138.

¹²⁴ Zeynep Atikkan, *Avrupa Benim Batı Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi*, İstanbul: Metis Yayınları, 2014, s.116.

¹²⁵ Vardar, s.141.

¹²⁶ Pierre-André Taguieff, "Le Métaphysique de Jean-Marie Le Pen", Nonna Mayer ve Pascal Perrineau (Ed.) *Le Front National À Découvert* içinde (173-194), Paris: Sciences Po Yayıncılık, 1996, s.173-175 (akt.) Vardar, s.144.

¹²⁷ Vardar, s.135-136.

yapılanmasında, geçmişinde aşırı sağda etkinlik göstermemiş diğer bir deyişle “temiz” bir geçmişe sahip kişilere yer verildiği görülmüştür.¹²⁸

Yeni Düzen Hareketi (*Nouvel Ordre*) 1973’te, kontrol edilemeyen ve Fransızlarca vahşi göç olarak adlandırılan göçe karşı kampanyalar düzenleyerek FN’nin çizgisini belirlemişlerdir.¹²⁹ FN lideri Jean-Marie Le Pen 70’lerin sonlarında “Bir milyon işsiz, bir milyon fazla göçmen demektir”¹³⁰ sloganıyla bu çizgiyle uyumlu bir söylem geliştirmiştir. 1973’te Fransız aşırı sağının temsilcilerinden Yeni Düzen Hareketi’nin dağılması FN için görece rakipsiz bir dönemin başlangıcı olmuştur. 1974-1978 arası dönemin FN için, yerel örgütlerin ulusal düzeyde örgütlenmesi, düzenli yayın organlarının oluşması ve yönetim mekanizmasını yerleştirmek gibi konuları içine alan çeşitli sorunların çözümüne yönelik partileşme dönemi olarak kabul edildiği söylenebilir.¹³¹

Parti kuruluşundan itibaren 1982 yılına kadar girdiği seçimlerde kayda değer bir varlık gösterememiş ve bu nedenle siyasi sahnedeki yerini kanıtlayamamıştır. 1982-1983 yılları FN’nin yükselişinin başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Partinin bu yıllardan itibaren aldığı oylar Fransız aşırı sağının gerçek bir temsilcisi olduğunu kanıtlar nitelikte olmuştur. 1984 yılındaki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde % 11 oranında oy almasıyla başlayan ve 1985 bölgesel seçimleri, 1986 genel seçimleri gibi seçimlerde aldığı sırasıyla % 8,8 ve % 9,6 gibi oranlarla devam eden süreçte parti siyasi sahnedeki yerini kanıtlamıştır. Jean-Marie Le Pen söylemlerinde “anavatan Fransa’yı, yabancılardan önce Fransızların vatanı yapmak” temasını kullanmıştır. Le Pen’in milliyetçiliği ön plana çıkaran ve halktaki görece yoksul kesimlere yönelik söylemleri toplumda karşılık bulmuştur. FN bu söylemlerle hem sağ seçmenin hem de bir zamanlar Komünist Parti’ye oy veren kitlelerin ilgisini çekmiştir.¹³² AP seçimlerinde alınan bu sonuçla FN, Avrupa Sağ grubunda çoğunluğu elde etmiş ve Le Pen grubun liderliğini üstlenmiştir.¹³³ 1988’de gerçekleşen cumhurbaşkanlığı seçimleri hem Fransız aşırı sağ için hem de FN için bir rekorla sonuçlanmıştır. FN aldığı % 14,4 oy oranıyla Fransız

¹²⁸ Vardar, s.142.

¹²⁹ Ünver Noi, s.60.

¹³⁰ Atikkan, s.117.

¹³¹ Vardar, s.136.

¹³² Ahmet İnsel, “Fransa’da Nasyonel-Popülist Sağın Öngörülür Yükselişi”, **Birikim Dergisi**, Sayı 113, Eylül 1998.

¹³³ Vural, s.148.

aşırı sağının rekorunu kırmıştır. Fakat aynı yıl gerçekleşen genel seçimlerde, seçim sisteminde yapılan değişikliklerle iki dereceli çoğunluk sisteminin getirilmesi FN'nin başarılarını sekteye uğratmıştır. Fakat parti kısa sürede toparlayarak 1989'da gerçekleşen belediye seçimleriyle sistem değişikliğine rağmen güçlü bir şekilde yoluna devam ettiğini göstermiştir. 1995 yılında gerçekleşen cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunda alınan % 15'lik oy oranı FN'nin 80'lerinde başında yakaladığı yükseliş eğilimini devam ettirebileceğinin göstergesi olarak görülmüştür.¹³⁴

FN'nin 90'lı yıllardaki yükselişi 1999 yılındaki Avrupa Birliği Parlamentosu seçimlerinde alınan % 5,69 oy oranıyla kesintiye uğramıştır. Parti oylarında yaşanan bu düşüşte Bruno Megret'nin partiden ayrılırken kopardığı parti içi “yeni sağ” kanadın etkisi olduğu düşünülmüştür. Kısa bir gerileme sürecinin ardından 2002 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde alınan sonuçlar FN'nin hâlâ hatırı sayılır bir seçmen kitlesine sahip olduğunu göstermiştir. Seçimlerde Jean Marie Le Pen'in ilk turda % 16,9 oy alarak ikinci tura kalması Fransa'da şok etkisi yaratmıştır. FN bu seçim sürecinde hem Fransız aşırı sağ partilerinin kullandığı antidemokratik, gelenekçi, yabancı düşmanı ve ırkçı söylemleri kullanmış hem de merkez sağın boş bıraktığı, ulaşamadığı seçmenleri etkileyerek protesto oylarını almayı başarmıştır.¹³⁵

2.1.3. Front National'ın Seçimlerdeki Görünümü

Batı Avrupa devletleri içinde aşırı sağ geleneğin en güçlü olduğu ülkelerden biri olan Fransa'da aşırı sağ 80'li yıllardan itibaren yükselişe geçmiştir. Fransa'da aşırı sağın en güçlü temsilcisi olan FN'nin oyları 80'lerden itibaren birkaç istisna dışında % 10'un üzerinde seyretmiştir. Front National'ın tarihi boyunca aldığı en yüksek oy oranlarının 2017 Cumhurbaşkanlığı seçimleri, 2015 Bölgesel seçimler ve 2014 Avrupa Parlamentosu seçimleri olduğu görülmüştür. Oy oranlarındaki bu yükseliş Avrupa'nın birçok ülkesinde görülen aşırı sağın zirve yaptığı dönemle paralellik göstermiştir. FN'nin 2011 sonrasındaki yükselişinde parti liderliğinde yaşanan değişimin etkili olduğu söylenebilir. 1972 yılında partinin kuruluşundan itibaren parti başkanlığını yürüten Jean Marie Le Pen tarafından oluşturulan faşist, ırkçı ve anti-semitik parti

¹³⁴ James G. Shields, “Le Pen and the Progression of the Far-Right Vote in France”, **French Politics and Society**, Cilt 13, Sayı 2, Bahar 1995, s.21.

¹³⁵ Vardar, s.138-139.

söylemi partinin marjinalleşmesinde etkili olmuş ve toplumun birçok kesiminden destek görmesini engellemiştir. Partinin söylemleri hitap ettiği kitleyi daraltmıştır.

Jean-Marie Le Pen döneminde partiye oy veren kitle incelendiğinde çoğunluğu orta sınıftan ve emekçi kesimden seçmenlerin ve merkez sağ ve sol partilerin hayal kırıklığına uğramış seçmenlerinin oluşturduğu görülmüştür. 1990'ların sonlarına doğru partinin ağırlıklı olarak varoşlarda oturan, mavi yakalı, genç ve erkek nüfustan oy aldığı görülmüştür.¹³⁶ Pascal Perrineau 1997 yılında yayımladığı bir çalışmada FN seçmenini 5 kategoriye ayıran bir tipoloji ortaya koymuştur. Bu çalışmaya göre FN seçmenleri (frontistler) şu 5 gruba ayrılmıştır; Nasyonal popülistler/*National Populistes* (% 21); genç, genellikle sol eğilimli, az eğitilmiş, emekçi, yabancı karşıtı, ırkçı, Avrupa karşıtı ve politikaya ilgisi az olanlar. Sağ frontistler/*Droite Frontistes* (% 18); liberal iktisat anlayışında, politikaya ilgili, milliyetçi ve yabancı karşıtı, daha yaşlı, burjuva, Avrupa düşmanı olanlar. Sol frontistler/*Gauche frontistes* (% 25); genç, popüler, az eğitilmiş, politikaya ilgi duymayan, daha feminen, Avrupa karşıtı, kötümser, göçmen karşıtı olmasına rağmen ırkçılıktan rahatsızlık duyan, eski sol seçmen. İlimli frontistler/*Frontistes mous* (% 18); genç, erkek, iyi eğitilmiş, politikaya ilgili, ekonomik anlamda liberal, yabancı karşıtlığı ve Avrupa karşıtlığının en az olduğu, kötümser olmayan, merkez sağdan gelenler. Sonradan frontistler/*Apprentis-frontistes* (% 16); fazlasıyla sağ eğilimli, yaşlı, zengin, iyi eğitilmiş, Katolik, ekonomik anlamda liberal, yabancı düşmanı ve göç karşıtı, Avrupa yanlısı olanlar.¹³⁷ Marine Le Pen'in 2011 yılının Ocak ayında parti başkanlığına gelmesinin ardından parti söyleminde görülen yumuşama sinyalleri, göçmenlik dışındaki konularda da kitleleri inandırmaya yönelik ortaya konulan söylemler ve partinin hitap ettiği kitlenin genişletilmesi¹³⁸ yolunda atılan adımlar partinin o tarihten itibaren aldığı oy oranlarında etkisini göstermiştir.

Jean Marie Le Pen'in 2000'li yıllarda katıldığı seçimler incelendiğinde 2002 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunda % 16,9 oranında oy alarak partinin 90'ların sonunda yaşadığı düşüşü tersine çevirdiği görülmüştür. Aynı yıl yapılan parlamento seçimlerinde cumhurbaşkanlığı seçimlerine oranla bir düşüş yaşanmış olsa da parti

¹³⁶ Hainsworth, *Politics of the Extreme Right*, s.21-22.

¹³⁷ Pascal Perrineau, **Le Symptôme Le Pen: Radiographie des Électeurs du Front National**, Paris: Fayard, 1997, s. 212 (akt.) Hainsworth, *Politics of the Extreme Right*, s.23.

¹³⁸ Mayer, s.161.

oylarının % 10'un üzerinde olduğu görülmüştür. 2004 AP seçimlerinde % 9,8 oy alan FN'nin parlamentoya 7 vekil gönderdiği görülmüştür. 2007 yılını FN açısından başarısız olarak yorumlamak mümkündür. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aldığı % 10,4 oy oranı Le Pen'in ikinci tura kalmasına yetmemiştir. Aynı yıl yapılan parlamento seçimlerinde alınan % 4,3'lük oy oranı parti açısından önemli bir gerileme olarak yorumlanmıştır. Öyle ki Fransız gazetelerinden Le Monde durumu “Ulusal Cephe, son” (FN, fin) şeklinde yorumlamıştır.¹³⁹ 2009 yılında gerçekleşen AP seçimlerinde FN, % 6,3 oranında oy elde etmiş ve parlamentoya 3 vekil gönderebilmiştir. Jean Marie Le Pen liderliğinde girilen son seçim olan 2010 yılındaki bölgesel seçimlerde parti, % 11,4 oranında oy almıştır.

Partide yaşanan lider değişiminin ardından girilen ilk büyük seçim olan 2012 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Marine Le Pen % 17,9 oy oranını yakalamış ve babası Jean Marie Le Pen'in 2002 yılındaki oy oranını geride bırakarak parti tarihinde o güne kadar alınan en yüksek sonucu elde etmiştir. 2014 yılında gerçekleşen AP seçimlerinde partinin % 25 oranında oy alması ve Avrupa Parlamentosu'na 23 vekil göndermesi Avrupa siyasetinde büyük ses getirmiştir. Bu sonuçla birlikte parti Fransa'nın AP seçimlerindeki 1. partisi konumuna gelmiştir. Le Pen bu seçimlerden bir süre sonra 15 Haziran 2015'te Uluslar ve Özgürlükler Avrupası-Europe of Nations and Freedom Group (ENF) grubunu kurmuştur.¹⁴⁰ FN'nin öncülüğünde kurulan grup AB'nin yıkılıp Avrupa ulusları arasında ulusal egemenliklere saygı çerçevesinde işbirliğini, Schengen serbest dolaşım anlaşmalarının iptalini, ortak para birimi Euro ve Avrupa Merkez Bankası'nın kaldırılmasını savunmaktadır.¹⁴¹ 2015 yılında gerçekleşen bölgesel seçimlerde % 27'nin üzerinde oy alınarak parti tarihinde yine bir ilk yaşanmıştır. 2017 yılı parti oylarının zirve yaptığı yıl olmuş ve gerçekleşen cumhurbaşkanlığı seçimlerinde % 34 oranında oy elde edilmiştir. Parti başkanlığına gelişinin ardından alınan yüksek oy oranlarının Marine Le Pen'in parti içindeki konumunu güçlendirdiği ve FN'nin Fransız siyasetindeki yerini sağlamlaştırdığı söylenebilir.

¹³⁹ Eric Fottorino, “FN, fin”, **Le Monde**, 11 Haziran 2007, https://www.lemonde.fr/idees/article/2007/06/11/fn-fin-par-eric-fottorino_921469_3232.html (erişim tarihi: 24.06.18)

¹⁴⁰ İlhan Aras, “2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt 16, Sayı 1, 2017, s.24.

¹⁴¹ Kayhan Karaca, “AP’de Aşırı Sağcı Gruplar Kuruldu”, **Deutsche Welle**, 16 Haziran 2015, <http://www.dw.com/tr/apde-a%C5%9F%C4%B1r%C4%B1-sa%C4%9Fc%C4%B1-grup-kuruldu/a-18520981> (erişim tarihi: 05.06.18)

Tablo 1**Front National Seçim Sonuçları (2002-2017)**

FN Oy Oranl arı	Cumhur başkanlığı Seçimleri		Parlamento Seçimleri		Bölgesel Seçimler	Avrupa Parlamentosu Seçimleri	Kanton Seçimleri
2002	1. Tur %16,9	2. Tur %17,8	% 11,3		----	----	----
2004	----		----		% 14,7	% 9,8	% 12,1
2007	% 10,4		% 4,3		----	----	----
2008	----		----		----	----	% 4,9
2009	----		----		----	% 6,3	----
2010	----		----		% 11,4	----	----
2011	----		----		----	----	% 15,1
2012	1. Tur % 17,9		1. Tur %13,6	2. Tur % 3,66	----	----	----
2014	----		----		----	% 25	----
2015	----		----		1. Tur %28	2. Tur %27,1	----
2017	1. Tur % 21,3	2. Tur % 34	1. Tur % 13	2. Tur % 8,75	----		----

Kaynak: Nonna Mayer, From Jean Marie to Marine Le Pen, s.161;

Cas Mudde, The Far Right in the 2014 European Elections;

<https://www.eurozine.com/local-shocks/>;

<https://www.20minutes.fr/elections/resultats/?scrutin=regionales&annee=2015>;

<https://www.20minutes.fr/elections/resultats/?scrutin=legislatives&annee=2017>;

<https://www.20minutes.fr/elections/resultats/?scrutin=presidentielle&annee=2017>;

<https://www.20minutes.fr/elections/resultats/?scrutin=legislatives&annee=2012>

2.2. Fransa’da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları

Aşırı sağ gelenek bağlamında süreklilik gösteren ve en güçlü aşırı sağ parti örneklerinden birini sergileyen Fransa, etnik temelli ve inanç temelli ayrımcılıkta da Avrupa Birliği ülkeleri içinde ilk sıralarda gelmektedir. 80’li yıllardan itibaren Fransız siyasi hayatında kendine yer edinmeye başlayan ve özellikle 2000’li yıllarda büyük bir yükseliş gösteren FN’nin ülkedeki yabancıları ve Müslümanları hedef alan ötekileştirici söylemleri ve bu söylemlerin medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaşması, Fransa toplumunun yabancıları yönelik olumsuz algılarında etkili olmuştur. Aşırı sağın yükseliş nedenleri arasında sayılan 11 Eylül terör saldırılarıyla başlayan ve 2004 Madrid saldırısı, 2005 Londra saldırısıyla devam eden süreçte Müslümanların doğrudan terörle ilişkilendirilmesi sonrasında FN’nin ötekileştirici söylemlerine ilave olarak merkez partilerin söylemlerinde ve hükümet politikalarında Müslümanlara yönelik ayrımcılığa gidilmesi, toplumdaki yabancı ve Müslüman karşıtlığının yükselişinde etkili olmuştur.

Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi’nin yayımladığı raporda yer alan verilere göre 2001 yılında 424 ırkçılık motivasyonlu suç kayıtlara geçmiştir. 2002 yılında ise bu sayı % 200’ün üzerinde artış göstererek 1317 olarak kayıtlara geçmiştir.¹⁴² Aynı raporda yer alan Fransa İçişleri Bakanlığı’nın verilerine göre 2003 yılında 817 ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve anti-Semitizm motivasyonlu suç kayıtlara geçmiştir. Bu suçlardan 229’unun ırkçılık, 588’inin anti-Semitizm motivasyonlu suçlar olduğu belirtilmiştir.¹⁴³ 2004 yılında 1574 ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve anti-Semitizm motivasyonlu suç kayıtlara geçmiştir. Bu suçlardan 970’inin anti-Semitizm, 595’inin ırkçılık motivasyonlu olduğu belirtilmiştir. Yine aynı raporda yer alan bilgilere göre 2005 yılında 974 ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve anti-Semitizm motivasyonlu suç kayda geçmiştir. Bu suçlardan 504’ünün anti-Semitizm, 470’inin ise ırkçılık motivasyonlu olduğu belirtilmiştir.¹⁴⁴ Bu yıllarda kayda geçen saldırı verilerinde İslamofobi motivasyonlu suçların olmama nedeni saldırıları kayda alan güvenlik güçlerinin, İslamofobi motivasyonlu suçları ayrı bir başlık altında kayıt altına alma

¹⁴² EUMC, *The Annual Report on the Situation Regarding Racism and Xenophobia in the Member States of the EU*, 2006, s.99.

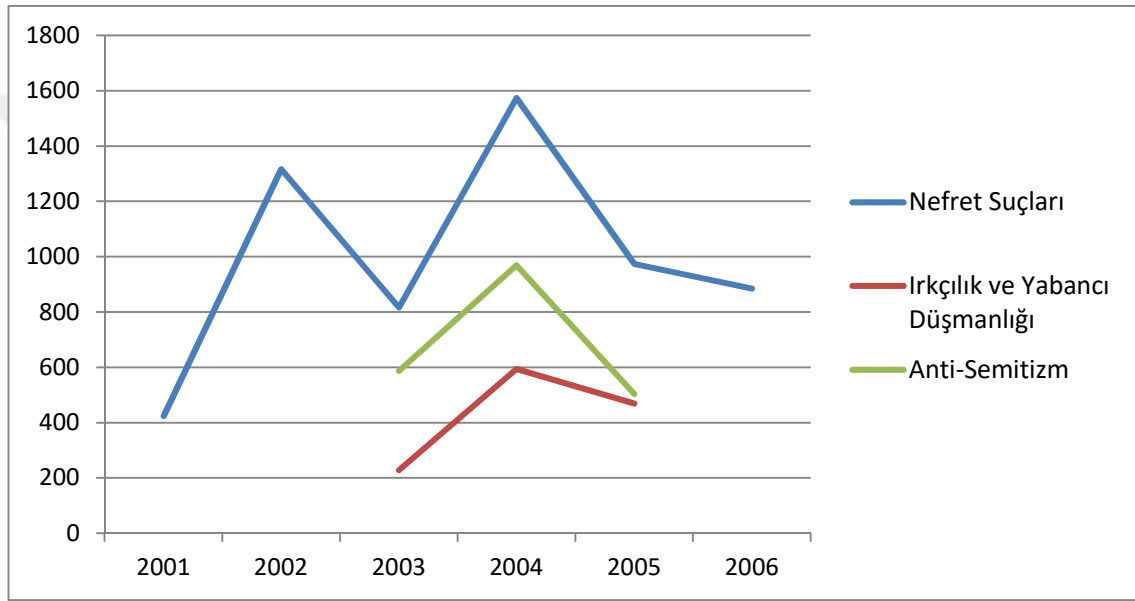
¹⁴³ EUMC, *Racism, Xenophobia in the EU Member States*, Annual Report 2005, Part 2, s.82.

¹⁴⁴ EUMC, *The Annual Report on the Situation Regarding Racism and Xenophobia in the Member States of the EU*, s.91.

zorunluluklarının olmamasıdır.¹⁴⁵ Dolayısıyla bu yıllara ait İslamofobi motivasyonlu suç sayılarıyla ilgili resmi bir bilgi bulunmamaktadır. AB Temel Haklar Ajansı'nın verilerine göre, 2000-2005 yılları arasındaki süreçte ırkçı saldırı ve suçların % 34,3 oranında artış gösterdiği kaydedilmiştir.¹⁴⁶ AB Temel Haklar Ajansı'nın 2007 yılında yayımladığı raporda yer alan verilere göre 2006 yılında 885 ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve anti-Semitizm motivasyonlu suçun kayda geçtiği görülmüştür.¹⁴⁷

Grafik 1

Fransa'da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları (2001-2006)

2001-2006 yılları arasında gerçekleştirilen ırkçı saldırı sayıları değerlendirildiğinde bir yükseliş eğilimi olduğu görülmüştür. Zaman zaman bu sayılarda bir azalma görülse de, ırkçı suçların oldukça yüksek oluşu ve bir sonraki yıl tekrar yükselişe geçmesi bu durumun süreklilik arz etmediğini göstermiştir. 2002 yılında bir önceki yıla göre yaşanan nefret suçları sayılarındaki % 200'ü aşan artış aşırı sağın yükseliş nedenleri arasında da sayılan 11 Eylül terör saldırılarıyla ilişkilendirilebilir. 11 Eylül sonrasında topluma hâkim olan korku atmosferi bu saldırılardaki artışa bir neden olarak gösterilebilir. Fakat İslamofobi motivasyonlu suç sayılarıyla ilgili elimizde somut bir

¹⁴⁵ EUMC, s.95.

¹⁴⁶ European Union Agency for Fundamental Rights, **Trends and Developments 1997-2005 Combating Ethnic and Racial Discrimination and Promoting Equality in the European Union**, 2007, s.39.

¹⁴⁷ European Union Agency for Fundamental Rights, **Report on Racism and Xenophobia in the Member States of the EU**, 2007, s.116.

veri olmaması nedeniyle saldırılardaki bu artışın ne kadarının dini motivasyonlu olduğu konusunda kesin bir değerlendirme yapılamamaktadır. 2003 yılında bir önceki yıla göre genel eğilimde bir azalma görülse de, FN'nin 2002 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aldığı yüksek oy oranıyla paralel olarak, takip eden senelerdeki nefret suçlarında bir artış yaşandığı görülmüştür. Bu yılları kapsayan verilerde İslamofobi motivasyonlu suçların yer almaması nedeniyle konuyla ilgili bir yorum yapılamamasına rağmen diğer nefret suçlarının sayıları göz önüne alınarak bir değerlendirme yapılabilmektedir.

Bu yıllarda görülen ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonlu suç sayılarındaki artış, birinci bölümde aşırı sağın yükseliş nedenleri arasında gösterilen küreselleşme ve ekonomik nedenlerle ilişkilendirilebilir. Fransa'da çok fazla göçmen olduğu, bu göçmenlerin Fransızların işlerini ellerinden aldıkları, Fransız toplumunun düzenini bozdukları, Fransa ekonomisine yük oldukları iddiaları 2000'li yılların başından itibaren yeniden yoğun şekilde FN'nin söylemlerinde kendine yer bulmuştur. Dolayısıyla toplumdaki yabancı düşmanlığındaki artış ve bu artışın ırkçı saldırılarda kendini göstermesi bu sebeplere de bağlanabilir.

OSCE nefret suçları raporlarına göre, 2012 yılında 2358 nefret suçu kayıtlara geçmiştir. Bu suçların 724'ünün ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, 655'inin anti-Semitizm ve 287'sinin İslamofobi motivasyonlu suçlar olduğu belirtilmiştir.¹⁴⁸ 2012 yılında yapılan bir anket sonuçlarına göre ülkede çok fazla göçmen olduğunu düşünenlerin oranı % 51'dir.¹⁴⁹ 2013 yılında 2068 nefret suçu kayıtlara geçmiştir. Bu suçların 625'ini ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, 450'sini anti-Semitizm ve 301'ini Müslümanlara yönelik işlenen suçlar oluşturmuştur.¹⁵⁰ Aşırı sağ parti olan FN'nin 2012 cumhurbaşkanlığı seçimleri ve 2014 AP seçimleriyle gelen yükselişine paralel olarak yabancılara yönelik gerçekleşen saldırılarda artış görülmüştür. 2014 yılında ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonlu olarak kayda geçen saldırı sayıları bir önceki yıla göre artış göstererek, 1662 nefret

¹⁴⁸ OSCE, **2012 France Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2012> (erişim tarihi: 29.03.18)

¹⁴⁹ TNS Sofres, **Baromètre d'image du Front National**, Ocak 2012, <https://www.tns-sofres.com/sites/default/files/2012.01.12-barofn.pdf> (erişim tarihi: 20.12.18)

¹⁵⁰ OSCE, **2013 France Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2013> (erişim tarihi: 29.03.18)

suçunun 678'ini ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, 851'ini anti-Semitizm ve 133'ünü İslamofobi motivasyonlu suçlar oluşturmuştur.¹⁵¹

2015 yılının verilerine bakıldığında ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonlu suç sayılarındaki artışın devam ettiği ve İslamofobi motivasyonlu suç sayılarında artış yaşandığı görülmüştür. Toplamda 1790 nefret suçu kayıtlara geçerken, bu suçlardan 739'unun ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, 715'inin anti-Semitizm ve 336'sının İslamofobi motivasyonlu suçlar olduğu belirtilmiştir.¹⁵² Fransa'da İslamofobiye Karşı Topluluğu (CCIF)'nin yayınladığı rapora göre 2015'in ilk 6 ayında Müslümanlara yönelik fiziksel saldırılar % 500, sözlü saldırılar ise % 100 oranında artmıştır. Camilere yapılan saldırılar ise % 400 oranında artış göstermiştir.¹⁵³ 2016 yılında 1835 nefret suçu kayda geçerken, bu suçlardan 1195'inin ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonlu suçlar olduğu belirtilmiştir.¹⁵⁴ Bu kurumun yayınladığı verilerde İslamofobi ve anti-Semitizm motivasyonlu suçların sayısı ile ilgili bir bilgi verilmemiştir. Fakat Merkezi Bölgesel İstihbarat Servisi (SCRT)'nin yayınladığı verilerde 2016 yılında 185 İslamofobi motivasyonlu, 335 anti-Semitizm motivasyonlu suç gerçekleştiği belirtilmiştir.¹⁵⁵ 2017 yılının verilerine bakıldığında toplamda 1911 nefret suçunun kayıtlara geçtiği görülmüştür. Bu suçlardan 882'si ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, 311'i anti-Semitizm ve 95'i İslamofobi motivasyonlu suçlar olmuştur.¹⁵⁶ SCRT'nin yayınladığı verilere göre ise 2017 yılında 131 İslamofobi motivasyonlu suç gerçekleşmiştir.¹⁵⁷ Veriler arasında farklılıklar görülmesinin nedeni daha önce belirtildiği üzere İslamofobi motivasyonlu suçların İslamofobi başlığı altında kayıt altına alınmasının zorunlu olmamasıdır.

¹⁵¹ OSCE, **2014 France Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2014> (erişim tarihi: 29.03.18)

¹⁵² OSCE, **2015 France Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2015> (erişim tarihi: 29.03.18)

¹⁵³ Enes Bayraklı ve Farid Hafez, **European Islamophobia Report 2015**, SETA, 2015, s.161-162.

¹⁵⁴ OSCE, **2016 France Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2016> (erişim tarihi: 29.03.18)

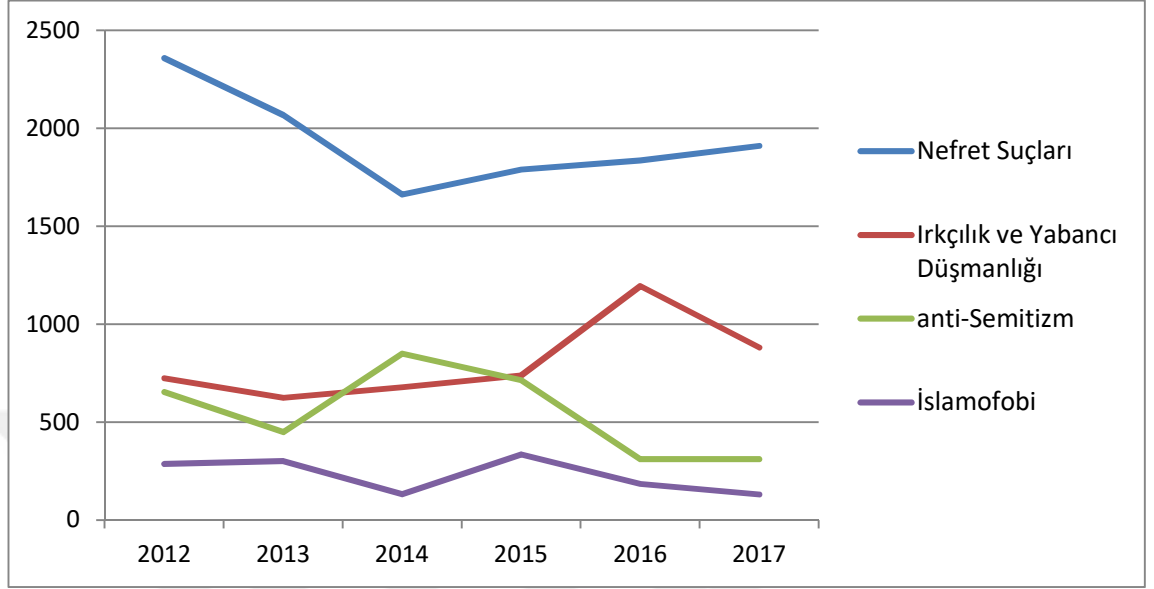
¹⁵⁵ Mathilda Damge, "Racisme et Discriminations: les Musulmans, L'une des Minorités Les Moins Acceptées en France", **Le Monde**, 22 Mart 2018, https://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2018/03/22/racisme-et-discriminations-les-musulmans-l-une-des-minorites-les-moins-acceptees-en-france_5274822_4355770.html (erişim tarihi: 21.12.18)

¹⁵⁶ OSCE, **2017 France Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2017> (erişim tarihi: 21.12.18)

¹⁵⁷ Mathilda Damge, https://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2018/03/22/racisme-et-discriminations-les-musulmans-l-une-des-minorites-les-moins-acceptees-en-france_5274822_4355770.html (erişim tarihi: 21.12.18)

Grafik 2

Fransa’da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları (2012-2017)

2012 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde FN'nin aldığı % 17,9'luk oy oranından sonra nefret suçlarının genel eğiliminde bir azalma görülse de İslamofobi motivasyonlu suçların azalmadığı aksine küçük de olsa bir artış yaşandığı görülmüştür. Anti-Semitizm başlığı altında incelenen suç sayılarında bir miktar azalma yaşanmış olsa da ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonlu suç sayılarında kayda değer bir azalma yaşanmadığı görülmüştür. Irkçı saldırılardaki artışın FN'nin AP seçimlerinde gösterdiği yükselişe paralel olarak yükselişe geçtiği görülmüştür. Hem ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonlu suçlarda hem de İslamofobi motivasyonlu suçlarda 2014 sonrasında bir yükseliş eğilimi olduğu görülmüştür.

Müslümanlara yönelik gerçekleştirilen nefret suçlarının kayıt altına alınmasında eksiklikler görülse de çeşitli kurumların yaptığı araştırmalar neticesinde Müslümanlara yönelik yapılan ayrımcılıkla ve Fransa toplumunun İslam ve Müslümanlar hakkındaki görüşleriyle ilgili veriler elde edilmiştir. PEW Araştırma Merkezi'nin 2005 yılında yayımladığı rapora göre, Müslümanlığı çağırıştıran başörtüsünün kamusal alandan yasaklanmasının iyi bir fikir olduğunu düşünenlerin % 78 oranında olduğu görülmüştür.¹⁵⁸ Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi'nin 2006

¹⁵⁸ PEW, *Islamic Extremism: Common Concern for Muslim and Western Publics*, 2005, s.5.

yılında yayımladığı rapora göre, AB içerisinde en kalabalık Müslüman nüfusa sahip olan Fransa’da Fransız ismi taşıyanların bir iş görüşmesine çağırılma şansının, Müslüman isme sahip olan kişilere göre 5 kat daha fazla olduğu belirtilmiştir. Raporda ayrıca Müslümanların çoğunun genellikle kötü koşullarda barındığı, eğitim başarısı konusunda ortalamanın altında, işsizlik oranı konusunda ise ortalamanın üstünde oldukları belirtilmiştir.¹⁵⁹

2012 yılında TNS Sofres tarafından yapılan bir ankete göre katılımcıların % 51’i Müslümanlara çok fazla hak verildiğini düşünmektedir.¹⁶⁰ Araştırma kuruluşu IFOP tarafından Le Figaro gazetesi için hazırlanan bir kamuoyu araştırmasına göre katılımcıların % 43’ü Fransa’da Müslüman cemaatinin varlığını ulusal kimlik için tehdit olarak gördüğünü ifade etmiştir. % 67’si Müslümanların Fransız toplumuna başarılı bir şekilde uyum sağlamadığını belirtmiştir.¹⁶¹ İnsan Hakları Ulusal Dayanışma Komisyonu (CNCDH)’nin yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların % 44’ü İslam’ın Fransa kimliğine yönelik bir tehdit olduğunu ifade etmiştir. Yine aynı kurum tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre Fransa’da yaşayan yabancı gruplar arasında en az tolerans gösterilen grubun Müslümanlar olduğu belirtilmiştir.¹⁶²

2.3. Fransa’da Merkez Siyasetin Popülistleşmesi

Fransa’nın da üyesi olduğu AB’nin kurulmasının ardından ortak düşman olan Sovyetler Birliği’ne karşı birlik olma düşüncesiyle milliyetçiliğin geri plana itilmesi, merkez sağ ve sol partilerin söylemlerinde kendini göstermiş ve genel anlamda çokkültürlülüğü ön plana alan, AB çatısı altında birlik olma düşüncesini vurgulayan söylemler üretilmiştir. Ekonomik anlamda toparlanma sürecine girilmesiyle baş gösteren işçi ihtiyacının yabancı göçmenlerden sağlanması gerekliliğinin de çokkültürlülük söylemlerini besleyen unsurlardan biri olduğu söylenebilir. Fransa siyasetinde kurulan bu düzen Soğuk Savaş’ın son çeyreğinde FN’nin milliyetçi, AB karşıtı söylemleriyle bir meydan okumayla karşılaşmıştır.

¹⁵⁹ EUMC, **Muslims in the European Union**, 2006.

¹⁶⁰ TNS Sofres, **Baromètre d’image du Front National**, Ocak 2012, <https://www.tns-sofres.com/sites/default/files/2012.01.12-barofn.pdf> (erişim tarihi: 20.12.18)

¹⁶¹ IFOP, **L’image de l’Islam en France**, Ekim 2012, s.5-25.

¹⁶² Mathilde Damge, https://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2018/03/22/racisme-et-discriminations-les-musulmans-l-une-des-minorites-les-moins-acceptees-en-france_5274822_4355770.html (erişim tarihi: 21.12.18)

Fransa'nın en güçlü aşırı sağ partisi olan FN'nin 80'lerin ortalarında başlayan ve 11 Eylül sonrasında artarak devam eden yükselişi, Fransa'da merkez sağ ve sol partilerin söylemlerinde kendini göstermiştir. Söylemlerinde milliyetçiliği, AB karşıtlığını, siyasi elit karşıtlığını, yabancı düşmanlığını ve İslamofobiği kullanan FN'nin gittikçe artan bir şekilde Fransa toplumundan destek bulması ve girdiği yerel, ulusal ve AB düzeyindeki seçimlerde kayda değer başarılar elde etmesinin ardından, Fransa siyasetinde hâkim olan çokkültürlülük söylemleri yerini daha popülist söylemlere bırakmıştır. Seçmenlerini FN'ye kaptırmak istemeyen ve FN'ye oy veren kesimleri de kendilerine çekmek isteyen özellikle merkez sağ olmak üzere merkez sağ ve sol partiler zaman içinde söylemlerini FN'ye yaklaştırmış ve popülist bir siyaset izlemeye başlamışlardır.

Fransa'da merkez siyasetin aşırı sağ söylemlere yönelmesine ve bu durumun uygulanan politikalara yansımaya birçok örnek gösterilebilir. 2007 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde merkez sağın adayı olan Nicolas Sarkozy kampanya döneminde aşırı sağ söylemleri kullanmıştır. Seçilmesi durumunda Ulusal Kimlik Bakanlığı kurmayı vaat etmiştir. Nitekim seçildikten sonra vaadini yerine getirmiş ve Fransa toplumunu kimlik tartışmalarının içine sokmuştur. Süregelen bu tartışmalar neticesinde Fransa'da yaşayan yabancılar daha da ötekileştirilmiştir. Büyük tartışmalara neden olan bakanlık 2010 yılında lağvedilmiş olsa da yabancı düşmanlığının söylem düzeyinde yükseliş göstermesine katkıda bulunmuştur.¹⁶³ Sarkozy'nin rakibi olan Sosyalist Parti adayı Ségolène Royal de söylemini ulusal değerler üzerinden kurmuştur. Her evde Fransa bayrağı bulunması gerektiğini söyleyen Royal, herkesin Fransa Ulusal Marşı La Marseillaise'yi öğrenmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹⁶⁴ Sarkozy katıldığı bir televizyon programında “bugüne kadar bütün demokrasilerde gelenlerin (göçmenlerin) kimliklerine odaklandık. Ev sahibi ülkenin kimliğine ise önem verilmedi. Farklı toplulukların bir arada yaşadığı bir toplum istemiyoruz. Fransa'ya gelecek olanlar,

¹⁶³ Ayşim Parlakyıldız, “Fransa: Ulusal Kimlik Bakanlığı ve Kimlik Tartışmaları”, **BİLGESAM**, 24 Ocak 2011, <http://www.bilgesam.org/incele/759/-fransa--ulusal-kimlik-bakanligi-ve-kimlik-tartismalari/#.XCXdqlwzbIU> (erişim tarihi: 28.12.18)

¹⁶⁴ “Ségolène Royal souhaite que les Français aient ‘Chez eux le Drapeau Tricolore’”, **Lemonde**, 23 Mart 2007, https://www.lemonde.fr/societe/article/2007/03/23/segolene-royal-plaide-pour-le-drapeau-tricolore_887281_3224.html (erişim tarihi: 28.12.18)

ulusal bir toplum içinde yaşamayı kabul etmelidir” şeklinde açıklamalarda bulunarak çokkültürlü toplum yapısı modelinin başarısız olduğunu ifade etmiştir.¹⁶⁵

Sarkozy döneminde İçişleri Bakanlığı görevinde bulunan Claude Guéant, Fransa’daki Müslüman nüfusundaki artışın sorunlu olduğunu ve sokaklarda namaz kılan Müslümanların birçok insanı şok ettiğini ifade etmiştir.¹⁶⁶ Guéant Ulusal Meclis binasında bir grup aşırı sağcı öğrenciye yaptığı konuşmasında, ‘bize göre her uygarlık eşit değerde değildir. Bazıları daha ileridir’ ifadelerini kullanmıştır.¹⁶⁷ Bu ifadeler aşırı sağın sürekli olarak ileri sürdüğü üstünlük iddiasıyla bir uyum içindedir. Kendi milletlerinin üstün Batı medeniyetini temsil ettiği, Müslümanların ve diğer göçmenlerin ise daha geri kalmış olan Doğu medeniyetini temsil ettikleri ve bu nedenle iki medeniyetin topluluklarının bir arada yaşamasının mümkün olmadığı iddiası aşırı sağ partiler tarafından sürekli olarak kullanılan söylemlerden biridir. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden birkaç ay önce yapılan bu açıklamalar aşırı sağdaki oyları toplama çabası olarak yorumlanabilir. 2012 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçim programında Sarkozy, serbest dolaşımın katı kurallara bağlanmasını, aksi takdirde Schengen’den çıkılması gerektiğini ifade etmiştir.¹⁶⁸ Fransa’da çok fazla göçmen olduğunu söyleyen Sarkozy, yeni gelecek olan göçmenlerin sadece refah sisteminden faydalanmak amacıyla gelmesi durumunda hoş karşılanmayacaklarını ifade etmiştir.¹⁶⁹ Bu ifadeler aşırı sağın adayı Marine Le Pen’in söylemleriyle büyük ölçüde uyum göstermiştir.

2012 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanan Sosyalist Parti adayı François Hollande, 2015’te gerçekleşen Paris saldırıları sonrasında daha önce aşırı sağ tarafından gündeme getirilmiş olan çifte vatandaş olanların terör suçu işlemesi halinde vatandaşlıklarının alınmasını öngören bir yasa tasarısı önermiştir. Yasa tasarısı sağ ve

¹⁶⁵ “Sarkozy Estime que le Multiculturalisme est un ‘échec’”, **Libération**, 11 Şubat 2011, https://www.liberation.fr/france/2011/02/11/sarkozy-estime-que-le-multiculturalisme-est-un-echec_714298 (erişim tarihi: 28.12.18)

¹⁶⁶ Charlotte Menegaux, “Guéant: La Hausse du Nombre de Musulmans Pose Problème”, **Le Figaro**, 5 Nisan 2011, <http://www.lefigaro.fr/politique/2011/04/04/01002-20110404ARTFIG00660-gueant-la-hausse-du-nombre-de-musulmans-pose-probleme.php> (erişim tarihi: 31.12.18)

¹⁶⁷ “French Minister Slammed for ‘Unequal Civilisations’ Comment”, **France 24**, 5 Şubat 2012, <https://www.france24.com/en/20120205-france-minister-slammed-unequal-civilisations-politics-gueant> (erişim tarihi: 28.12.18)

¹⁶⁸ “Sarkozy-Le Pen: Ce qui Rapproche Leurs Programmes, Ce qui Les Sépare”, **Le Monde**, 26 Nisan 2012, https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2012/article/2012/04/26/sarkozy-le-pen-ce-qui-rapproche-leurs-programmes-ce-qui-les-separe_1691796_1471069.html (erişim tarihi: 28.12.18)

¹⁶⁹ “Sarkozy Intensifies anti-Immigration Rhetoric”, **Deutsche Welle**, 12 Mart 2012, <https://www.dw.com/en/sarkozy-intensifies-anti-immigration-rhetoric/a-15703843> (erişim tarihi: 31.05.18)

sol merkez partilerden tepki görmüş fakat aşırı sağ parti olan FN, parlamento aşamasında yasanın destekleneceğini ifade etmiştir. Tepkiler sonrası tasarı geri çekilmiş olsa da Hollande'ın bu hamlesiyle sağ ve aşırı sağ seçmenin desteğini almak istediği söylenebilir.¹⁷⁰ Hollande'la yapılan röportajlardan oluşan ve 2016 yılında yayınlanan kitapta Hollande, ülkede çok fazla göçmen olduğunu, İslam'ın Fransa'da bir din olarak kabul edilmek istemesinin bir sorun olduğunu, başörtülü kadınların özgür olmadıkları için başörtüsü taktıklarını ve eğer onlara fırsat verilirse esaretten kurtulabileceklerini ve geleceğin Marianne'leri (Fransız kadının sembolü) olabileceklerini ifade etmiştir.¹⁷¹ Fransa İçişleri Bakanı Gerard Collomb, Paris IV Sorbonne Üniversitesi Öğrenci Derneği'nin (UNEF) başkanının başörtülü olmasını eleştirmiş ve böyle bir derneğin başkanının başörtülü oluşunu şok edici bulduğunu ifade etmiştir.¹⁷²

Fransa'daki aşırı sağ eğilimlerin en güçlü temsilcisi olan Front National'ın incelendiği bu bölümde partinin yükselişinde etkili olan faktörler, partinin ideolojik çerçevesi ve partinin Fransa siyasetindeki durumu incelenmiştir. Bunun yanı sıra partinin Fransa siyasetine ve toplumsal yapısına etkileri de incelenen konular arasındadır. Elde edilen veriler doğrultusunda çalışmanın başında ortaya koyulan savlar test edilmiş ve bir netice elde edilmiştir. Elde edilen bu neticeler çalışmanın sonuç ve değerlendirme bölümünde sıralanmıştır.

¹⁷⁰ Arzu Çakır, "Fransa'da Çifte Vatandaşlık Tartışması", **Amerikanın Sesi**, 24 Aralık 2015, <https://www.amerikaninsesi.com/a/fransa-da-cifte-vatandaslik-tartismasi/3117508.html> (erişim tarihi: 28.12.18)

¹⁷¹ Henry Samuel, "France has 'Problem with Islam' and There is 'too much Unwanted Immigration', says Hollande in Explosive Book", **Telegraph**, 12 Ekim 2016, <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/10/12/france-has-problem-with-islam-and-there-is-too-much-unwanted-imm/> (erişim tarihi: 28.12.18)

¹⁷² "French Interior Minister 'Shocked' Over Student Union Rep. Wearing Headscarf", **Daily Sabah**, 18 Mayıs 2018, <https://www.dailysabah.com/islamophobia/2018/05/18/french-interior-minister-shocked-over-student-union-rep-wearing-headscarf> (erişim tarihi: 31.05.18)

3. BÖLÜM: ALMANYA'DA AŞIRI SAĞ

Almanya'da aşırı sağın gelişimi diğer Batı Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında farklılık göstermektedir. Geçmişte yaşanan Nazi tecrübesi ve faşizm geçmişi bugünkü Alman siyasal ve sosyal yaşamının düzenlenmesinde etkili olmuştur. Geçmişte yaşanan acı tecrübelerin tekrar edilmemesi ve siyasal istikrarın korunması adına getirilen bir takım düzenlemeler ve alınan önlemlerle, ülkede aşırı sağ partilerin kuruluşları ve sonrasındaki faaliyetleri sıkı bir denetime tabi tutulmuştur. Bu nedenle ortaya çıkmış olan aşırı sağ partiler ya uzun ömürlü olamamış ya da faşist ideolojiye yakın söylemler üretmesi nedeniyle izlemeye alınarak kapatılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu durumun, Almanya'daki aşırı sağ partilerin diğer Batı Avrupa ülkelerindeki gibi yükseliş gösterememesinin nedenlerinden biri olduğu söylenebilir. Bir diğer neden olarak toplumun bu partilere karşı mesafeli duruşu gösterilebilir. Özellikle geçmişteki olayları tecrübe eden toplumun belli kesimleri aynı şeylerin yaşanmaması adına kurulmuş olan aşırı sağ partilere karşı mesafeli olmuştur. Toplumda bu partilerin söylemlerini kısmen destekleyenler olsa da seçimlerde bu partilere oy verme konusunda çekimser bir tutum almışlardır.

Almanya'daki merkez sağ ve sol partiler aşırı sağ partilere ve daha ılımlı da olsa milliyetçi partilere karşı dışlayıcı bir tavır almışlardır. Bu partilerle bir koalisyon fikrine hiçbir zaman sıcak bakmamışlardır. Bu durum ülkedeki aşırı sağ partilerin gelişim gösterememesine bir diğer neden olarak gösterilebilir. Aşırı sağın radikalleşmesini Nedelcu ve Miller iki sebebe bağlamıştır; Hristiyan Demokrat Parti'nin köklü göç karşıtı pozisyonu ve aşırı sağ partilerin kısıtlanmış siyasi alana sahip oluşu.¹⁷³ İki Almanya'nın birleşmesi konusu aşırı sağ partiler tarafından bir propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. Bölünmüş olan Alman toplumunu bir çatı altında toplayabilecek güç olarak kendilerini gösteren aşırı sağ partilerin bu söylemleri, 1990 yılında Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesiyle sona ermiştir. İki Almanya'nın birleşmesi sonrasında yaşanan ekonomik dalgalanmalara rağmen, devletin hâlâ topluma yüksek refah seviyesi imkânı sunması, aşırı sağ partilerin ekonomi üzerinden yaptığı propagandaları

¹⁷³ Harry Nedelcu ve Chris Miller, "Migration and the Extreme Right in Western Europe", *Review of European and Russian Affairs*, Cilt 6, Sayı 1, 2011, s.62.

zayıflatmış ve bu durum toplumun büyük kesiminin aşırı sağ partilere yönelişini engellemiştir.¹⁷⁴

3.1. Aşırı Sağ Partilerin Kuruluşu ve Gelişimi

Geçmişten günümüze Alman siyasetinde varlık göstermeye çalışan birçok aşırı sağ parti olmuştur. Bunlardan bazıları çok kısa ömürlü olmuş ve kapatılmışlardır. Günümüze kadar varlığını sürdürebilen ve yerel meclislerde dönemsel olarak çok sınırlı başarılar elde eden aşırı sağ partileri şu şekilde sıralayabiliriz; Alman Ulusal Demokratik Partisi (NPD), Alman Halk Birliği Partisi (DVU) ve Cumhuriyetçiler (REP). Siyasette ettiği kazanımlar nedeniyle Almanya için Alternatif Partisi (AfD) sıralanan bu partilerden ayrı değerlendirilebilir.

3.1.1. Alman Ulusal Demokratik Partisi/Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD)'nin Kuruluşu ve İdeolojisi

Alman Ulusal Demokratik Partisi 1964 yılında Alman İmparatorluk Partisi'nin halefi olarak kurulmuştur. Kurulduğu ilk yıllarda kendisini doğrudan Nazi'lerin halefi olarak ilan eden parti, komünizm başta olmak üzere, sol eğilimlere işbirliği eli uzatan merkez sağa karşı bir tutum geliştirmiştir.¹⁷⁵ Kuruluşunun ardından kendisinden önce faaliyet gösteren ve o dönem yasaklanmış olan aşırı sağ partilerin üyeleri de partiye katılmışlardır. Parti kendisini sol ve merkez sağın dışındaki üçüncü bir alternatif olarak sunmuştur. Partinin ilk programı Nazi yanlısı, anti Komünist ve Katolik unsurlar içermektedir. 1996'da hazırlanan programı milliyetçi, popülist, nasyonal sosyalizm taraftarlığı, anti-kapitalizm ve milliyetçi devrim unsurları içermektedir.¹⁷⁶ Parti programına bakıldığında 1. bölümde aşırı sağ partilerin argümanları arasında ele alınan unsurlarla uyum gösterdiği görülmüştür. NPD'nin yükselişinde, siyasi sistemde meydana gelen gelişmeler etkili olmuştur. Sağ ve sol partilerin iktidar ortağı olarak merkeze yaklaşması neticesinde siyasetin sağ kanadında meydana gelen boşluk NPD'ye yükselmesi için alan açmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nda yaşanan olaylar neticesinde

¹⁷⁴ Uwe Backes ve Cas Mudde, "Germany: Extremism Without Successful Parties", **Parliamentary Affairs**, Sayı 53, 2000, s.466-467.

¹⁷⁵ Roger Eatwell, **Fascism: A History**, Londra:Vintage, 1996, s.222.

¹⁷⁶ Britta Schellenberg, "The Radical Right in Germany: Its Prohibition and Reinvention", (Ed.) Nora Langebacher ve Britta Schellenberg, **Is Europe on the "Right" Path? Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe**, Berlin, Friedrich Ebert Stiftung Forum, 2011, s.58-59.

ortaya çıkan kollektif suçluluk duygusuna son verilmesi gerektiğini düşünen parti, Amerikan nüfuzuna karşı çıkarak kendine güvenen birleşik bir Almanya'nın kurulmasını istemiştir. Birleşik Almanya idealinin yanı sıra parti, popülist, yarı-başkanlık sistemiyle yönetilen bir Almanya kurma eğilimi içinde olmuştur.¹⁷⁷ NPD, savaş sonrası ortaya çıkan ekonomik gerilemeden doğan hoşnutsuzluktan beslenmiştir. Savaş sonrası yaşanan ekonomik atılım döneminde işgücü açığını kapatmak üzere ülkeye çağrılan misafir işçilerin, ekonomik durgunluk döneminde ülkelerine geri gönderilmesi gerektiğini savunmuştur.¹⁷⁸ Parti kendisini Almanya'da yeni bir sosyal düzen için savaşılan anti-kapitalist ulusal devrim gücü olarak tanımlamıştır.¹⁷⁹

Parti 1966-1969 arasında hızlı bir yükselişe geçmiştir. Merkez sağ ve sol partilerin koalisyon ortağı olmalarıyla siyasetin sağ kulvarında ortaya çıkan boşluk ve yaşanan ekonomik dalgalanmalar neticesinde parti yedi eyalette parlamentoya girmeyi başarmış ve kendisinden önceki aşırı sağ partilerin varlık gösteremediği güney eyaletlerde de seçmen desteği kazanmıştır. Bu dönemde NPD'ye oy veren kişilere bakıldığında iki kesim belirginleşmiştir. Birincisi daha önce aşırı sağ partilere oy vermiş olan ve ideolojik sebeplerle NPD'yi destekleyenler. İkincisi ekonomik durgunluktan dolayı ortaya çıkan belirsizlikten rahatsızlık duyan ve protesto amaçlı NPD'ye oy veren kesimler.¹⁸⁰ Konjonktürel gelişmelere bağlı olarak yükselen parti, kemikleşecek bir seçmen desteği sağlayamamış ve ekonomide yaşanan iyileşme ve Hristiyan Demokrat partilerinin saği daha da kapsayacak şekilde söylemlerini genişletmesi neticesinde düşüşe geçmiştir.¹⁸¹ 1973 yılında yaşanan petrol krizi dahi NPD'nin eski seçmen gücüne ulaşmasını sağlayamamıştır. 70'lerde parti giderek radikalleşen ve yalnızca kendi çekirdek grubunun desteğini alabilen marjinal bir parti durumuna gelmiştir. Parti 90'larda aşırı sağcı grupları ve Dazlakları içine alan birçok protesto yürüyüşleri düzenlemiştir. NPD'nin düzenlediği bu yürüyüşler kamuoyunda, sağın sosyal hareketlerindeki gelişimi hakkında bir tartışmayı tetiklemiştir.¹⁸² Bu dönemde partinin gençlik yapılanması olan Junge Nationaldemokraten (JN), parti ile neo-Nazi örgütler

¹⁷⁷ Beyme, s.4.

¹⁷⁸ Eatwell, s.222.

¹⁷⁹ Hans-Georg Betz, "The Growing Threat of the Radical Right" (Ed.) Peter H. Merkl ve Leonard Weinberg, **Right-Wing Extremism in the Twenty-First Century**, London: Frank Cass Publishers, 2003, s.77.

¹⁸⁰ Vural, s.61.

¹⁸¹ Vural, s.195.

¹⁸² Backes ve Mudde, s.465.

arasındaki ilişkiyi sağlamıştır. Bu dönemde neo-Nazi örgütlere ve özellikle Dazlaklar’a mensup kişiler partiye üye olmuşlardır.

Parti iki Almanya’nın birleşmesi sonrasında ırkçı, faşist söylemleri nedeniyle birçok kez kapatılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. 2000 yılında hem Federal Hükümet hem de Federal Parlamento tarafından NPD’nin kapatılması için Federal Anayasa Mahkemesi’ne başvuru yapılmıştır. Fakat mahkeme, parti içinde ajanların bulunduğu ve bu ajanların partide yüksek görevlerde bulunduğu gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir. Partinin kapatılması için bir diğer başvuru 2013 yılında Federal Eyaletler Konseyi tarafından yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi bu başvuruyu da reddetmiştir. Gerekçe olarak partinin anayasaya aykırı hedeflerini icraata geçirebilecek güce sahip olmaması gösterilmiştir.¹⁸³

3.1.1.1. Alman Ulusal Demokratik Partisi/Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD)’nin Seçimlerdeki Görünümü

Kuruluşundan itibaren kendini Nazi’lerin halefi olarak ilan eden parti, kısa bir yükseliş döneminin ardından seçmen desteğini kaybetmiştir. Kuruluşundan günümüze dek hiçbir zaman Federal Meclis’e girmeyi başaramayan partinin Eyalet Meclis seçimlerinde de kısmi ve sınırlı kazanımlar elde ettiği görülmüştür.

Tablo 2

Nationaldemokratische Partei Deutschlands’ın Federal Meclis (Bundestag) Oy Oranları (2002-2017)

Federal Meclis (Bundestag) Oy Oranları	2002	2005	2009	2013	2017
NPD	% 0,4	% 1,6	% 1,5	% 1,3	% 0,4

Kaynak: <https://www.bundeswahlleiter.de>

¹⁸³ Lizzie Dearden, “Germany’s Constitutional Court Rejects Ban on ‘neo-Nazi’ NPD Party”, **Independent**, 17 Ocak 2017, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/germany-npd-ban-federal-constitutional-court-ruling-neo-nazi-anti-semitism-refugees-racism-national-a7530806.html> (erişim tarihi: 02.04.2018)

NPD'nin federal meclis seçimlerindeki oy oranlarına bakıldığında partinin meclise girebilmek için gerekli olan % 5 barajını geçecek oy oranına sahip olamadığı görülmüştür. Bu çalışmanın kapsadığı zaman aralığında olmayan 60'lı, 70'li, 80'li ve 90'lı yıllarda da partinin bu orana ulaşamadığı görülmüştür. Partinin aldığı en yüksek oy oranı kuruluşundan bir süre sonra gerçekleşen 1969 seçimlerinde % 4,3'tür. 1973 petrol krizi sonrasında gerçekleşen 1976 seçimlerinde dahi oy oranı % 0,3 olarak gerçekleşmiştir.¹⁸⁴ Parti 69'da meclise girmeyi az bir farkla kaçırmış olsa da bu tarihten sonra oylarının sürekli olarak düştüğü gözlemlenmiştir. Bu durumun ortaya çıkışında Alman halkının geçmişteki Nazi tecrübesinden dolayı aşırı sağ partilere olan mesafeli tutumu ve NPD'nin kurulduğu yıllarda kendisini Nazi'lerin halefi olarak ilan etmesinin etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra merkez sağ partilerin aşırı sağın seçmenini de içine alacak söylemleri, seçmen kitlesinin NPD'ye kaymasının önüne geçmiştir.

Yerel meclis seçimlerinde aldığı oy oranlarına bakıldığında NPD'nin 2002'den beri katıldığı seçimlerin sadece dördünde yerel meclislere girebildiği görülmüştür. Yine bu seçimlerde gerekli olan % 5 oy oranını yakalayamayan NPD, yerel düzeyde de halktan istediği desteği bulamamıştır. Seçimlerde aldığı oy oranının genel olarak % 1 ila % 2 civarında seyrettiği görülmektedir. Bu durumun, toplumun yabancılara karşı beslediği düşmanlık duyguları ve toplumun merkez sağ-sol partilerin politikalarına tepkilerinin siyasete yansımalarının bir göstergesi olmuştur denilebilir.

¹⁸⁴ Vural, s.58.

Tablo 3**Nationaldemokratische Partei Deutschlands'ın Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2002-2010)**

NPD Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları	2002	2004	2005	2006	2008	2009	2010
Saksonya		% 9,2				% 5,6	
Mecklenburg Vorpommern	% 0,8	% 0,8		% 7,3		% 3,2	
Saksonya Anhalt		% 0,7					
Bavyera					% 1,1		
Schleswig-Holstein			% 1,9			% 0,9	
Aşağı Saksonya					% 1,5		
Hessen					% 0,9	% 0,8	
Bradenburg					% 1,8	% 2,6	
Thüringen		% 1,5				% 4,3	
Hamburg		% 0,3					
Baden Württemberg				% 0,7			
Rheinland Pfalz				% 1,2			
Saarland		% 4				% 1,5	
Berlin				% 2,5			
Kuzey Ren-Vestfalya			% 0,9				% 0,7

Kaynak: <https://de.statista.com>; http://www.landtagwahl-bw.de/ergebnis_landtagwahl_2016_bw.html; <http://www.bpb.de>;
<http://www.wahlergebnisse.info>; <https://wahl.tagesschau.de>

Tablo 4**Nationaldemokratische Partei Deutschlands’ın Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2011-2017)**

NPD Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Saksonya				% 4,9			
Mecklenburg Vorpommern	% 6			% 3,2		% 3	
Saksonya Anhalt	% 4,6			% 1,6		% 1,9	
Bavyera			% 0,6				
Schleswig-Holstein		% 0,7					
Aşağı Saksonya			% 0,8				
Hessen	% 0,9		% 1,1				
Bradenburg				% 2,2			
Thüringen				% 3,6			
Hamburg	% 0,8				% 0,3		
Bremen	% 1,5				% 0,2		
Baden Württemberg	% 1					% 0,4	
Rheinland Pfalz	%1,1					% 0,5	
Saarland		% 1,1		% 0,5			% 0,7
Berlin	% 2,1					% 0,6	
Kuzey Ren-Vestfalya		% 0,5					% 0,3

Kaynak: <https://de.statista.com>; http://www.landtagswahl-bw.de/ergebnis_landtagswahl_2016_bw.html; <http://www.bpb.de>; <http://www.wahlergebnisse.info>; <https://wahl.tagesschau.de>

NPD, katıldığı Avrupa Parlamentosu seçimlerinde 2004 yılında aldığı % 0,9 oy oranıyla sandalye kazanamazken 2014 yılında gerçekleşen seçimlerde % 1 oy oranıyla 1 sandalye kazanmıştır.¹⁸⁵ Avrupa Parlamentosu seçimlerinde seçim barajının olmaması ve genel olarak Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılımının düşük olması NPD'nin aldığı oy oranında ve 1 sandalye elde etmesinde etkili olmuştur. Bu çalışmanın zaman aralığında olmayan 80'li ve 90'lı yıllarda NPD'nin Avrupa Parlamentosunda % 1 oy oranının üzerine çıkamadığı ve sandalye elde edemediği görülmüştür.

3.1.2. Alman Halk Birliği/Deutsche Volks Union (DVU)'nin Kuruluşu ve İdeolojisi

Alman Halk Birliği Partisi, 1971 yılında Gerhard Frey tarafından kurulmuştur. Parti, 1980'lerin ortalarına kadar seçim siyaseti yapmak yerine propaganda faaliyetlerine ağırlık vermiştir. Kurulduğu yıllardan itibaren NPD ile rekabete girmiştir. Parti kurucusu ve bir gazeteci olan Frey, nüfuza sahip olduğu medya organlarında NPD'ye karşı propaganda faaliyetleri yürütmüştür. Milliyetçi sağ destekleyen kesimlerin NPD'ye oy vermek yerine sola karşı Hristiyan Demokratlara oy verilmesi gerektiğini savunan Frey,'in¹⁸⁶ yayınları, söylemleri partinin üyeleri tarafından hareket noktaları olarak değerlendirilmiştir. Parti hiçbir zaman kendi programını ortaya koymamıştır.¹⁸⁷

Aşırı sağ partilerin argümanları arasında ele alınan yabancı karşıtlığı, aşırı milliyetçilik gibi unsurlar bu partinin söylemlerinde de kendisini göstermiştir. Göçü Alman saflığına karşı genel savaşın en önemli örneği olarak gören DVU, göçün sadece yabancı istilasıyla değil toplumun genel yapısını bozan gelişmelerle alakalı olduğunu düşünmektedir. Toplumun genel yapısını bozan şeyler ise hayat kadınlarının, homoseksüellerin ve suçluların varlığıdır. DVU'ya göre bu gruplar Alman milletinden ayrılmalıdır.¹⁸⁸ DVU, Alman Solunun kontrolsüz göçü cesaretlendirerek Alman milli kimliğini yok etmeye çalıştığını öne sürmüştür. Bu söylem üzerinden kendisini tek etnik grubun oluşturduğu bir devlet oluşturmaya çalışan ulusal kurtuluş hareketi olarak sunmuştur.¹⁸⁹

¹⁸⁵ <https://www.bundeswahlleiter.de> (erişim tarihi: 28.03.2018)

¹⁸⁶ Beyme, s.12.

¹⁸⁷ Backes ve Mudde, s.461.

¹⁸⁸ Ünver Noi, s.95.

¹⁸⁹ Evans, s.43-44.

DVU, göçmenlerin ve mültecilerin Alman birikiminden faydalanan kişiler olduğunu öne sürmüştür. Türk ailelerini, devletin sosyal güvenlik sistemini sömürenler olarak tanımlayan DVU, Türk kadınına şişman, çirkin ve temiz olmayan pasif objeler olarak tanımlamıştır.¹⁹⁰ Ülkedeki yabancılara yönelik düşmanlık içeren bu söylemler, toplumda yabancı düşmanı olan kesimlerin düşüncelerini beslerken yabancılara karşı hoşgörülü olan kesimlerin düşüncelerini etkileme işlevi üstlenmiştir.

Frey, NPD'yi yıpratmaya yönelik faaliyetlerine 1983 yılına kadar devam etmiştir. Bir başka aşırı sağ parti olan REP'in ortaya çıkışıyla DVU, gücünü NPD ile birleştirme kararı almış ve 1987'da Frey'in başkanlığında Liste D'yi kurmuşlardır. Frey, bu yeni oluşumun kuruluşunu, Hristiyan Demokrat-Liberal hükümetler tarafından vadedilen değişikliklerin yapılmaması ve ulusal güvenlik, göç gibi konularda hükümetlerin zayıflıklarına bir tepki olarak açıklamıştır. 1987 yılında Bremen'de gerçekleşen ve Liste-D olarak girilen ilk seçimde % 5,4'le yerel mecliste iki sandalye elde edilmiştir. 1989 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ise % 1,6 oy elde edilmiş ve REP'e karşı kurulan ittifak istenilen sonucu vermemiştir. Liste-D'nin kuruluşu REP'in seçmen desteği almasını engelleyememiştir. İstenilen başarı elde edilemeyince ittifak 1990 yılında sona ermiştir.¹⁹¹ Parti 2000'li yıllarda da meclislere girmek için yeterli çoğunluğu sağlayacak seçmen desteğinden uzak kalmış ve tamamen marjinal bir parti durumuna gelmiştir.

3.1.2.1. Alman Halk Birliği/Deutsche Volks Union (DVU)'nin Seçimlerdeki Görünümü

DVU'nun yerel meclis seçimlerinde aldığı oy oranları göz önünde bulundurulduğunda partinin çok düşük oranda seçmen desteğine sahip olduğu söylenebilir. 2004'te % 6,1 oy alarak 6 sandalye kazandığı Brandenburg yerel meclis seçimleri haricinde, meclise girmek için gerekli olan % 5 barajını aşamayan parti, federal meclis seçimlerinde de varlık gösterememiştir. Çalışmanın zaman kapsamına girmeyen 90'lı yıllarda partinin dört kez yerel meclislere girmeye hak kazandığı görülmüştür. Aldığı en yüksek oy oranı 1998 yılında Saksonya-Anhalt'ta aldığı % 12,9'dur.¹⁹²

¹⁹⁰ Evans, s.43-44.

¹⁹¹ Backes ve Mudde, s.460-461.

¹⁹² <http://www.wahlergebnisse.info/> (erişim tarihi: 28.03.2018)

Tablo 5

Deutsche Volks Union’ın Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2001-2009)

DVU Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları	2001	2003	2004	2006	2007	2008	2009
Brandenburg		% 1	% 6,1			% 1,6	% 1,1
Bremen		% 2,2			% 2,7		
Hamburg	% 0,7					% 0,8	
Saksonya Anhalt				% 3			

Kaynak: <http://www.wahlergebnisse.info>; <https://wahl.tagesschau.de>

Parti, Federal Meclis seçimlerinde de bir varlık gösterememiştir. 2009 yılında girdiği seçimlerde % 0,1 oranında oy alabilmiştir. DVU, yine aynı yıl gerçekleşen Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılım göstermiştir. Fakat bu seçimde % 0,4 oranında oy almış ve sandalye elde edememiştir. Parti, Liste-D olarak katıldığı 1989 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde % 1,6¹⁹³ oy oranı elde etmiş fakat sandalye kazanamamıştır.

3.1.3. Cumhuriyetçiler/Die Republikaner (REP)’in Kuruluşu ve İdeolojisi

Cumhuriyetçiler Partisi, 1983 yılında CSU’nun iki eski siyasetçisi olan Ekkehard Voigt, Franz Handlos ve Franz Schönhuber tarafından kurulmuştur.¹⁹⁴ Partinin görüşleri şu şekilde ifade edilebilir; birincisi yabancı akımına karşıtlık ve milliyetçi, ırk temelli Alman kimliği taraftarlığı, ikincisi 1937 sınırları dâhilinde güçlü bir Alman devletinin savunusu, üçüncüsü tarihsel olarak Auschwitz’in altını çizmek ve dördüncüsü geleneksel ailenin korunması, feminist hareketlerin ve kürtağın reddi.¹⁹⁵ Parti, 1970’lerin ortalarından itibaren ekonomide yaşanan endüstri sonrası yeniden yapılanma girişimlerini propaganda malzemesi haline getirerek seçmen desteği bulmak istemiştir.

¹⁹³ <https://www.bundeswahlleiter.de> (erişim tarihi: 28.03.2018)

¹⁹⁴ Susann Backer, “Right-wing Extremism in Unified Germany” (Ed.) Paul Hainsworth, **The Politics of the Extreme Right From the Margins to the Mainstream**, London: Bloomsbury Publishing, 2000, s.93.

¹⁹⁵ Brigitte Young, “The German Political Party System and the Contagion From the Right”, **German Politics and Society**, Cilt 13, Sayı 1, İlkbahar 1995, s.71-72.

Popülist söylemler üreten parti, 70'lerin ortalarında ekonomideki modernleşme adımlarıyla birlikte ortaya çıkan ekonomik hoşnutsuzlukları iyi kullanmıştır. Yaşanan gelişmelerden olumsuz etkilenen mavi yakalı işçiler ve işsizler REP'in hitap ettiği kitleyi oluşturmuşlardır. Parti 1987'ye kadar sadece Bavyera'da örgütlenmiştir. Bu tarihten sonra faaliyetlerini ülke çapına genişletmiştir. 1989 Avrupa Parlamentosu seçimlerinin ardından REP'li üyeler Fransa ve diğer ülkelerin aşırı sağının temsilcileriyle Avrupa Sağı Grubu'nu oluşturmuştur.¹⁹⁶

REP'in yerel seçimlerde ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde yükselişini sağlayan seçmen profiline bakıldığında, merkez sağ ve sol partilerin politikalarını protesto amaçlı aşırı sağa destek veren seçmenler olduğu görülmüştür. Merkez partilerin, işsizlik ve yüksek göçmen sayısı gibi önemli konulardaki politikalarından hoşnutsuzluk duyan, küçük şehirlerde yaşayan ya da büyük şehirlerde işçi sınıfında yer alan seçmenler¹⁹⁷ bu partilere bir uyarı olarak aşırı sağ parti olan REP'e yönelmişlerdir. Fakat bu destek uzun sürmemiş ve 90'lardan itibaren konjonktürel gelişmelere de bağlı olarak REP'in seçmen desteği sürekli olarak düşüş göstermiştir.

REP'e göre Almanya'nın görece olarak daha iyi durumda olan ekonomik ve sosyal konumuna rağmen manevi ve politik gücünün giderek dejenere olmasının nedeni; İkinci Dünya Savaşı'nın galip gelen güçlerinin propagandalarının Alman tarih kitaplarında yer alması ve bu durumun Alman gençlerinin uydurma ve abartılı bilgilere inanmasına neden olmasıdır. Bu durumun ortadan kaldırılması için REP, Almanların damgalanmasının, Alman tarihinin suçlu gösterilmesinin sonlandırılması ve Alman halkının özgüveninin yeniden tesis edilmesi gerektiğini savunmuştur.¹⁹⁸

REP'e göre göçmenler göç ettikleri ülkenin dilini düzgün konuşamayan, koyu saç rengine sahip, kirli, Avrupa değerleriyle uyuşmayan bir yaşam şekline sahip, yerli halkın yaşam standartlarını tehdit edecek şekilde devletin imkânlarını sömüren, dış güçler tarafından kontrol edilen işgalci kalabalıklardır. Bunların yanı sıra REP ideolojisine göre göçmenler, toplumun genel kurallarını ve düzenini bozan, uyuşturucu

¹⁹⁶ Gerard Braunthal, **Right-Wing Extremism in Contemporary Germany**, Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2009, s.27.

¹⁹⁷ Braunthal, s.27.

¹⁹⁸ Betz, **Radical Right-Wing Populism in Western Europe**, s.133.

ve kadın ticareti gibi suçlara meyilli kişilerdir.¹⁹⁹ REP'e göre Almanya, Almanların yurdu olarak kalmalıdır, yabancılar misafirlerdir. Sürekli ikamet hakkı, sınırsız iş sözleşmesi, aile birleşimi ve sosyal yardımlardan yararlanma hakkı REP'in karşı çıktığı düzenlemelerdir. REP'in programına göre yabancılara Alman vatandaşlığı hakkı verilmesi ya da siyasi mültecilere sığınma hakkı söz konusu olmamalıdır. Mültecilere geçim yardımı yapılmamalı ve yasaları ihlal eden yabancılar sınır dışı edilmelidir.²⁰⁰ REP'in bu söylemler üzerinden toplumdaki yabancı düşmanlığı besleyen kitleleri kendi bünyesinde toplamak, yabancılara karşı olumsuz düşünceleri olmayan kesimleri düşmanlığa sevk etmek, bu sayede merkez partilerinin hâkim söylem olan çokkültürlülük söylemlerini ve göçmen politikalarını sorgulanır hale getirme amacı güttüğü söylenebilir. Aşırı sağ partilerin argümanları arasında elen alınan yabancı korkusu, aşırı milliyetçilik gibi unsurların parti söylemlerinde kendine yer bulduğu söylenebilir.

REP, merkez sağ ve sol partileri Alman halkının çıkarlarını göz ardı ettikleri iddiasıyla suçlamış²⁰¹ ve bu söylemler üzerinden kendisini göçmen istilasını durdurabilecek ve yerli halkın siyasi ve ekonomik haklarını savunacak bir alternatif olarak sunmuştur. İki Almanya'nın birleşmesinin ardından REP, merkez partilerine eleştirilerini birleşmeden kaynaklanan sorunlar üzerinden sürdürmüştür. İki Almanya'nın birleşmesi öncesinde REP'in siyasi söylemleri iki amacı içermekteydi; birincisi ulusal birlik için gerekli olan Alman halkının özgüvenini, kimliğini ve gururunu yeniden inşa etmek. İkincisi ise göçmenlerin ve mültecilerin giderek artan akımını durdurarak Almanya'nın yabancılaştırılması tehdidini engellemektir.²⁰²

REP'in savunduğu hedeflerden biri olan iki Almanya'nın birleşmesi 1990 yılında gerçekleştiğinde, REP'in söylemlerinde öncelediği refah hizmetlerinde Alman halkının öncelenmesi gibi konular konjonktürel gelişmelerin gölgesinde kalarak geri plana itilmiştir. Böylelikle REP'in üzerinde siyaset yaptığı alan erimiştir.²⁰³

¹⁹⁹ Evans, s.41.

²⁰⁰ Hans-Georg Betz, **Radical Right-Wing Populism in Western Europe**, Houndmills, Basingstoke, Hampshire ve London: Palgrave Macmillan, 1994, s.133-134.

²⁰¹ Betz, **Radical Right-Wing Populism in Western Europe**, s.133.

²⁰² Ibid.

²⁰³ Jürgen R. Winkler ve Siegfried Schumann, "Radical Right-Wing Parties in Contemporary Germany" (Ed.) Hans-Georg Betz ve Stefan Immerfall, **The New Politics of the Right**, New York: St. Martin's Press, 1998, s.98.

3.1.3.1. Cumhuriyetçiler/Die Republikaner (REP)'in Seçimlerdeki Görünümü

REP'in hem federal meclise hem de yerel meclislere girmek için yeterli çoğunluğu sağlayamadığı görülmüştür. REP katıldığı federal meclis seçimlerinde 2002 yılında % 0,6, 2005 yılında % 0,6, 2009 yılında % 0,4 ve son katıldığı 2013 seçimlerinde % 0,2 oy oranına ulaşmıştır. Bu sonuçlarla % 5 barajını aşamayan parti, federal meclise vekil gönderememiştir. Partinin % 1'in altında seyreden oy oranının düşüşe geçerek her seçimde daha da azaldığı görülmüştür. Partinin yerel meclis seçimlerinde de başarılı bir görüntü sergileyemediği görülmüştür. Partinin bu seçimlerdeki oy oranları da birkaç istisna dışında % 1'in üzerine çıkamamıştır.

Tablo 6

Die Republikaner'in Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2001-2007)

REP Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Baden-Württemberg	% 4,3					% 2,5	
Kuzey Ren-Vestfalya				% 0,6	% 0,8		
Hessen	% 2,5					% 1,5	
Rheinland Pfalz	% 2,4			% 1,3		% 1,7	
Bavyera			% 2,2				
Berlin	% 1,3					% 0,8	
Bremen							% 0,5
Hamburg	% 0,07						
Hessen			% 1,2				
Mecklenburg Vorpommern		% 0,2					
Aşağı Saksonya			% 0,4				
Saksonya Anhalt						% 0,5	

Thüringen				% 2			
------------------	--	--	--	-----	--	--	--

Kaynak: http://www.landtagswahl-bw.de/ergebnis_landtagswahl_2016_bw.html;
<http://www.wahlergebnisse.info>; <https://wahl.tagesschau.de>

Tablo 7

Die Republikaner'in Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2008-2017)

REP Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları	2008	2009	2010	2011	2013	2014	2016	2017
Baden-Württemberg				% 1,1			% 0,3	
Kuzey Ren-Vestfalya		% 0,2	% 0,3			% 0,1		%0,1
Hessen		% 0,6		% 0,7	% 0,3		% 0,2	
Rheinland Pfalz		% 0,9		% 0,8		% 0,1	% 0,2	
Bavyera	% 1,3				% 1			
Bradenburg		% 0,2				% 0,2		
Hessen	% 1,01							
Mecklenburg Vorpommern				% 0,08				
Saksonya		% 0,2						
Thüringen		% 0,4				% 0,2		

Kaynak: http://www.landtagswahl-bw.de/ergebnis_landtagswahl_2016_bw.html;
<http://www.wahlergebnisse.info>; <https://wahl.tagesschau.de>

REP, 2004 ve 2009 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde % 1,9 ve % 1,3 oy oranları elde etmesine rağmen parlamentoda sandalye kazanamamıştır. 2014 yılındaki seçimlerde ise oy oranının % 0,4'e düştüğü görülmektedir.²⁰⁴ 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinin

²⁰⁴ <https://www.bundeswahlleiter.de> (erişim tarihi: 28.03.2018)

Avrupa aşırı sağının yükselişiyle neticelenmesine rağmen REP'in oy oranlarındaki düşüşün partinin seçmen desteğinin giderek azaldığına bir gösterge olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın zaman aralığına girmeyen 80'li ve 90'lı yıllardaki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde REP'in aldığı oy oranlarına bakıldığında 1989 yılında % 7,1 oy olarak 6 sandalye elde ettiği görülmüştür. Bu tarihten itibaren oyları sürekli olarak düşüş gösteren REP, 1994'te % 3,9, 1999'da % 1,7 oy oranına gerilemiştir.

3.1.4. Almanya İçin Alternatif Partisi/Alternativ für Deutschland (AfD)'nin Kuruluşu ve İdeolojisi

Almanya İçin Alternatif Partisi, 2013 yılında kurulmuştur. Parti, Özgür Vatandaşlar Ligi (*Bund Freier Bürger*) Partisi'nin ve Sivil Koalisyon (*Zivile Koalition*) Hareketi'nin halefi olarak değerlendirilmiştir.²⁰⁵ Parti kuruluşundan itibaren Avro Bölgesi'nin dağılması ve Alman dış politikasında köklü bir değişime gidilmesi yönünde kampanya yürütmeye başlamıştır.²⁰⁶ AfD, Euro karşıtı bir parti olarak kurulmuş olmasına rağmen zaman içinde yabancı düşmanı bir partiye dönüşmüş ve bu alandaki söylemleriyle aşırı sağ partiler sınıfına dâhil edilmiştir. Göçmen kamplarının Almanya dışında kurulması, Alman halkının öncelenmesi, İslam'ın Almanya'da yerinin olmaması, kendilerinin gerçek halkı temsil ettiği gibi aşırı sağ partilerin sıklıkla başvurduğu söylemler AfD'nin söylemlerinde kendisine sıklıkla yer bulmuştur.²⁰⁷ Parti, birçok sağ popülist partinin kullandığı söylemleri kendi söylemlerine eklemiş ve zamanla popülist sağ parti özelliği göstermiştir. Gerçek bir Alman halkı tahayyülü üzerinden söylemlerini geliştiren AfD, bu gerçek Alman halkının tek temsilcisinin kendisi olduğunu iddia etmiştir. Ülkedeki yabancıların gerçek Alman halkının bir parçası olmadığını iddia eden parti, bu toplulukları dışlayıcı/ötekileştirici söylemlere başvurmuştur.²⁰⁸ AfD'nin seçmen kitlesine bakıldığında ise bu söylemlerin katkısı açık bir şekilde görülmüştür. AfD'ye oy veren iki gruptan birincisi; Euro meselesi gibi spesifik konularda oy veren

²⁰⁵ Frank Decker, "The 'Alternative for Germany' Factors Behind its Emergence and Profile of a New Right-wing Populist Party", *German Politics and Society*, Cilt 34, Sayı 2, Yaz 2016, s.2.

²⁰⁶ Kai Arzheimer, "The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany?", *West European Politics*, Cilt 38, Sayı 3, Şubat 2015, s.536.

²⁰⁷ Fatmanur Kaçar, "2017 Almanya Federal Meclis Seçimi ve Almanya İçin Alternatif Partisi'nin Yükselişi: Avrupa'da Sağ Popülizmin Bir Değerlendirmesi", *Türkiye-Almanya Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1-2, s.26.

²⁰⁸ Kaçar, s.35.

azınlıklar, ikincisi ise; partinin zenofobik söylemleri nedeniyle partiyi desteklemeye sonradan karar veren çoğunluklardır.²⁰⁹

Almanya Başbakanı Angela Merkel'in göç meselesinde entegrasyon problemini kabul etmesi ve buna kalıcı bir çözüm getirmemesi AfD'nin ülkedeki yabancı varlığına muhalefette elini güçlendiren sebeplerden biri olmuştur. Bu durum, Yavuz Yıldırım'ın çalışmasında belirttiği “aşırı sağ, liberal demokrasinin iç krizini yansıtır; merkez partilerin bu krize cevap üretememesi ölçüsünde güçlenir”²¹⁰ ifadesiyle açıklanabilir. Merkel'in mevcut sorunlara çözüm sunamaması seçmenlerin AfD'nin zenofobik söylemlerini bir umut olarak görmesine ve bu doğrultuda oy kullanmalarına sebep olmuştur.

AFD parti programında, ülkeye gelen göçmenlerin AB Hukuku'nda kendilerine tanınan hakları istismar ettikleri ve bunu yaparken de sosyal yardımlardan faydalanmak istediklerini ifade ederek, bu durumun gelecekte sosyal güvenlik sisteminde büyük sorunlara yol açacağını iddia etmiştir. Öne sürülen bu sebepler nedeniyle sınırların kapatılması, ülkeye kontrolsüz göçün durdurulması parti programında savunulmuştur. Parti programında göç konusu ele alınırken Türklerin Almanya'daki varlığıyla ilgili ayrı ifadeler yer verilmiş ve Türklerin sahip olduğu yasal ve sosyal imtiyazlara son verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine parti programında partinin İslam'la ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. İslam'ın Almanya'ya ait olmadığı başlığı altında Müslüman din görevlileriyle ilgili sert tedbirler uygulanması, başörtüsünün kamusal hizmetlerden yasaklanması gibi İslam karşıtı ifadeler parti programında yer almıştır. Kamu hizmeti veren öğretmenlerin haricinde öğrencilerin de başörtüsü takmasının yasaklanması gerektiğini ifade etmişlerdir. AfD programında kamu hizmetlerinde örtünme konusunda genel bir yasaklama çağrısı yapıldığı ifadelerine yer vermiştir.²¹¹ Başörtüsünün yanı sıra okullarda din eğitime de karşı çıkan AfD, İslami toplulukların devlet okullarında din eğitimi ayrıcalığına sahip olmamaları gerektiğini ifade etmiştir.²¹² Uluslararası 'İslamcı' terörizmin uluslararası toplum için en önemli tehdit olduğunu

²⁰⁹ Rüdiger Schmitt-Beck, “The ‘Alternative für Deutschland’ in the Electorate: Between Single-Issue and Right-Wing Populist Party”, **German Politics**, Cilt 26, Sayı 1, 2017.

²¹⁰ Yavuz Yıldırım, “Liberal Demokrasinin Krizi Bağlamında Avrupa’da Sağ Popülizm ve Yükselen Aşırı-Sağ”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 50, Sayı 2, Haziran 2017, s.69.

²¹¹ Alternativ für Deutschland Partei Programm, **Zuwanderung-Asyl**, <https://www.afd.de/zuwanderung-asyl/> (erişim tarihi: 30.05.18)

²¹² Alternativ für Deutschland Partei Programm, **Bildung-Schule**, <https://www.afd.de/bildung-schule/> (erişim tarihi: 30.05.18)

düşünen parti, bu terörizmle mücadele için tüm hukuki yöntemlerin kullanımını savunmaktadır.²¹³

Dış politika ve güvenlik konularıyla ilgili olarak, Schengen Anlaşması'nın bir hata olarak görüldüğü çünkü bu anlaşma nedeniyle sınırlarda etkili bir kontrolün yapılamadığı ifade edilmiştir. Parti, sınırlarda sınır muhafızlarının yeniden oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra bir AB ordusu fikrine karşı olan parti, yabancı güçler için Alman kuvvetlerinin kullanılması fikrini de reddetmiştir.²¹⁴ Partinin AB'yle ilgili olarak muhalefet ettiği konulardan biri de Euro meselesidir. AfD, Almanya'nın Euro Bölgesi'nden ayrılarak kendi para birimine yani Alman Mark'ına dönmesi gerektiğini savunmaktadır.²¹⁵ AfD, programında yer alan bu ifadelerle Almanya'nın kurucularından olduğu Avrupa Birliği'nin bazı yapılanmalarına karşı olduğunu açık bir şekilde ifade etmiştir. Dolayısıyla partinin Euroseptik bir parti olduğunu iddia etmek mümkündür. Partinin seçmen kitlesine bakıldığında AfD seçmenlerinin % 40'ının Alman Mark'ına dönülmesi görüşünü desteklediği görülmüştür.²¹⁶

Parti, çokkültürlülüğe karşı olduklarını programlarında açıkça ifade etmişlerdir. Alman kültürünün lider kültür olduğu ve çokkültürlülüğün toplumlarda çözülmeye yol açarak paralel toplumların ortaya çıkmasına sebebiyet vereceğini, böylelikle ortaya çıkacak olan iç çatışmalar nedeniyle devletin parçalanmasına kadar giden bir sürecin yaşanabileceği ifade edilmiştir. Bu sebeplerden dolayı parti, yanlış anlaşılan hoşgörü nedeniyle Almanya'nın kültürel yüzünü kaybetmesine izin vermeyeceklerini belirtmiştir.²¹⁷ AfD programında yer alan bu ifadelerle hem merkez partilerinin çokkültürlülüğü olumlayan politika ve söylemlerine hem de Almanya'nın da içinde bulunduğu AB'nin 2000 yılından bu yana benimsediği “Çeşitlik içinde Birlik”²¹⁸ ilkesine açıktan muhalif söylem geliştirmiştir.

²¹³ Alternativ für Deutschland Partei Programm, **Außenpolitik-Sicherheit**, https://www.afd.de/aussenpolitik_sicherheit/ (erişim tarihi: 30.05.18)

²¹⁴ Ibid.

²¹⁵ Alternativ für Deutschland Partei Programm, **Euro-Financen-EU**, <https://www.afd.de/euro-financen-eu/> (erişim tarihi: 30.05.18)

²¹⁶ Marcel Lewandowsky, “Alternativ für Deutschland (AfD) A New Actor in the German Party System”, **Friedrich Ebert Stiftung International Policy Analysis**, Mart 2014, s.6.

²¹⁷ Alternativ für Deutschland Partei Programm, **Kultur-Medien**, <https://www.afd.de/kultur-medien/> (erişim tarihi: 30.05.18)

²¹⁸ Kaçar, s.34.

Parti, refah devletinin sürdürülebilirliği için göçün sınırlandırılması gerektiğini ifade etmiştir. Ulus devlet ilkesinin uygulanmaması neticesinde refah devleti kazanımlarının tehlikeye gireceği belirtilmiştir. Almanya'nın sahip olduğu sınırlı kaynakların ancak sorumlu bir göç politikasıyla verimli kullanılabileceği ve böylelikle refah devletinin sürdürülebileceği öne sürülmüştür.²¹⁹ AfD bu söylemleriyle merkez partilerinin göç politikalarına muhalefet etmektedir. Sorumlu bir göç politikasının gerekliliği vurgulanırken mevcut göç politikasının sorumsuz, kontrolsüz ve Alman halkına fayda sağlayacak refah devletinin zararına olduğu algısı ortaya koyulmuştur. Partinin söylemlerine genel olarak bakıldığında 1. bölümde ele alınan aşırı sağ partilerin kullandığı argümanların parti söylemlerinde kendine yer bulduğu ifade edilebilir.

3.1.4.1. Almanya İçin Alternatif Partisi/Alternativ für Deutschland (AfD)'nin Seçimlerdeki Görünümü

AfD kurulduğu yıl olan 2013'te Hessen'de katıldığı Eyalet Meclisi seçimleri dışında katıldığı bütün Eyalet Meclisi seçimlerinde % 5 barajını aşmış ve meclislere üye gönderebilmiştir. AfD'nin Eyalet Meclisi seçimlerinde aldığı sonuçlar incelendiğinde kendisinden önceki aşırı sağ partiler olan NPD, REP ve DVU'yu geride bırakacak sonuçlar elde ettiği görülmüştür. Alman siyasetinin son 60 yıllık sürecinde bir aşırı sağ parti ilk kez % 20'lerin üzerinde oy oranları elde etmiştir. Partinin % 20'nin üzerinde oy aldığı eyaletlerin eski Doğu Almanya eyaletleri olduğu görülmüştür. Genel olarak bakıldığında Almanya'nın doğu eyaletlerinden gelen oyların Saksonya eyaleti hariç % 10'un üzerinde seyrettiği görülmüştür. Batı eyaletlerinde ise katıldığı 8 seçimden 7'sinde % 5 barajını aştığı görülmüştür. AfD'nin aldığı bu sonuçlarla büyük ses getirdiği söylenebilir. Ses getirmesinin sebebi; İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya'da ilk kez bir aşırı sağ partinin eyalet meclisi seçimlerinde böyle büyük bir başarı sergilemesi ve Almanya'nın da artık Avrupa'da yükselen aşırı sağ dalganın etkisi altına girdiğinin görülmesidir. Eyalet Meclisi seçimlerinde aldığı oylar bir nevi Federal Meclis seçimlerinde alacağı % 12,6'lık oy oranının habercisi olmuştur.

²¹⁹ Alternativ für Deutschland Partei Programm, **Soziales**, <https://www.afd.de/sozialpolitik/> (erişim tarihi: 30.05.18)

Tablo 8**AfD Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları (2013-2017)**

AfD Eyalet Meclisi (Bundesrat) Oy Oranları	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hessen	% 4,1					% 13,1
Brandenburg		% 12,2				
Sachsen		% 9,7				
Thüringen		% 10,6				
Hamburg			% 6,1			
Bremen			% 5,5			
Sachsen-Anhalt				% 24,2		
Rheinland-Pfalz				% 12,6		
Mecklenburg Vorpommern				% 20,8		
Berlin				% 14,2		
Baden Württemberg				% 15,1		
Nordrhein-Westfalen					% 7,4	
Saarland					% 6,2	
Schleswig-Holstein					% 5,9	
Niedersachsen					% 6,2	
Bayern						% 10,2

Kaynak: <http://www.wahlergebnisse.info/2000.php>

Tablo 9

AfD'nin Federal Meclis (Bundestag) Oy Oranları (2013-2017)

Federal Meclis (Bundestag) Oy Oranları	2013	2017	Değişim
AfD	% 4,7	% 12,6	+ % 7,9
CDU/CSU	% 41,5	% 33	- % 8,5
SPD	% 25,7	% 20,5	- % 5,2

Kaynak: <https://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/2017/ergebnisse/bund-99.html>;
<https://www.bundeswahlleiter.de/en/info/presse/mitteilungen/bundestagswahl-2013/2013-09-23-vorlaeufiges-amtliches-ergebnis-der-bundestagswahl-2013.html>

2013 yılında kurulan AfD partisi, kuruluşundan çok kısa bir süre sonra Federal Meclis (Bundestag) seçimlerine katılmış fakat meclise girmek için gerekli olan % 5 barajını aşamayıp meclis dışı kalmıştır. Barajı aşamamasına rağmen yeni kurulmuş olan ve hem Euro karşıtlığı hem de mevcut dış politikaya muhalefet içeren söylemleriyle ortaya çıkmış olan partinin barajı aşmaya oldukça yaklaşması, Avrupa'da yükselen aşırı sağın etkilerinin Almanya'da da görülmeye başladığını göstermiştir. Kuruluşundan kısa bir süre sonra söylemlerinde yoğun bir şekilde yabancı karşıtlığını işlemeye başlayan parti 2017 yılındaki seçimlere kadar geçen süreçte Almanya siyasetinde kendine kayda değer bir alan bulmuştur. Almanya'nın mülteci krizinden en çok etkilenen ülkelerden biri olması ve en çok iltica başvurusu alan ülke olması AfD'nin yabancı karşıtlığı söylemlerine zemin hazırlamıştır. İki federal seçim arasındaki süreyi iyi değerlendiren AfD, ağırlıklı olarak yabancı düşmanlığını içeren ve bunun yanı sıra mevcut ekonomi politikalarına ve dış politikaya muhalefeti de içeren söylemleriyle 2017 seçimlerinde oylarını % 12,6'ya yükseltmiştir. Bu sonuçlarla birlikte Federal Meclis'te 94 sandalye elde etmiş ve Almanya'nın en büyük üçüncü partisi konumuna gelmiştir. Ortaya çıkan bu durum Almanya siyasetinin yaklaşık olarak son 60 yılında bir ilk olarak gerçekleşmiş ve bir aşırı sağ parti Federal Meclis'e girmiştir.

Merkez partilerden, AfD'ye yaklaşık olarak bir milyon oy kaydığı değerlendirilmiştir. CDU/CSU oylarının % 40'ı, SPD oylarının ise üçte ikisi 2017 Federal Meclis seçimlerinde AfD'ye kaymıştır. CDU/CSU'dan AfD'ye kayan bu oyları Merkel'in yaşanan mülteci krizindeki mevcut göçmen politikalarına bir muhalefet/protesto olarak değerlendirmek mümkündür. AfD seçmenleriyle yapılan anketlere göre seçmenlerin % 89'u Merkel'in göç politikalarının Alman toplumunun endişelerini görmezden geldiğini düşünmektedir. Anketlerden çıkan bir başka sonuca göre AfD seçmenlerinin % 85'i daha güçlü ulusal sınırlar istemektedir.²²⁰ Alman siyaset bilimci Oskar Niedermayer de AfD'nin kısa sürede bu kadar destek toplamasını Merkel'in mülteci politikasına bağlamıştır.²²¹

AfD, 2014 yılında ilk kez katıldığı Avrupa Parlamentosu seçimlerinde % 7,1 oy alarak 7 sandalye elde etmeyi başarmıştır.²²² Avrupa genelinde aşırı sağın yükseldiği bir dönemde gerçekleşen bu seçimlerde alınan sonuçlar, o dönem için Almanya'nın da aşırı sağ dalganın etkisi altına girdiğini söylemeyi mümkün kılmıştır.

3.2. Almanya'da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları

Almanya'da aşırı sağ eğilimler aşırı sağ partiler üzerinden gelişme imkânı bulamamış olmasına rağmen Almanya, Avrupa'nın en ayrıntılı şiddet içerikli aşırı sağ alt kültürüne sahip ülkelerinden biri durumundadır. Almanya'nın yakın siyasi geçmişinde yer alan Nazi mirası, devlet içi sıkı güvenlik ve denetim tedbirleri, toplumun geçmişte yaşanan olaylar nedeniyle tercihinin merkez partilerden yana kullanması gibi nedenler Almanya'da aşırı sağın parti düzeyinde kendine alan bulmasının önüne geçmiştir. Buna rağmen gruplar halinde yapılan neo-Nazi örgütlenmeleri ve ırkçı örgütlenmeler ortaya çıkmıştır. Bu gruplar gerçekleştirdikleri ırkçı şiddet saldırılarıyla isimlerini duyurmuşlardır. Bu aşırı sağ örgütlenmeler propagandalarıyla, eylemleriyle toplumda yabancılara yönelik düşmanlık besleyen kesimleri mobilize etmektedir.

²²⁰ Cas Mudde, "What the Stunning Success of AfD Means for Germany and Europe", *The Guardian*, 24 Eylül 2017, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/sep/24/germany-elections-afd-europe-immigration-merkel-radical-right> (erişim tarihi: 29.05.18)

²²¹ Christiane Kaess, "Merkels Politik Treibt die Leute zur AfD", *DLF*, 19 Eylül 2016, http://www.deutschlandfunk.de/parteienforscher-niedermayer-zur-berlin-wahl-merkels.694.de.html?dram:article_id=366234 (erişim tarihi: 03.06.18)

²²² Aras, s.21.

Avrupa ülkelerinde Müslümanlara ve yabancılara yönelik olan ve saldırıya uğrayan kişilerin etnik, dini kimliklerinin sebep olduğu saldırılar güvenlik birimleri tarafından İslamofobik ya da zenofobik saldırılar yerine farklı saldırılar olarak kayıtlara geçirilmesi bu konuda güçlü istatistik bilgilere ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Bu ülkeler arasında Almanya da bulunmaktadır. Buna rağmen elimizde olan verilerden yola çıkarak konuyla ilgili çıkarımlarda bulunmak mümkün görünmektedir.

Almanya’da aşırı sağ partilerin sayıları ve etkileri az olmasına rağmen ülkede aşırı sağ eğilimlerin, aşırı sağ örgütlenmeler şeklinde güçlendiği görülmektedir. Aşırı sağ örgütlerin sayılarının oldukça yüksek olduğu aşağıdaki tabloda görülmektedir. Bu örgütler Almanya’da gerçekleşen ırkçı saldırılarda başrol oynamaktadır. Son dönemde sosyal medya üzerinden kolayca örgütlenen bu gruplar birçok saldırı gerçekleştirmiştir. Bu örgütler hem ırkçı gösteriler düzenlemekte hem de ırkçı saldırılara ön ayak olmaktadır.

Tablo 10

Aşırı Sağcı Örgüt ve Grupların Sayısı (2006-2011)

Aşırı Sağcı Örgüt ve Gruplar	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Neo-Nazi Örgütler	108	107	87	132	153	157
Diğer Aşırı Sağcı Örgütler	69	69	65	60	63	64
Şiddet İçerikli Aşırı Sağ Yanlıları	2	2	2	1	1	2
Toplam Örgüt Sayısı	179	178	154	193	217	222

Kaynak:<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/72665/umfrage/rechtsextreme-organisationen-in-deutschland-seit-2006/>

Geçmişte neo-Nazi örgütler ön plandayken, 2014 sonrasında ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi içeren söylemleriyle PEGIDA (*Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes*/Batı’nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever

Avrupalılar) örgütü öne çıkmıştır. Kendilerini kimsenin cesaret edemediği konuları gündeme getiren bir yapılanma olarak nitelendiren örgüt yöneticileri, Alman kültürünün korunması gerektiğini ve Alman topraklarında bir inanç savaşı yürütülmesine karşı olduklarını ifade etmişlerdir.²²³ Düzenlediği yürüyüşlerde mülteci ve İslam karşıtlığı temalarını kullanan PEGIDA, ilk gösterisini Dresden’de 300 kişilik bir grubun, Ortadoğu’daki çatışmaların yansımalarının Alman topraklarında yaşanmasını protesto etmesiyle gerçekleştirmiştir.²²⁴ Bu gösterinin ardından her pazartesi gösteri düzenlemeye başlayan PEGIDA’nın yürüyüşlerine katılım sürekli artış göstermiştir. Birkaç ay içinde yürüyüşlere katılan kişi sayısı 25.000’i bulmuştur.²²⁵ 2012 yılından itibaren artış gösteren mülteci akımından hoşnut olmayan ve ülkeye giren yabancıların geri gönderilmesi gerektiğini düşünen toplum kesimleri bu yürüyüşlere destek vermiştir. PEGIDA’nın kurulduğu 2014 yılından 2016 yılına kadar düzenlediği gösterilerde 940 suç işlendiği ve bu suçların 255’inin sağ motivasyonlu suçlar olduğu kayıtlara geçmiştir.²²⁶ Gösterilerde işlenen suçların yanı sıra mülteci kamplarına yönelik saldırıların sayısındaki artışla PEGIDA hareketinin yükselişi arasında bir ilişki kurmak mümkündür. 2013 yılında 69 saldırı düzenlenmişken bu sayı 2014 yılında 199’a, 2015 yılında 1005’e²²⁷ ve 2016 yılında 921’e²²⁸ ulaşmıştır.

İrkçi saldırıların artışında etkili olan faktörlerden biri de aşırı sağcı partilerin yabancı düşmanlığı içeren söylemleridir. 2010 sonrasında yaşanmaya başlayan ve özellikle 2012 yılından sonra şiddetlenen mülteci akımının yanı sıra 2013’te aşırı sağcı parti olan AfD’nin kurulmasıyla birlikte partinin, aşırı sağın yükseliş nedenleri arasında da gösterilen göçmen karşıtı söylemleri, bu grupların saldırılarını arttırmasında etkili olmuştur denilebilir. Partinin doğrudan şiddet söylemi bulunmasa da ırkçı söylemleriyle

²²³ Gideon Böss, “Deutsche Streitkultur, Pegida und der Islam”, 7 Ocak 2015, <http://boess.welt.de/2015/01/07/deutsche-streitkultur-pegida-und-der-islam/> (erişim tarihi: 06.04.18)

²²⁴ Nail Alkan, “Avrupa’da Yükselen İrkçilik: Pegida Örneği”, **Gazi Akademik Bakış**, Cilt 8, Sayı 16, Yaz 2015, s.283.

²²⁵ Jörg Michael Dostal, “The Pegida Movement and German Political Culture: Is Right-Wing Populism Here to Stay?”, **The Political Quarterly**, Cilt 86, Sayı 4, Ekim-Aralık 2015, s.524.

²²⁶ Matthias Meisner, “Bei Pegida und Co. Grassiert die Gewalt”, **Tages Spiegel**, 24 Ekim 2015, <https://www.tagesspiegel.de/politik/von-koerperverletzung-bis-hitlergruss-bei-pegida-und-co-grassiert-die-gewalt/12631012.html> (erişim tarihi: 06.04.18)

²²⁷ Jörg Diehl, “BKA Zählt Mehr Als Tausend Attacken auf Flüchtlingsheime”, **Spiegel**, 28 Ocak 2016, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/fluechtlingsheime-bundeskriminalamt-zaehlt-mehr-als-1000-attacken-a-1074448.html> (erişim tarihi: 06.04.18)

²²⁸ Philip Kuhn, “Fast 1000 Anschläge auf Flüchtlingsheime im Jahr 2016”, **Welt**, 28 Aralık 2016, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article160655659/Fast-1000-Anschlaege-auf-Fluechtlingsheime-im-Jahr-2016.html> (erişim tarihi: 06.04.18)

toplumun belli kesimlerindeki yabancı karşıtlığını körüklediği ve bu saldırılara zemin hazırladığı söylenebilir. Hem AfD'nin hem de PEGIDA'nın gösterilerinde kullandığı “biz halkız!”, “bizim ülkemiz, bizim değerlerimiz”, “biz domuz eti yeriz” yazılı pankartlar²²⁹ ve söylemler üzerinden üretilen biz yani Almanlar ve diğerleri yani ülkedeki yabancılar algısı, yabancılara yönelik bir ötekileştirme işlevi üstlenmiştir. 2015'i 2016'ya bağlayan yılbaşı gecesi Köln'de yaşanan toplu taciz olayı PEGIDA tarafından doğrudan ülkedeki mültecilerle bağdaştırılmış ve tecavüzcü ile mülteci kelimelerinin birleşiminden oluşan “Rapefugees” kelimesine pankartlarında yer verilmiştir.²³⁰ Bu söylemler toplumun yabancı düşmanlığını körüklemekte ve yabancılara yönelik saldırılar için bir motivasyon kaynağı oluşturmaktadır.

Aşırı sağcı grupların yabancılarla ilgili olumsuz durumları sürekli gündemde tutmasının yanı sıra medyanın da haberlerinde yabancılara yönelik ötekileştirici bir dil kullanması toplumun yabancılara yönelik olumsuz algılarının sürmesine neden olmuştur. 2004 yılında Frankfurter Allgemeine Zeitung'da yayımlanan anket sonuçlarına göre İslam'ı neyle ilişkilendirirsiniz sorusuna % 93 kadınlara baskı, % 83 terör, % 82 fanatizm, radikalizm ve % 66 oranında geri kalmışlık cevapları verilmiştir.²³¹ 2010 yılında yapılan bir araştırmaya göre Almanların % 29'u Müslümanlardan korkmaktadır sonucuna varılmıştır.²³² Sosyal Demokrat Parti'ye (SPD) yakınlığıyla bilinen Friedrich Ebert Vakfı'nın yaptığı bir araştırmaya göre ankete katılan her dört kişiden biri yabancı düşmanı görüşlere katılmıştır. Katılımcıların % 35,5'i ülkede çok fazla yabancı olması nedeniyle Alman toplumunun tehlikeli bir şekilde yabancılaştığını, % 34,3'ü yabancılara Almanya'ya sadece sosyal devleti sömürmek için geldiğini ifade etmiştir. Müslümanların ibadetlerinin kısıtlanması gerektiğini düşünenlerin oranı ise % 58,4

²²⁹ Soner Tauscher, “Almanya’da Aşırı Sağ Hareketler ve Medyanın Suçlu Göçmen Söyleminin Resmi Belgeler Işığında İncelenmesi”, **Göç Dergisi**, Cilt 4, Sayı 2, Ekim 2017, s.209.

²³⁰ Anna Müller, “Anzeigenwelle gegen Sachsens Rechte Köpfe”, **Endstation Rechts**, 10 Şubat 2016, <https://www.endstation-rechts.de/news/anzeigenwelle-gegen-sachsens-rechte-koepfe.html> (erişim tarihi: 06.04.18)

²³¹ Elisabeth Noelle, “Der Kampf der Kulturen”, **Frankfurter Allgemeine Zeitung**, 15 Eylül 2004, <http://www.faz.net/aktuell/politik/allensbach-studie-der-kampf-der-kulturen-1176643-p2.html> (erişim tarihi: 09.04.18)

²³² “Haben Sie Persönlich Angst vor in Deutschland Lebenden Muslimen?”, **Statista**, Aralık 2010, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/169288/umfrage/angst-vor-muslimen-in-deutschland/> (erişim tarihi: 18.03.18)

olmuştur. Çalışmaya katılanların % 20'si ise istihdam sıkıntısı yaşanması durumunda yabancıların sınırdışı edilmesini onaylamıştır.²³³

2016 yılında yapılan yabancı düşmanlığı araştırmasında her 5 kişiden birinin yabancı düşmanı görüşleri savunduğu, % 44,2 oranında katılımcının ise Müslümanlara ve yabancılara şiddet uygulanması gerektiğine inandığı belirlenmiştir.²³⁴ Bir başka araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların % 82'si İslam kelimesini kadın mağduriyetiyle, % 72'si fanatikle, % 64'ü ise şiddete hazır olmakla bağdaştırmıştır.²³⁵ 2016 yılında yayımlanan bir araştırmaya göre 2009 yılında katılımcıların % 21,4'ü Müslümanların Almanya'ya göçünün yasaklanmasını isterken bu oran 2011 yılında % 22,6'ya, 2014'te % 36,6'ya, 2016'da ise % 41,4'e ulaşmıştır. Yine aynı araştırmanın sonuçlarına göre kalabalıklaşan Müslüman nüfus yüzünden kendilerini yabancı gibi hissettiğini söyleyenlerin oranı 2009'da % 32,2 iken bu oran 2011'de % 30,2'ye, 2014'te % 43'e, 2016'da ise % 50'ye ulaşmıştır.²³⁶ 2016 yılında PEW araştırma merkezi tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların % 61'i mültecilerin ülkedeki terörizm oranını arttıracaklarını düşünmektedir. Mültecilerin Alman halkının işlerini ve sosyal yardımlarını aldıkları için ülkelerine bir yük olduğunu düşünenlerin oranı % 31'dir. Mültecilerin diğer gruplardan daha fazla suç işlemeye meyilli olduğunu düşünenlerin oranı ise % 35'tir.²³⁷

Medyanın göçmenlerle ilgili tutumuyla ilgili Münih Macromedia Üniversitesi Profesörü Thomas Hestermann 2017 yılının Ocak-Nisan aylarını kapsayan bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre Almanya'nın en çok okunan gazetesi Bild'in yaptığı haberlerin % 64,3'ünde, Süddeutsche Zeitung haberlerinin % 39,5'inde, Frankfurter Allgemeine Zeitung haberlerinin % 38,2'sinde ve televizyon kanallarında yapılan haberlerin % 52,2'sinde göçmenlerin yalnızca suça karıştıkları zaman haberleştirildiği

²³³ Beklan Kulaksızoglu, "Almanya'da 'İslam Düşmanlığı' Yükselişte", **Deutsche Welle**, 14 Ekim 2010, <https://www.dw.com/tr/almanyada-islam-d%C3%BC%C5%9Fmanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-y%C3%BCkseli%C5%9Fte/a-6109852> (erişim tarihi: 18.03.18)

²³⁴ Sakarya Üniversitesi Diaspora Araştırmaları Merkezi, **Almanya İnsan Hakları Bülteni**, Haziran 2016, s.13.

²³⁵ "Woran Denken Sie beim Stichwort Islam?", **Statista**, Haziran 2016, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/563145/umfrage/umfrage-zu-assoziationen-zum-islam/> (erişim tarihi: 18.03.18)

²³⁶ Oliver Decker, Johannes Kiess, Elmar Brähler, **Die Enthemmte Mitte**, Giessen: Psychosozial-Verlag, 2016, s.49-50.

²³⁷ Richard Wike, Bruce Stokes, Katie Simons, **Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs**, Pew Research Center, 11 Temmuz 2016, s.30-32.

ortaya çıkmıştır.²³⁸ Ülkedeki yabancılarla ilgili haberlerde kullanılan ötekileştirici, yabancıları bir sorun olarak gösteren dil toplumdaki yabancı düşmanlığını beslemesinin yanı sıra yabancılara karşı hoşgörüyle yaklaşan kesimlerin de fikirlerinin değişmesine yol açmakta ve aşırı sağın yabancılar üzerinden yürüttüğü dışlayıcı söylemleri pekiştirmektedir.

Bamberg Üniversitesi Göç Çalışmaları Avrupa Forumu tarafından yayımlanan Almanya’da Etnik Ayrımcılık ve Yabancı Düşmanlığı raporuna göre 2002 yılında kayda geçen suçların 2789’u yabancı düşmanlığı, 1594’ü anti-Semitizm motivasyonlu suçlardır. Yine aynı rapordaki bilgilere göre 2003 yılında 2431 yabancı düşmanlığı, 1226 anti-Semitizm motivasyonlu suç kayda geçmiştir.²³⁹ Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi’nin 2005’te yayımladığı rapora göre Almanya, 2004 yılının ilk 10 ayında kayda geçen 6474 sağ motivasyonlu suç sayısı, 25 Avrupa ülkesi içinde en yüksek orana sahip ülke olmuştur.²⁴⁰ Kayda geçen suçların 2553’ü yabancı düşmanlığı motivasyonlu, 1346’sı anti-Semitizm motivasyonlu suçlardır.²⁴¹ Raporda ayrıca Alman olmayan kişilerin kötü şartlar altında ve düşük maaşlı işlerde çalıştığının altı çizilmiştir.²⁴² Alman Federal İçişleri Bakanlığı’nın verilerine göre 2005 yılında 2493 yabancı düşmanlığı, 1682 anti-Semitizm içerikli suç gerçekleşmiştir.²⁴³ Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi tarafından yayımlanan raporda 2005 yılının Ocak-Ekim ayları arasında Müslümanlara yönelik 13 şiddet suçu ve 4 cami saldırısı gerçekleştiği belirtilmiştir.²⁴⁴ Müslümanlara yönelik işlenen suçların güvenlik güçleri tarafından İslamofobik saldırılar yerine diğer şiddet suçları gibi kayıtlara geçirilmesi, saldırı sayıları hakkında gerçek bilgiler elde edilmesinin önüne geçmektedir.

²³⁸ “Medien Erzeugen Verzerktes Bild von Flüchtlingen”, **Frankfurter Rundschau**, 1 Ağustos 2017, <http://www.fr.de/kultur/netz-tv-kritik-medien/medien/seit-silvester-in-koeln-medien-erzeugen-verzerktes-bild-von-fluechtligen-a-1323914> (erişim tarihi: 18.03.2018)

²³⁹ Nicole Bosch ve Mario Peucker, “Ethnic Discrimination and Xenophobia in Germany Annual Report 2006”, **Europäisches Forum für Migrationsstudien**, 2007, s.81.

²⁴⁰ EUMC Annual Report, **Racism and Xenophobia in the EU Member States**, 2005, s.15.

²⁴¹ EUMC, **The Annual Report on the Situation Regarding Racism and Xenophobia in the Member States of the EU**, 2006, s.90.

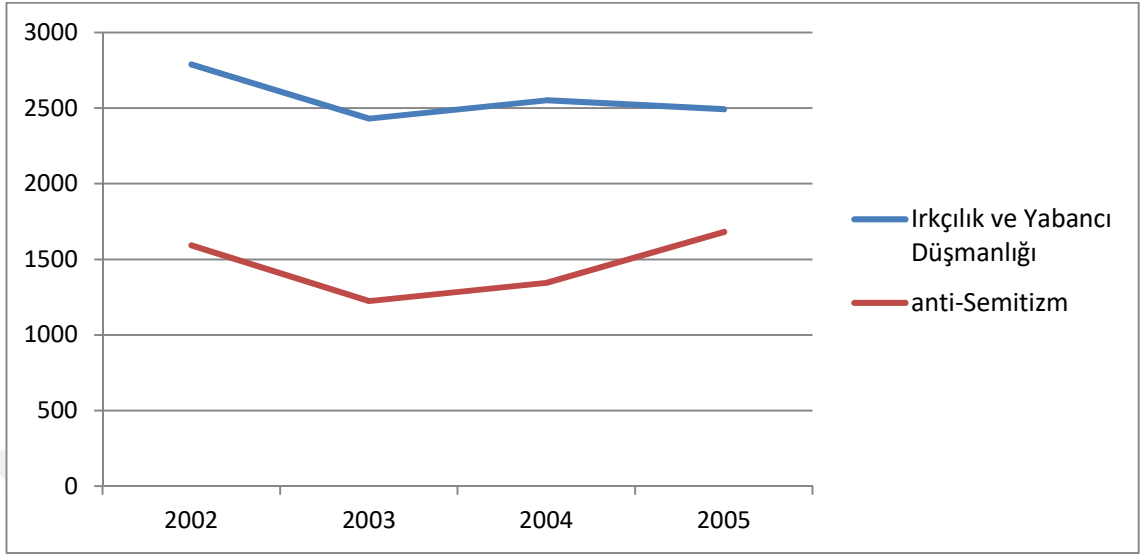
²⁴² EUMC Annual Report, **Racism and Xenophobia in the EU Member States**, 2005, s.35.

²⁴³ EUMC, **The Annual Report on the Situation Regarding Racism and Xenophobia in the Member States of the EU**, 2006, s.90.

²⁴⁴ EUMC, **Muslims in the European Union-Discrimination and Islamophobia**, 2006, s.16.

Grafik 3

Almanya’da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları (2002-2005)

Saldırıları kayda alan güvenlik güçlerinin İslamofobi motivasyonlu suçları ayrı bir başlık altında kayıt altına almaması nedeniyle bu yıllarda gerçekleşen İslamofobi motivasyonlu suç sayılarıyla ilgili elimizde sağlıklı veriler bulunmamaktadır. Diğer başlıklar altında incelenen suç sayıları incelendiğinde oldukça yüksek sayılar olduğu görülmüştür. Aşırı sağcı partilerin Almanya’da etkili olmadığı göz önüne alındığında gerçekleşen ırkçı saldırı sayılarıyla ilgili olarak ortaya çıkan tablo şaşırtıcı olmuştur. Fakat bu durum Almanya’da bulunan siyaset dışı aşırı sağcı yapılanmalarla birlikte ele alındığında ortaya çıkan tablo daha anlaşılabilir olmuştur.

2009 yılında 4676 nefret suçu gerçekleştiği kayıtlara geçilmiştir. Bu suçların 2539’u ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, 1690’ı anti-Semitizm, 256’sı diğer dinlere yönelik önyargı kapsamında değerlendirilirken, kayıtlara geçen suçlardan 39’unun Müslümanlara yönelik olarak gerçekleştiği bildirilmiştir.²⁴⁵ 2010 yılında kayda geçen nefret suçu sayısının 4345 olduğu görülmüştür. Bu suçların 2600’ü ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, 1268’i anti-Semitizm, 248’i diğer dinlere yönelik önyargı kapsamında ele alınırken, 22 suçun doğrudan Müslümanları hedef aldığı görülmüştür.²⁴⁶ 2011 yılında toplam 4588 nefret suçu gerçekleşmiştir. Bu suçların 3012’si ırkçılık ve yabancı

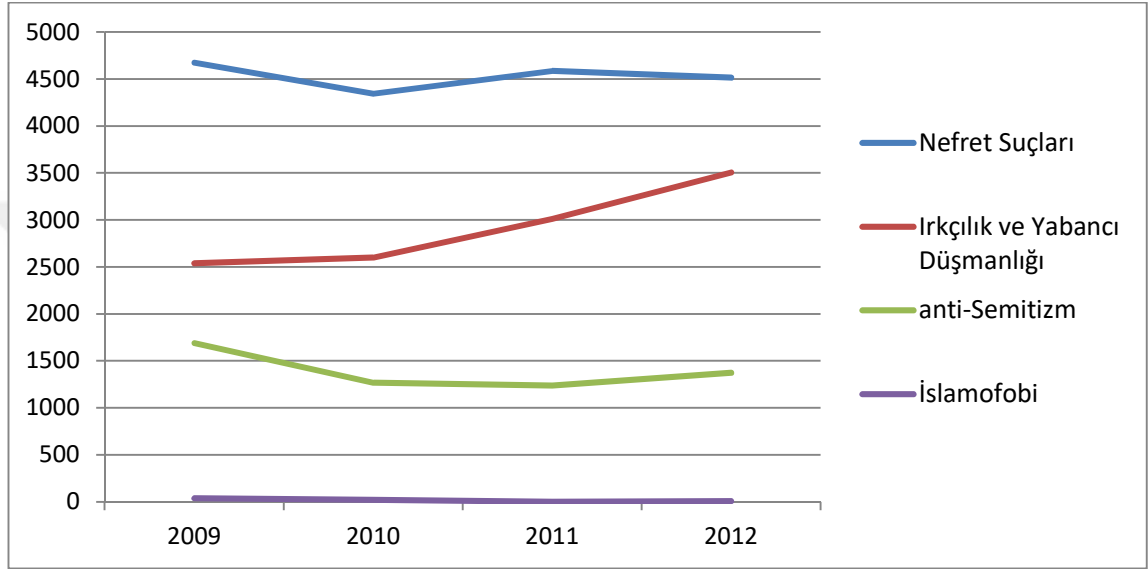
²⁴⁵ OSCE, **2009 Germany Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2009> (erişim tarihi: 29.03.18)

²⁴⁶ OSCE, **2010 Germany Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2010> (erişim tarihi: 29.03.18)

düşmanlığı, 1239'u anti-Semitizm, 319'u diğer dinlere önyargı içerikli suçlar olduğu görülmüştür.²⁴⁷ 2012 yılında 4514 nefret suçu gerçekleştiği güvenlik güçleri tarafından kaydedilmiştir. Bu suçların 3506'sı ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, 1374'ü anti-Semitizm, 414'ü diğer dinlere önyargı, 9'u İslamofobi motivasyonu ile işlenmiştir.²⁴⁸

Grafik 4

Almanya'da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırılar (2009-2012)

2009-2012 yılları arasında kayıt altına alınan nefret suçları sayılarına bakıldığında bir önceki 4 yıllık döneme göre % 7'lik bir artış yaşandığı görülmüştür. Bu dönemi kapsayan yıllarda İslamofobi motivasyonlu suçların temsili olarak kayıt altına alındığı görülmüştür. Anti-Semitizm motivasyonlu suç sayılarında bir miktar azalma görülse de ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonlu suç sayılarında sürekli bir artış gözlemlenmiştir.

2013 yılında toplam 4647 nefret suçu gerçekleşmiştir. Bu suçların 3856'sı ırkçılık ve yabancı düşmanlığı kapsamında, 422'si diğer dinlere karşı önyargı, 10'u İslamofobi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu yıl gerçekleşen anti-Semitizm içerikli suçların, takip eden senelere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Toplamda 1275 anti-Semitizm

²⁴⁷ OSCE, **2011 Germany Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2011> (erişim tarihi: 29.03.18)

²⁴⁸ OSCE, **2012 Germany Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2012> (erişim tarihi: 29.03.18)

suçu kayda geçmiştir.²⁴⁹ 2014 yılında bir önceki yıla göre kayda geçen nefret suçlarının sayısında bir önceki yıla göre % 34 civarında bir azalma yaşandığı görülmüştür. 3059 nefret suçunun kayıtlara geçildiği görülmektedir. Bu suçların 2039'u ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonu, 449'u diğer dinlere önyargıyla, 413'ü anti-Semitizm, 18'i İslamofobi motivasyonu ile gerçekleştirilmiştir.²⁵⁰ Federal Kriminal Polis Teşkilatı'nın verilerine göre 2014 yılı içerisinde 45 cami saldırısının gerçekleştiği görülmüştür.²⁵¹ 2015 yılında 3046 nefret suçu kayıtlara geçmiştir. Bunların 2447'sinin ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonu, 339'unun başka dinlere karşı önyargıyla, 192'sinin anti-Semitizm, 5'inin İslamofobi nedeniyle gerçekleştiği görülmüştür.²⁵² Almanya Federal Meclisi tarafından yayımlanan verilere göre 2015 yılında Müslümanların mabetlerine yönelik 75 saldırı gerçekleştirilmiştir.²⁵³ 2016 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık olarak % 18 artış göstererek toplam 3598 nefret suçunun güvenlik güçleri tarafından kayda geçirildiği, bunların 2846'sının ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonu, 430'unun diğer din ve inanışlara karşı önyargıyla, 185'inin anti-Semitizm, 31'inin İslamofobi kapsamında gerçekleştiği görülmüştür.²⁵⁴ Almanya İçişleri Bakanlığı'ndan elde edilen verilere göre 2016 yılında haftada 1-2 olmak üzere toplamda 91 cami saldırısı gerçekleşmiştir.²⁵⁵ 2017 yılında kayıt altına alınan nefret suçlarının sayısında % 100'den fazla bir artış yaşandığı görülmüştür. Kayıt altına alınan 7913 suçun 1860'ı ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, 233'ü anti-Semitizm, 268'i İslamofobi motivasyonu ile işlenen suçlar olmuştur.²⁵⁶ İçişleri Bakanlığı'nın yayınladığı

²⁴⁹ OSCE, **2013 Germany Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2013> (erişim tarihi: 29.03.18)

²⁵⁰ OSCE, **2014 Germany Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2014> (erişim tarihi: 29.03.18)

²⁵¹ Simone Rafael, **2014 gab es 45 Angriffe auf Moscheen**, 23 Mart 2015, <https://www.belltower.news/2014-gab-es-45-angriffe-auf-moscheen-doch-das-ausmass-islamfeindlicher-straftaten-bleibt-im-dunkeln-39264/> (erişim tarihi: 27.12.18)

²⁵² OSCE, **2015 Germany Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2015> (erişim tarihi: 29.03.18)

²⁵³ Deutscher Bundestag, **Islamfeindlichkeit und Antimuslimische Straftaten im Zweiten Quartal 2016**, 1 Ağustos 2016, <http://dipbt.bundestag.de/doc/btd/18/093/1809310.pdf> (erişim tarihi: 21.12.18)

²⁵⁴ OSCE, **2016 Germany Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2016> (erişim tarihi: 29.03.18)

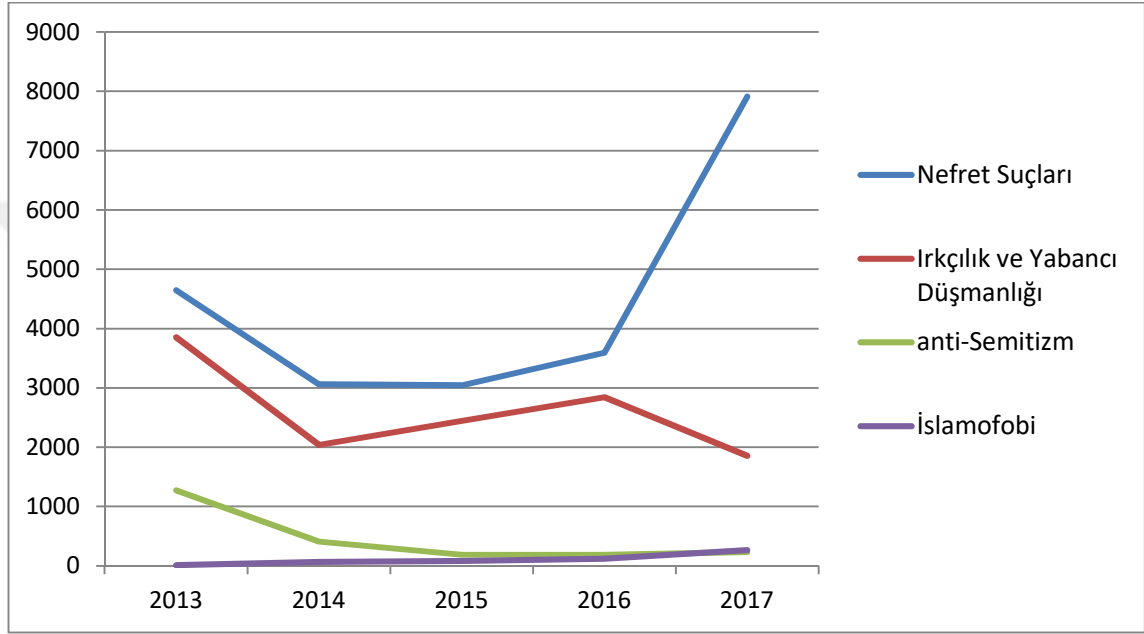
²⁵⁵ Bundesministerium des Innern, 2 Şubat 2017, https://www.monika-lazar.de/fileadmin/user_upload/dokumente/schriftlichefragen/AW_SF_168_169.pdf (erişim tarihi: 21.12.18)

²⁵⁶ OSCE, **Germany 2017 Hate Crime Data**, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2017> (erişim tarihi: 21.12.18)

rapora göre ise 2017 yılında 1075 İslamofobi motivasyonlu suç gerçekleşmiştir.²⁵⁷ Farklı kaynaklardan alınan verilerde İslamofobi motivasyonlu suç sayılarında görülen aşırı farklılığın sebebi bu suçların ayrı bir başlık altında kayıt altına alınmasında yaşanan eksikliklerdir.

Grafik 5

Almanya’da Yaşanan Etnik ve İnanç Temelli Saldırıları (2013-2017)

Alman aşırı sağ partisi AfD’nin 2014 AP seçimlerinde elde ettiği başarılı sonuçla paralel bir şekilde Almanya’da kayda geçen ırkçı ve yabancı düşmanlığı motivasyonlu suç sayılarında bir artış yaşandığı görülmüştür. AfD’nin, Suriye krizi nedeniyle ülkeye gelen mülteciler üzerinden ürettiği ve aşırı sağın yükseliş nedenlerinden olan göç meselesiyle de paralellik gösteren dışlayıcı/ötekileştirici söylemler göz önüne alındığında bu yıllardaki saldırı sayılarında görülen artışta mülteci akımı bir diğer neden olarak gösterilebilir. Avrupa’ya yoğun bir şekilde yaşanan mülteci akımından en çok etkilenen ülke olan Almanya, 2015 yılının sonlarına dek mültecilere yönelik olarak sınırlarını açık tutma politikası izlemiştir. Fakat kısa süre içinde mülteci sayısının

²⁵⁷ Bundesministerium des Innern, **Politisch Motivierte Kriminalität im Jahr 2017**, 8 Mayıs 2018, https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/2018/pmk-2017.pdf;jsessionid=C5A8AC664B32809ACC687BB66BE2D02B.2_cid287?__blob=publicationFile&v=4#page=6 (erişim tarihi:27.12.18)

beklenenin üzerinde artması nedeniyle mülteci politikasında değişikliğe gidilmiştir.²⁵⁸ 2014 yılında 202.834 olan mülteci sayısı 2015 yılında yaklaşık 5 kat artış göstererek 938.500 olmuştur.²⁵⁹ 2016 yılında iltica başvurusu yapan ilk üç ülkeye bakıldığında Suriye, Afganistan ve Irak olduğu, Suriye'nin ise 268.866 kişiyle açık ara ilk sırada olduğu görülmüştür.²⁶⁰ Dolayısıyla bu durum Alman toplumunda bir tepki oluşmasına neden olmuştur. Mülteci krizinin devam ettiği 2014'ü takip eden yıllarda da ırkçı saldırıların yükselme eğiliminde olduğu görülmüştür.

3.3. Almanya'da Merkez Siyasetin Popülistleşmesi

Soğuk Savaş dönemi boyunca Almanya'daki siyasi söylem milliyetçiliğin geri plana itilmesi, çokkültürlülüğün vurgulanması ve AB çatısı altında ortak düşman olan Sovyetler Birliği'ne karşı birlik olma üzerine kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşı ve öncesinde yaşanan Nazi tecrübesi ve neden olduğu yıkıcı sonuçlar milliyetçi söylemlerin ve aşırı sağ partilerin geri plana itilmesinde etkili olmuştur. Aşırı sağ parti denemeleri olsa da toplumun yakın geçmişte tecrübe edilen olaylardan dolayı aşırı sağ söylemlere destek vermemesi ve devlet mekanizmasında aşırı sağ partilere karşı alınan sıkı önlemler Almanya'daki genel siyasi söylemin uzun yıllar istikrarlı kalmasını sağlamış ve meydan okumayla karşı karşıya kalmasını engellemiştir.

Ulusal düzeyde aşırı sağ partilere karşı alınan önlemler neticesinde Almanya'da ortaya çıkan aşırı sağ partilerin uzun ömürlü olmaması ya da etki düzeyinin sınırlı kalması nedeniyle aşırı sağ eğilimlerin siyasi alanda bir varlık gösterememesine rağmen, siyaset dışı yapılanmalar aracılığıyla aşırı sağ kültürün Almanya'da da gelişim gösterdiği söylenebilir. Merkez sağı temsil eden Hristiyan Demokratlar Birliği Partisi (CDU)'nin göçmen karşıtı bir duruş sergilemesine rağmen zaman zaman koalisyon ortağı olarak daha da merkeze yaklaşması ve iktidar olduktan sonra daha ılımlı politikalar izlemesi, toplumun yabancılar konusunda radikalleşmesinin önüne geçmiştir. Zaman içinde işçi göçü ve doğal sebeplerle artan yabancı nüfus, artan yabancı nüfusun Alman toplumuna entegrasyonunda yaşanan sıkıntılar, 11 Eylül sonrasında etkili olmaya başlayan

²⁵⁸ İlhan Aras ve Akın Sağıroğlu, "Almanya ve Suriyeli Mülteci Krizi", **Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, Haziran 2018, s.108-109.

²⁵⁹ Enes Bayraklı ve Kazım Keskin, "Türkiye, Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi", **SETA Analiz**, Sayı 143, Kasım 2015, s.20.

²⁶⁰ Aras ve Sağıroğlu, s.110.

İslamofobi ve siyaset dışında örgütlenen aşırı sağ eğilimlerin şiddet içerikli ve yabancıları dışlayıcı söylemlerinin oluşturduğu zemin neticesinde Alman toplumunun aşırı sağ partilere olan tavrının değiştiği görülmüştür. Öyle ki 2013 yılında kurulan AfD partisi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Federal Meclis'e giren ilk aşırı sağ parti olmayı başarmıştır.

Alman toplumunda yaşanan değişime bağlı olarak merkez siyaseti temsil eden partilerin söylemlerinde de birtakım değişiklikler gözlemlenmiştir. Merkez sağı temsil eden CDU ve Bavyera eyaletinde faaliyet gösteren ortağı Hristiyan Sosyal Birliği Partisi (CSU)'yu temsil eden politikacılar Almanya'nın bir göçmen ülkesi haline geldiğini kabul etme konusunda isteksiz bir tutum sergilemiş ve yabancılar lehine uygulanması gereken politikaları hayata geçirme konusunda direnç göstermişlerdir.²⁶¹ Almanya eski İçişleri Bakanı ve CDU'nun önemli isimlerinden olan Wolfgang Schäuble 2006 yılında yaptığı bir konuşmasında Almanya'nın bir göçmen ülkesi olmadığını ifade etmiştir.²⁶² Almanya Başbakanı ve CDU partisinin lideri Angela Merkel 2010 yılında yaptığı bir konuşmasında çokkültürlülüğün başarısız olduğunu ilan etmiştir. Alman ve yabancı işçilerin yan yana mutlu bir şekilde yaşayabilecekleri düşüncesinin bir yanılsamadan ibaret olduğunu ifade etmiştir.²⁶³

2013 yılında Sosyal Demokrat Partisi (SPD), Yeşiller Partisi (*Die Grünen*) ve Sol Parti (*Die Linke*) tarafından Federal Meclis'e sunulan ve Almanya'daki göçmenlere yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı verilmesini içeren yasa tasarısı, merkez sağı temsil eden CDU/CSU ve koalisyonun diğer ortağı olan Hür Demokrat Parti (FDP)'nin muhalefetiyle reddedilmiştir.²⁶⁴ 2013 yılında Almanya Müslümanlar Merkez Konseyi'nin Müslüman bayramlarının resmi tatil olması talebine, CDU'nun önde gelen isimlerinden Wolfgang Bosbach Almanya'da Müslüman geleneklere yer yok şeklinde karşılık vermiştir. CDU'lu bir başka isim olan Patrick Sensburg ise ülkenin öncelikli olarak mevcut olan Hristiyan tatillerini savunması ve güçlendirmesi gerektiğini ifade

²⁶¹ Diaspora Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Almanya 2014 Hak ve Özgürlükler**, Sakarya: Sakarya Üniversite Yayınları, 2015, s.14.

²⁶² Andrea Dernbach, "Wir sind kein Einwanderungsland", **Der Tagesspiegel**, 07.12.2006, <https://www.tagesspiegel.de/politik/wir-sind-kein-einwanderungsland/783936.html> (erişim tarihi: 27.12.18)

²⁶³ Kate Connolly, "Angela Merkel Declares Death of German Multiculturalism", **The Guardian**, 17 Ekim 2010, <https://www.theguardian.com/world/2010/oct/17/angela-merkel-germany-multiculturalism-failures> (erişim tarihi: 06.01.18)

²⁶⁴ Diaspora Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, *Almanya 2014 Hak ve Özgürlükler*, s.99.

etmiştir.²⁶⁵ 2017 yılında gerçekleşen Federal Meclis seçiminin ardından Merkel, yeni dönemde hedeflerinin refahı sağlamak, AB'yi bir arada tutmak, yasadışı göçle mücadele etmek ve iç güvenlik olduğunu belirten ifadeler kullanmıştır.²⁶⁶ Bu söylemler, merkez sağı temsil eden CDU'nun kaybettiği seçmen desteğini geri kazanmak ve daha fazla kaybın önüne geçmek adına popülist söylem ve politikalara başvuracağını sinyali olmuştur. İçişleri Bakanı Horst Seehofer Almanya'nın Hristiyanlıkla şekillendiğini ve İslam'ın Almanya'ya ait olmadığını ifade etmiştir. Bu ifadelerinin ardından Almanya'da yaşayan Müslümanların Almanya'ya ait olduğunu söyleyen Seehofer, İslam'la Müslümanlar arasında bir ayrım yapmış ve birbiriyle çelişen ifadelerde bulunmuştur.²⁶⁷

Almanya'da aşırı sağı temsil eden ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan 4 partinin incelendiği bu bölümde partilerin yükselişinde etkili olan faktörler, partilerin ideolojik çerçevesi ve partilerin Almanya siyasetindeki durumları incelenmiştir. Bunun yanı sıra partilerin Almanya siyasetine ve toplumsal yapısına etkileri de incelenen konular arasındadır. Elde edilen veriler doğrultusunda çalışmanın başında ortaya koyulan savlar test edilmiş ve bir netice elde edilmiştir. Elde edilen bu neticeler çalışmanın sonuç ve değerlendirme bölümünde sıralanmıştır.

²⁶⁵ "Islam Leader Calls for Muslim Holidays in Germany", **Spiegel**, 28 Mart 2013, <http://www.spiegel.de/international/germany/community-leader-calls-for-muslim-holidays-a-891610.html> (erişim tarihi: 28.12.18)

²⁶⁶ "Almanya'da Merkel 4. Kez Kazandı Gözler Koalisyon Görüşmelerinde", **NTV**, 24 Eylül 2017, https://www.ntv.com.tr/dunya/almanyada-merkel4-kez-kazandi-gozler-koalisyon-gorusmelerinde,_jcByICvVkyt8UIoqREHjA?_ref=infinite (erişim tarihi: 03.06.18)

²⁶⁷ "Almanya İçişleri Bakanı Horst Seehofer: İslam Ülkemize Ait Değil", **BBC Türkçe**, 16 Mart 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43433426> (erişim tarihi: 19.05.18)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1980 sonrasında Batı Avrupa’da yükselişe geçen aşırı sağ eğilimler, çeşitli nedenlerle her ülkede aynı etkiye sahip olamamıştır. Ülkelerin siyasi yapıları, toplumlarının eğilimleri, konjonktürel gelişmelerden etkilenme düzeyleri, yakın geçmişlerinde yaşanan olayların süregelen etkileri gibi nedenler bunlardan bazılarını oluşturmuştur. Soğuk Savaş döneminde, ortak düşman olan Sovyetler Birliği’ne karşı birlik olma düşüncesiyle milliyetçiliğin geri plana itilmesi ve merkez partilerin hegemon siyasi söylemin üreticileri olmaları, aşırı sağın siyasi düzlemde 2000’li yıllara kadar marjinal bir eğilim olarak konumlandırılmasına neden olmuştur. Soğuk Savaş’ın sona ermesine bağlı olarak yaşanan konjonktürel gelişmeler ve 2001 yılında yaşanan 11 Eylül saldırıları Batı Avrupa siyasetinin bir değişim sürecine girmesine neden olmuştur. Sovyetler Birliği’nin yıkılışıyla birlikte ortaya çıkan yeni öteki arayışı 11 Eylül saldırılarıyla birlikte bir cevap bulmuştur. Girilen yeni dönemde Batı Avrupalı devletler, ülkelerindeki yabancıları ve özellikle Müslümanları ötekileştiren söylemleri dolaşıma sokmuşlardır. Bu durum aşırı sağ eğilimlerin lehine olmuştur. Merkezi temsil eden siyasilerin söylemleri aşırı sağ söylemle benzerlik gösterdikçe, aşırı sağın marjinal söylemleri meşru bir söylem haline gelmeye başlamıştır.

Çalışmanın örnek ülkeleri olan Fransa ve Almanya’da aşırı sağın gösterdiği gelişim incelendiğinde, iki ülkenin belli açılardan birbirinden farklı örnekler teşkil ettiği görülmüştür. İki ülkede görülen siyasi, toplumsal ve tarihsel dinamiklerin farklılık göstermesi aşırı sağ eğilimlerin bu ülkelerdeki gelişiminde kendini göstermiştir.

Fransa, Batı Avrupa’daki aşırı sağın en güçlü parti örneklerinden birini teşkil etmektedir. Kuruluşu 70’lerin başlarına uzanan Front National, günümüzde de Fransa siyasetindeki yerini ve etkisini korumaktadır. Kendisinden önce birçok aşırı sağ parti kurulmuş olmasına rağmen, FN bu partileri geride bırakarak aşırı sağcı seçmeni bünyesinde toplamayı başarmıştır. FN’nin kurulduğu dönem itibarıyla ülkenin yakın geçmişinde faşist bir yönetim tecrübesinin olmaması, partinin klasik aşırı sağ partilerin söylemlerinden farklı olarak kendine özgü bir söylem geliştirmesi, partinin hem siyasi sahnede kendine yer bulmasını kolaylaştırmış hem de seçmen desteği bulmasına katkı sağlamıştır. Merkez partilerin ulusal düzeyde olmasa bile yerel düzeyde FN ile işbirliğine gitmesi partinin, siyasetin meşru bir aktörü olarak tanınmasında etkili

olmuştur. Bir çatı yapılanma olarak kurulmuş olan FN, Fransa siyasetinde günümüze kadar birçok başarı elde etmiş ve siyasi sahnede kalıcı olduğunu ispat etmiştir. Parti en önemli başarılarını 2002, 2012 ve 2017 yıllarındaki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ve 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde elde etmiştir. Diğer Avrupa ülkelerindeki aşırı sağ yapılanmalarla ortak hareket etme düşüncesinde olan FN, 2014 AP seçimlerinin ardından AP’de bir grup kurmuştur.

Parti, kuruluşundan itibaren yabancı karşıtlığını ideolojisinin ve söylemlerinin temel yapıtaşı olarak belirlemiştir. Fransa’da bulunan yabancıların toplum düzenini bozduğu, Fransız toplumuyla uyum sağlayamadığı ve bu nedenle geri gönderilmeleri gerektiği söylemi FN’nin sürekli olarak dile getirdiği bir söylem olmuştur. Bunun yanı sıra Fransa’nın kurucularından biri olduğu Avrupa Birliği’ne karşıtlık ve birtakım yetkilerin AB’ye devrine karşı çıkılması da FN’nin söylemlerinde yer alan konulardan olmuştur. Partinin uzun yıllardır süregelen, yabancı karşıtlığı içeren ve zaman zaman yabancılarla savaşılmasına varan söylemleri, Fransa toplumundaki yabancı düşmanlığının mobilize edilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Toplumdaki yabancı karşıtlığında yaşanan artış neticesinde ırkçılık motivasyonu ile işlenen suç sayılarında da artış yaşandığı görülmüştür. Suçlardaki artışın FN’nin yükseliş dönemleriyle paralellik göstermesi, bu iki değişken arasında bir ilişki olduğunu söylemeyi mümkün kılmaktadır.

Partinin 2000’lerin başında başlayan yükselişi ve 2011’de yaşanan lider değişiminin ardından bu yükselişin hızla devam etmesi neticesinde merkez sağ ve sol partiler söylemlerinde değişime gitmiştir. Seçmenlerini aşırı sağcı FN’ye kaptırmak istemeyen ve FN’ye giden seçmenlerini geri kazanmak isteyen sağ ve sol partiler söylemlerini FN’nin söylemlerine yaklaştırmışlardır. Yabancıların ülkedeki varlığı, artan yabancı nüfusa karşı alınması gereken önlemler ve Fransız milli değerleri konuları merkez sağ ve sol partilerin söylemlerinde kendine daha fazla yer bulmaya başlamıştır. FN’nin yabancı karşıtlığını da içeren söylemleri, siyasetin merkez partileri tarafından kullanıldıkça, bu söylemler siyasetin meşru söylemleri olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Konjonktürel gelişmeler nedeniyle toplumdaki yabancı karşıtlığının artması, sağ ve sol partilerin söylem düzeyinde FN ile yakınlaşmaları, merkez partilerin hem yabancılarla ilgili hem de toplumu ilgilendiren diğer meselelerle ilgili sorunlara çözüm bulma konusunda pasif kalmaları FN’nin siyasi sahnedeki yerini güçlendiren

etkenler olmuştur. Aşırı sağ eğilimli olan FN'nin güçlü oluşu ve zaman zaman siyasetin yönünü etkileyebilmesi ülkedeki yabancıların lehine olabilecek gelişmeleri engellemekle birlikte, aleyhine olacak politikaların izlenmesi ve yasaların çıkarılmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla asimilasyonu reddeden ve haklarının tanınmasını bekleyen yabancılar için Fransız toplumuyla bir arada yaşama imkânı oldukça güç hale gelmektedir.

Almanya, aşırı sağ eğilimlerle ilişkisi bakımından diğer Batı Avrupalı devletlerden ayrılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan Nazi yönetimi tecrübesi, Soğuk Savaş döneminde ve sonrasında Alman siyasetinin aşırı sağ eğilimlere mesafeli durmasına neden olmuştur. Soğuk Savaş döneminde birtakım aşırı sağ partiler kurulmuş olsa da bu partiler ya seçmen desteği kazanamamış ya da faşist söylemleri nedeniyle kapatılmışlardır. Almanya'da, aşırı sağ düşüncenin siyasi alanda etkili olamamasına rağmen toplumsal alanda oldukça etkili olduğu söylenebilir. Almanya'da aşırı sağ partiler 2013 yılına kadar siyasi sahnede etkin bir görünüm sergileyememesine rağmen ırkçı motivasyonlarla işlenen suçlarda görülen yüksek sayılar, aşırı sağcı örgütlerin toplum üzerindeki etkileriyle açıklanabilir. Soğuk Savaş döneminden günümüze dek birçok aşırı sağcı örgüt kurulmuş ve toplumun belli bir kesiminde önemli bir etkiye sahip olmuşlardır. Toplumdaki yabancı karşıtlığının körüklenmesinde bu örgütlerin önemli bir etkisi olmuştur. Önceleri basılı medya, dernekler, sivil toplum kuruluşları ve müzik grupları aracılığıyla topluma düşüncelerini aktaran aşırı sağcı yapılanmalar, son dönemde interneti de etkin bir şekilde kullanarak çok daha geniş kitlelere ulaşmışlardır.

Toplumda var olan yabancı karşıtlığının konjonktürel gelişmelerden beslenmesi, merkez partilerin özellikle yabancılarla ilgili mevcut sorunlara çözüm bulma konusunda yetersiz kalmaları, 1950'lerin başlarından 2010'ların ortalarında kadar geçen süreçte merkez sağ ve sol partilerin ciddi bir meydan okumayla karşı karşıya kalmamaları ve zaman içinde söylem düzeyinde birbirlerine yaklaşmaları, Batı Avrupa ülkelerinin birçoğunda görülen aşırı sağ dalganın yükselişi gibi gelişmelerin, Almanya'da da aşırı sağın siyasi sahnede görünür hale gelmesinde etkili olduğu söylenebilir. 2013 yılında kurulan ve kısa sürede önemli bir başarı elde eden AfD, yaklaşık 60 yıllık bir sürenin ardından Federal Meclis'e giren ilk aşırı sağ parti olmuştur. Parti, federal seçimler öncesinde de birçok eyalette yerel parlamentolara girme başarısı göstermiştir. Aşırı sağcı grupların Alman

toplumu üzerindeki etkisi ve ırkçı eylemlerdeki yüksek sayılar göz önünde bulundurulduğunda, AfD'nin 2017 yılında gösterdiği seçim başarısının toplumsal zemininin daha önceden var olduğu yorumunu yapmak mümkün olmaktadır.

Alman toplumunda artan yabancı karşıtlığı, yabancılara yönelik bir politika oluşturma ve bu politikalarını uygulama konusunda merkez partilere baskı oluşturmaktadır. Göçmenlere yönelik politikalardan rahatsız olan seçmenleri aşırı sağ partilere kaptırmak istemeyen merkez partiler, yabancılara lehine olan hukuksal düzenlemeleri hayata geçirme konusunda isteksiz davranmaktadırlar. Yaşadıkları toplumdan farklı dilsel, dinsel ve kültürel özellikler sergileyen ve entegrasyon konusunda zorluk yaşayan yabancılar, siyasilerin bu tavırları neticesinde hukuki dayanaktan da mahrum kalmaktadırlar. Seçmenlerini kaybetmek istemeyen ve aşırı sağ parti seçmenini de kendisine çekmek isteyen merkez partiler, söylemlerinde aşırı sağ söyleme yaklaşmışlardır. Uzun yıllar sürdürülen çokkültürlülük politikasının çöktüğünü ifade eden açıklamalar bu söylem değişikliğinin önemli bir örneği olarak karşımıza çıkmıştır.

Toplumda görülen yabancı karşıtlığına rağmen, işgücü ihtiyacıyla nüfus artış hızının asimetrik bir şekilde değişim göstermesi, siyasileri yabancılar konusunda ikilemde bırakmaktadır. Hem Almanya'nın bir göç ülkesi haline gelmemesi hem de işgücü konusunda yaşanan sıkıntıların giderilmesi ihtiyacı önemli bir sorun olarak merkez siyasi partileri meşgul etmektedir. Bu durum aşırı sağcı grupların ve aşırı sağ eğilimin siyasi temsilcisi olan AfD'nin iki zıt söylemle merkez partilere muhalefet etmesine sebep olmaktadır. Birinci söylem, göçmenlerin ülkeye girişinin sınırlandırılması hatta ülkedeki yabancıların geri gönderilmesi, ülkede bulunan yabancıların Alman halkının iş olanaklarını ellerinden aldığı söylemidir. Bu söylem üzerinden hükümetin göçmen politikalarına bir karşı söylem üretilmiştir. İkincisi ise, ülkenin ekonomik durumu üzerinden üretilen söylemdir. Ekonominin çarklarının dönmesi için gerekli olan işgücünde görülen açık ve bu açığın Alman nüfusuyla kapatılamadığı göz ardı edilerek, ekonomide yaşanan dalgalanmalar üzerinden muhalefet edilmiştir.

Alman aşırı sağ partisi olan AfD'nin destek bulduğu eyaletler incelendiğinde en büyük desteği eski Doğu Almanya eyaletlerinden aldığı görülmüştür. Parti yerel meclis seçimlerinde beş doğu eyaletinden ikisinde % 20'nin üstünde oy almıştır. İkisinde ise % 10'un üstünde oy aldığı görülmüştür. Sadece Sachsen eyaletinde % 9,7 oranında oy

olarak % 10'un altında kaldığı görülmüştür. Batıda yer alan eyaletlerin dördünde yine % 10 barajını aştığı görülmüştür. Diğer batı eyaletlerinde ise % 5 barajını aşarak yerel meclislere vekil gönderebilmiştir. Ekonomik anlamda batı eyaletlerinin görece daha iyi durumda olduğu ve yabancı nüfus sayısının batı eyaletlerinde daha fazla olduğu göz önüne alındığında, oy oranlarıyla ilgili karşımıza çıkan tablodan şu sonuca varmak mümkündür; aşırı sağ eğilimli parti ve örgütler tarafından ileri sürülen yabancıların bulundukları bölgede Alman toplumunun iş imkânlarını ellerinden aldıkları ve refah devletinin nimetlerini sömürerek ekonomide sorun yaşanmasına sebep oldukları iddiaları sağlam bir dayanaktan yoksundur. Öyle ki aşırı sağ eğilimli yapılanmalar tarafından ileri sürülen 'göçmen sayısında artış eşittir ekonomide bozulmalar ve refah düzeyinde azalma' söylemi doğrultusunda batı eyaletlerindeki ekonomik yapıda gözle görülür bir değişim yaşanması gerekmektedir. Fakat durumun böyle olmadığı tam aksine, göçmen sayısının daha az olduğu doğu eyaletlerinde ekonomik yapıda dalgalanmalar yaşandığı ve batı eyaletlerine kıyasla refah düzeyinin daha düşük olduğu görülmüştür. Dolayısıyla ekonomide yaşanan dalgalanmaların doğrudan yabancı nüfusla ilişkilendirilmesinin yanlış bir iddia olduğunu söylemek mümkündür. Yabancı nüfusun görece daha az olduğu doğu eyaletlerinde, AfD'nin % 20'lerin üzerinde destek bulması, seçmenlerin aşırı sağ eğilimler tarafından ötekileştirici söylemler üzerinden üretilen korku atmosferinden etkilendiklerini göstermektedir.

Fransa ve Almanya'nın hem ülke anayasalarında hem de kurucusu oldukları AB hukukunda güvence altına alınan inanç ve düşünce özgürlüğü gibi özgürlüklerin ihlali, aşırı sağın ırkçı söylemlerine zemin sağlamaktadır. Kişilerin inançları gereği yaptığı davranışların yasaklanması ve bu yasağa gerekçe olarak bu davranışların yasalara aykırı olduğunun öne sürülmesi, aşırı sağ tarafından ileri sürülen göçmenlerin uyumsuz olduğu, farklı kültür ve inanç yapıları nedeniyle ülke toplumuyla bir arada yaşamalarının mümkün olmadığı, yabancıların sürekli sorun çıkaran kişiler olduğu söylemlerine zemin sağlamaktadır. Bunun yanı sıra yabancılar aleyhine verilen kararlar göçmenlerin entegrasyonu için ülke toplumu tarafından gösterilmesi gereken hoşgörü duygusunun ortadan kalkmasına sebep olmaktadır. Merkez partilerin söylemlerini aşırı sağ söyleme yaklaştırması da o ülkelerdeki yabancı nüfusun aleyhine olan bir gelişme olmuştur.

Nefret suçlarındaki artışın aşırı sağ partilerin yükseliş dönemleriyle paralellik göstermesi, bu partilerin söylemlerinin toplumda karşılık bulduğu şeklinde yorumlanabilir. Aşırı sağ partilerin oy oranlarında düşüş yaşansa dahi nefret suçlarında kayda değer bir azalma görülmemesi, toplumun siyasi alanda aşırı sağa destek vermese bile sosyal hayatta yabancı düşmanlığının dışa vurumu olarak yorumlanabilir.

Almanya ve Fransa’da aşırı sağın gelişimi ve söylemlerinin belli noktalarda farklılaştığı görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı’nda yaşanan Nazi yönetimi tecrübesi nedeniyle savaş sonrasında aşırı sağ partilere yönelik uygulanan sıkı denetim ve toplumun da bu süreçte aşırı sağ partilere mesafeli duruşu nedeniyle Alman aşırı sağ partileri uzunca bir süre varlık gösterememiştir. Fransa’da ise tarihsel tecrübelerin farklı oluşu aşırı sağ partilerin siyasi sahnede kendilerine yer bulmalarını kolaylaştırmıştır. Merkez partilerle yapılan sınırlı işbirliği ve Fransız toplumunun da kısmen destek vermesi neticesinde Fransız aşırı sağ partisi FN 80’li yıllardan itibaren siyasi sahnede kendine yer edinmeye başlamıştır. Almanya ve Fransa’daki aşırı sağ partilerin söylemlerinde de bazı farklılıklar görülmüştür. İki ülkede yer alan yabancı nüfusun etnik bakımdan farklılaşması partilerin söylemlerinde de kendini göstermiştir. FN yabancılar konusunda söylem üretirken Kuzey Afrika’dan gelen göçmenleri hedef alırken, Alman aşırı sağ partileri ise ağırlıklı olarak Ortadoğu ülkelerinden ve Türkiye’den giden göçmenleri hedef alan söylemler üretmiştir.

İki ülke arasındaki bir diğer farklılık ise aşırı sağ partilerin 11 Eylül sonrasındaki yükselişleriyle ilgilidir. FN 11 Eylül sonrasında girdiği seçimlerde önemli kazanımlar elde ederken Alman aşırı sağ partilerinde durum farklı olmuştur. 11 Eylül sonrasında toplumsal düzeyde yabancı karşıtlığında bir artış görölse de bu durum siyasete yansımamıştır. Toplumdaki karşıtlık sivil toplum örgütleri ve çeşitli kuruluşlar tarafından yönlendirilmiştir. Almanya’da aşırı sağın yükseliş göstermesi 2011 yılında başlayan ve zaman içinde Avrupa ülkelerini kitlesel göç tehdidiyle karşı karşıya bırakan Suriye kriziyle olmuştur. Merkez sağ parti iktidarının mülteciler konusunda izlediği politikalar Alman toplumunun tepkisine neden olmuş ve söylemlerini yabancı ve İslam karşıtlığı üzerinden kuran AfD’nin bu sürecin kazananı olmasını sağlamıştır.

Küreselleşmenin yadsınamaz bir gerçek olarak kabul edildiği, savaş, terör, ekonomik nedenler gibi nedenlerle toplu insan hareketlerinin oldukça fazla görüldüğü günümüz

dünyasında, Avrupa Birliği gibi küresel bir aktörün kurucuları ve lokomotifi durumunda olan Fransa ve Almanya'nın ülkelerindeki yabancılar konusunda objektif olmaları gerekmektedir. Kısa süreli olarak yaşanan siyasi gelişmelerin ülkelerin politikalarını, siyasetini etkilemesi geri döndürölmesi zor olan gelişmelere kapı aralayacaktır. Aşırı sağ partilerin, yabancı düşmanlığı ve dolaylı olarak bozulan ekonomiden ülkelerindeki yabancıları sorumlu tuttıkları söylemlerin zeminini kaybetmesi için bu konularda esaslı bir çalışmanın yapılması gerekmektedir. Bu konularda günü kurtarmaya yönelik olmayan, kalıcı çözümler üretilmesi hem aşırı sağın söylemlerini zayıflatacak hem de ülkedeki yabancıların entegrasyonu konusunda fayda sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ATİKKAN, Zeynep. **Avrupa Benim Batı Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi**. İstanbul: Metis Yayınları, 2014.
- BACKER, Susann. “Right-wing Extremism in Unified Germany”, Paul Hainsworth (Ed.). **Politics of the Extreme Right: From the Margins to the Mainstream** içinde. London: Pinter Publishing, 2000, s.87-120.
- BALENT, Magali. “The French National Front from Jean-Marie to Marine Le Pen: Between Change and Continuity”, Karsten Grabow ve Florian Hartleb (Ed.). **Exposing the Demagogues Right-wing and National Populist Parties in Europe** içinde. Brüksel: The Konrad Adenauer Stiftung/Centre for European Studies, 2013, s.161-186.
- BALIBAR, Etienne. “Is There A Neo Racism?”, Etienne Balibar, Immanuel Wallerstein, (Ed.). **Race, Nation, Class: Ambiguous Identities** içinde. London: Verso Books, 1991, s.17-28.
- BETZ, Hans-Georg. **Radical Right-Wing Populism in Western Europe**. London: Macmillan Press, 1994.
- BETZ, Hans-Georg. “The Growing Threat of the Radical Right”, Peter H. Merkl ve Leonard Weinberg (Ed.). **Right-Wing Extremism in the Twenty-First Century** içinde. London: Frank Cass Publishers, 2003, s.74-96.
- BEYME, Klaus von. “Right Wing Extremism in Post-war Europe”, Klaus von Beyme (Ed.). **Right Wing Extremism in Western Europe** içinde. London, New York: Routledge, 1988.
- BRAUNTHAL, Gerard. **Right-Wing Extremism in Contemporary Germany**. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2009.
- DECKER, Oliver, Johannes Kiess ve Elmar Brähler. **Die Enthemmte Mitte**. Giessen: Psychosozial-Verlag, 2016.
- D’SOUZA, Dinesh. **The End of Racism**. New York: The Free Press, 1995.
- DUVERGER, Maurice. **Siyasi Partiler**. İkinci Basım. Ergun Özbudun (Çev.). Ankara: Bilgi Yayınevi, 1974.
- EATWELL, Roger. **Fascism: A History**. Londra: Vintage, 1996.

- EVANS, Martin. “Languages of Racism Within Contemporary Europe”, Brian Jenkins ve Spyros A. Sofos (Ed.). **Nation and Identity in Contemporary Europe** içinde. New York: Routledge, 1996.
- FREDRICKSON, George M. **White Supremacy**. New York-Oxford: Oxford University Press, 1981.
- FRONT NATIONAL. **300 Mesures Pour la Renaissance de la France: Front National Programme de Gouvernement**. Paris: Editions Nationales, 1993.
- GERMANI, Gino. **Authoritarianism, Fascism and National Populism**. New Jersey: Transaction Books, 1978.
- GRIFFIN, Roger. **Faşizmin Doğası**. 1. Baskı. Ali Selman (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- GUIBERNAU, Montserrat. **Nationalism: The Nation-state and Nationalism in the Twentieth Century**. Cambridge: Polity Press, 1996.
- GÜZEL, M. Şehmus. **Fransa’da Aşırı Sağ ve Irkçılık**. 1. Baskı, İstanbul: Belge Yayınları, 1995.
- HAINSWORTH, Paul, Carolyn O’Brien ve Paul Mitchell. “Defending the Nation: The Politics of Euroscepticism on the French Right”, Robert Harmsen ve Menno Spiering (Ed.). **Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration** içinde. Amsterdam: Rodopi, 2004, s.37-58.
- KOLINSKY, Eva. “A Future for Right Extremism in Germany?”, Paul Hainsworth (Ed.). **The Extreme Right in Europe and the USA** içinde. London: Bloomsbury Publishing, 2016, s.61-94.
- MACRIDIS, Roy C. **Contemporary Political Ideologies; Movements and Regimes**. 4. Baskı, Glenview: Scott Foresman and Company, 1989.
- MINKENBERG, Michael. “The New Right in France and Germany”, Peter H. Merkl ve Leonard Weinberg (Ed.). **The Revival of Right Wing Extremism in the Nineties** içinde. Londra ve New York: Routledge, 1997, s.65-90.
- MUDDE, Cas. **Populist Radical Right Parties in Europe**. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- MUDDE Cas ve Cristobal Rovira Kaltwasser. “Populism and Liberal Democracy: A Framework for Analysis”, Cas Mudde, Cristobal Rovira Kaltwasser (Ed.).

- Populism in Europe and Americas: Threat or Corrective Democracy?** içinde. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s.1-26.
- MUDDE Cas ve Cristobal Rovira Kaltwasser. **Populism A Very Short Introduction**. Oxford: Oxford University Press, 2017.
- MULLER, Jan Werner. **Popülizm Nedir?**. 1. Baskı. Onur Yıldız (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.
- MUNCH, Richard. **Nation and Citizenship in the Global Age**. Hampshire-New York: Palgrave Macmillan Press, 2001.
- PERRINEAU, Pascal. **Le Symptôme Le Pen: Radiographie des Électeurs du Front National**. Paris: Fayard, 1997.
- POULANTZAS, Nicos. **Faşizm ve Diktatörlük**. Ahmet İnel (Çev.). İstanbul: Birikim Yayınları, 1980.
- QURESHI, Emran ve Michael A. Sells. "Introduction: Constructing the Muslim Enemy", Emran Qureshi ve Michael A. Sells (Ed.). **New Crusades: Constructing the Muslim Enemy** içinde. New York: Columbia University Press, 2003, s.1-50.
- RAMET, Sabrina P. "Defining The Radical Right", Sabrina P. Ramet (Ed.). **Radical Right in Central and Eastern Europe Since 1989** içinde. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1999, s.3-28.
- RATTANSI, Ali. **Racism: A Very Short Introduction**. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- SANDER, Oral. **Siyasi Tarih (1918-1994)**. 23. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 2013.
- SARICA Murat ve Rona Aybay. **Faşizm**. İkinci Baskı, İstanbul: İzlem Yayınevi, 1965.
- SCHELLENBERG, Britta. "The Radical Right in Germany: Its Prohibition and Reinvention", Nora Langebacher ve Britta Schellenberg (Ed.). **Is Europe on the "Right" Path? Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe** içinde. Berlin, Friedrich Ebert Stiftung Forum, 2011, s.57-82.
- STOCKEMER, Daniel. **The Front National in France**. Basel: Springer International Publishing, 2017.
- TAŞ, Mehmet. **Avrupa'da Irkçılık**. 1. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 1999.
- TOGLIATTI, Palmiro. **Faşizm Üzerine Dersler**. 3. Baskı, Şiar Yalçın ve Yüksel Demirekler (Çev.). Ankara: Bilim ve Sosyalizm Yayınları, 1989.

- ULTAN, Mehlika Özlem. **Avrupa Birliği'nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları**. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016.
- ÜNVER NOI, Aylin. **Avrupa'da Yükselen Milliyetçilik**. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007.
- VARDAR, Deniz. **Aşırı Sağdan Popülist Radikal Sağa Fransa Örneği**. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2004.
- VURAL, Hasan Saim. **Avrupa'da Radikal Sağın Yükselişi**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.
- WINKLER, Jürgen R. ve Siegfried Schumann. "Radical Right-Wing Parties in Contemporary Germany", Hans-Georg Betz ve Stefan Immerfall (Ed.). **The New Politics of the Right** içinde. New York: St. Martin's Press, 1998.

Makaleler

- ALKAN, Nail. "Avrupa'da Yükselen Irkçılık: Pegida Örneği". **Gazi Akademik Bakış**. Cilt 8, Sayı 16, Yaz 2015, s.275-289.
- ARAS, İlhan. "2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri". **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**. Cilt 16, Sayı 1, 2017, s.1-32.
- ARAS, İlhan ve Akın Sağıroğlu. "Almanya ve Suriyeli Mülteci Krizi". **Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi**. Cilt 1, Sayı 1, Haziran 2018, s.105-116.
- ARZHEIMER, Kai. "Contextual Factors and the Extreme Right Vote in Western Europe, 1980-2002". **American Journal of Political Science**. Cilt 53, Sayı 2, 2009, s.259-275.
- ARZHEIMER, Kai. "The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany?". **West European Politics**. Cilt 38, Sayı 3, Şubat 2015, s. 535-556.
- BACKES Uwe ve Cas Mudde. "Germany: Extremism Without Successful Parties". **Parliamentary Affairs**. Sayı 53, 2000, s.457-468.
- BALE, Tim. "Cinderella and Her Ugly Sister: The Mainstream and Extreme Right in Europe's Bipolarising Party Systems". **West European Politics**. Cilt 26, Sayı 3, 2003, s.67-90.

- BETZ, Hans-Georg. "The Two Faces of Radical Right-Wing Populism in Western Europe". **The Review of Politics**. Cilt 55, Sayı 4, 1993, s.663-685.
- DECKER, Frank. "The 'Alternative for Germany' Factors Behind its Emergence and Profile of a New Right-wing Populist Party". **German Politics and Society**. Cilt 34, Sayı 2, Yaz 2016, s.1-16.
- DOSTAL, Jörg Michael. "The Pegida Movement and German Political Culture: Is Right- Wing Populism Here to Stay?". **The Political Quarterly**. Cilt 86, Sayı 4, Ekim-Aralık 2015, s.523-531.
- DÖNMEZ, Rasim Özgür. "Küreselleşme, Batı Modernliği ve Şiddet: Batı'ya Karşı Siyasal İslam". **Uluslararası İlişkiler Dergisi**. Cilt 1, Sayı 4, Kış 2004, s.81-114.
- FALTER Jürgen W. ve Siegfried Schumann. "Affinity Towards Right Wing Extremism in Western Europe". **West European Politics**. Cilt 11, Sayı 2, Nisan 1988.
- GOLDER, Matt. "Far Right Parties in Europe". **Annual Review of Political Science**. Cilt 19, 2016, s.477-497.
- HELMS, Ludger. "Right-wing Populist Parties in Austria and Switzerland: A Comparative Analysis of Electoral Support and Conditions of Success". **West European Politics**. Cilt 20, Sayı 2, 1997, s.37-52.
- HOBSBAWM, Eric J. "Milliyetçilik ve Etnisite". Cem Tanır (Çev.). **Folkloru Doğru Çeviri Araştırma Dergisi**. No 64, 2002, s.19-26.
- IGNAZI, Piero. "The Silent Counter Revolution". **European Journal of Political Research**. Cilt 22, Sayı 1, 1992, s.3-34.
- İNSEL, Ahmet. "Fransa'da Nasyonel-Popülist Sağın Öngörülür Yükselişi". **Birikim Dergisi**. Sayı 113, Eylül 1998.
- KAÇAR, Fatmanur. "2017 Almanya Federal Meclis Seçimi ve Almanya İçin Alternatif Partisi'nin Yükselişi: Avrupa'da Sağ Popülizmin Bir Değerlendirmesi". **Türkiye-Almanya Araştırmaları Dergisi**. Cilt 6, Sayı 1-2, s.23-41.
- KALLIS, Aristotle. "Avrupa'da Radikal Sağın Yükselişi". **SETA**. Sayı 119, Mart 2015.
- LEWANDOWSKY, Marcel. "Alternativ für Deutschland (AfD) A New Actor in the German Party System". **Friedrich Ebert Stiftung International Policy Analysis**. Mart 2014.

- MAYER, Nonna. "From Jean Marie to Marine Le Pen: Electoral Change on the Far Right". **Parliamentary Affairs**. Cilt 66, Sayı 1, 2013, s.160-178.
- MUDDE, Cas. "Right-Wing Extremism Analyzed. A Comparative Analysis of the Ideologies of Three Alleged Right-Wing Extremist Parties (NPD, NDP, CP'86)". **European Journal of Political Research**. Cilt 27, Sayı 2, 1995, s.203-224.
- MUDDE, Cas. "The War of Words Defining the Extreme Right Party Family". **West European Politics**. Cilt 19, Sayı 2, Nisan 1996, s.225-248.
- MUDDE, Cas. "The Populist Zeitgeist". **Government and Opposition**. Cilt 39, Sayı 4, Sonbahar 2004, s.541-563.
- NEDELCO, Harry ve Chris Miller. "Migration and the Extreme Right in Western Europe". **Review of European and Russian Affairs**. Cilt 6, Sayı 1, 2011, s.55-64.
- SAÇ, Selman. "Front National: Radikal (Popülist) Sağdan (İlmli) Neo-Popülist Sağa". **Mülkiye Dergisi**. Cilt 41, Sayı 1, 2017, s.259-290.
- SCHMITT-BECK, Rüdiger. "The 'Alternative für Deutschland' in the Electorate: Between Single-Issue and Right-Wing Populist Party". **German Politics**. Cilt 26, Sayı 1, 2017, s.1-25.
- SHIELDS, James G. "Le Pen and the Progression of the Far-Right Vote in France". **French Politics and Society**. Cilt 13, Sayı 2, Bahar 1995, s.21-39.
- TAUSCHER, Soner. "Almanya'da Aşırı Sağ Hareketler ve Medyanın Suçlu Göçmen Söyleminin Resmi Belgeler Işığında İncelenmesi". **Göç Dergisi**. Cilt 4, Sayı 2, Ekim 2017, s.201-226.
- WILLIAMS, Michelle Hale. "Can Leopards Change Their Spots? Between Xenophobia and Trans-ethnic Populism Among West European Far Right Parties". **Nationalism and Ethnic Politics**. Cilt 16, Sayı 1, 2010, s.111-134.
- YILDIRIM, Yavuz. "Liberal Demokrasinin Krizi Bağlamında Avrupa'da Sağ Popülizm ve Yükselen Aşırı-Sağ". **Amme İdaresi Dergisi**. Cilt 50, Sayı 2, Haziran 2017, s.51-72.
- YOUNG, Brigitte. "The German Political Party System and the Contagion From the Right". **German Politics and Society**. Cilt 13, Sayı 1, İlkbahar 1995, s.62-78.

ZUQUETE, José Pedro. “The European Extreme Right and Islam: New Directions?”.
Journal of Political Ideologies. Cilt 13, Sayı 3, Ekim 2008, s.321-344.

Raporlar

BAYRAKLI, Enes ve Farid Hafez. “European Islamophobia Report 2015”, **SETA**, 2015.

BAYRAKLI, Enes ve Kazım Keskin. “Türkiye, Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi”, **SETA**, Sayı 143, 2015.

BOSCH, Nicole ve Mario Peucker. “Ethnic Discrimination and Xenophobia in Germany Annual Report 2006”, **Europäisches Forum für Migrationsstudien**, 2007.

Diaspora Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. **Almanya 2014 Hak ve Özgürlükler**, Sakarya: Sakarya Üniversite Yayınları, 2015.

EUMC. **Racism and Xenophobia in the EU Member States**, 2005.

EUMC. **Racism, Xenophobia in the EU Member States**, Annual Report, Part 2, 2005.

EUMC. **Muslims in the European Union-Discrimination and Islamophobia**, 2006

EUMC. **The Annual Report on the Situation Regarding Racism and Xenophobia in the Member States of the EU**, 2006.

European Parliament Committee of Inquiry into the Rise of Fascism and Racism in Europe. **Evrigenis Report**, 1986.

European Union Agency for Fundamental Rights. **Report on Racism and Xenophobia in the Member States of the EU**, 2007.

European Union Agency for Fundamental Rights. **Trends and Developments 1997-2005 Combating Ethnic and Racial Discrimination and Promoting Equality in the European Union**, 2007.

IFOP. **L’image de l’Islam en France**, Ekim 2012.

PEW. **Islamic Extremism: Common Concern for Muslim and Western Publics**, 2005.

Sakarya Üniversitesi Diaspora Araştırmaları Merkezi. **Almanya İnsan Hakları Bülteni**, Haziran 2016.

TNS Sofres. **Baromètre d’image du Front National**, Ocak 2012.

TNS Sofres. **Marine Le Pen, les Signatures et le Front National**, Ocak 2012.

İnternet Kaynakları

AFD, “Alternativ für Deutschland Partei Programm - Außenpolitik-Sicherheit”,
https://www.afd.de/ausserpolitik_sicherheit/ (erişim tarihi: 30.05.18).

AFD, “Alternativ für Deutschland Partei Programm - Bildung-Schule”,
<https://www.afd.de/bildung-schule/> (erişim tarihi: 30.05.18).

AFD, “Alternativ für Deutschland Partei Programm - Euro-Finanzen-EU”,
<https://www.afd.de/euro-finanzen-eu/> (erişim tarihi: 30.05.18).

AFD, “Alternativ für Deutschland Partei Programm - Kultur-Medien”,
<https://www.afd.de/kultur-medien/> (erişim tarihi: 30.05.18).

AFD, “Alternativ für Deutschland Partei Programm - Soziales”,
<https://www.afd.de/sozialpolitik/> (erişim tarihi: 30.05.18).

AFD, “Alternativ für Deutschland Partei Programm - Zuwanderung-Asyl”,
<https://www.afd.de/zuwanderung-asyl/> (erişim tarihi: 30.05.18).

BOSS, Gideon. “Deutsche Streitkultur, Pegida und der Islam”, 7 Ocak 2015.
<http://boess.welt.de/2015/01/07/deutsche-streitkultur-pegida-und-der-islam/>
(erişim tarihi: 06.04.18).

BUNDESMINISTERIUM DES INNERN, 2 Şubat 2017, https://www.monika-lazar.de/fileadmin/user_upload/dokumente/schriftlichefragen/AW_SF_168_169.pdf
(erişim tarihi: 21.12.18).

BUNDESMINISTERIUM DES INNERN, “Politisch Motivierte Kriminalität im Jahr 2017”, 8 Mayıs 2018.
https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/2018/pmk-2017.pdf;jsessionid=C5A8AC664B32809ACC687BB66BE2D02B.2_cid287?blob=publicationFile&v=4#page=6 (erişim tarihi: 27.12.18).

CONNOLLY, Kate. “Angela Merkel Declares Death of German Multiculturalism”, *The Guardian*, 17 Ekim 2010.
<https://www.theguardian.com/world/2010/oct/17/angela-merkel-germany-multiculturalism-failures> (erişim tarihi: 06.01.18).

- ÇAKIR, Arzu. “Fransa’da Çifte Vatandaşlık Tartışması”, *Amerikanın Sesi*. 24 Aralık 2015. <https://www.amerikaninsesi.com/a/fransa-da-cifte-vatandaslik-tartismasi/3117508.html> (erişim tarihi: 28.12.18).
- DAMGE, Mathilde. “Racisme et Discriminations: les Musulmans, l’une des Minorités les Moins Acceptées en France”, *Le Monde*. 22 Mart 2018. https://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2018/03/22/racisme-et-discriminations-les-musulmans-l-une-des-minorites-les-moins-acceptees-en-france_5274822_4355770.html (erişim tarihi: 21.12.18).
- DEARDEN, Lizzie. “Germany’s Constitutional Court Rejects Ban on ‘neo-Nazi’ NPD Party”, *Independent*. 17 Ocak 2017. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/germany-npd-ban-federal-constitutional-court-ruling-neo-nazi-anti-semitism-refugees-racism-national-a7530806.html> (erişim tarihi: 02.04.2018).
- DERNBACH, Andrea. “Wir sind kein Einwanderungsland”, *Der Tagesspiegel*. 7 Aralık 2006. <https://www.tagesspiegel.de/politik/wir-sind-kein-einwanderungsland/783936.html> (erişim tarihi: 27.12.18).
- DEUTSCHER BUNDESTAG, “Islamfeindlichkeit und Antimuslimische Straftaten im Zweiten Quartal 2016”, 1 Ağustos 2016. <http://dipbt.bundestag.de/doc/btd/18/093/1809310.pdf> (erişim tarihi: 21.12.18).
- DIEHL, Jörg. “BKA Zählt Mehr Als Tausend Attacken auf Flüchtlingsheime”, *Spiegel*. 28 Ocak 2016. <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/fluechtlingsheime-bundeskriminalamt-zaehlt-mehr-als-1000-attacken-a-1074448.html> (erişim tarihi: 06.04.18).
- FOTTORINO, Eric. “FN, fin”, *Le Monde*. 11 Haziran 2007. https://www.lemonde.fr/idees/article/2007/06/11/fn-fin-par-eric-fottorino_921469_3232.html (erişim tarihi: 24.06.18).
- KAESS, Christiane. “Merkels Politik Treibt die Leute zur AfD”, *DLF*. 19 Eylül 2016. http://www.deutschlandfunk.de/parteienforscher-niedermayer-zur-berlin-wahl-merkels.694.de.html?dram:article_id=366234 (erişim tarihi: 03.06.18).
- KARACA, Kayhan. “AP’de Aşırı Sağcı Gruplar Kuruldu”, *Deutsche Welle*. 16 Haziran 2015. <http://www.dw.com/tr/apde-a%C5%9F%C4%B1r%C4%B1-sa%C4%9Fc%C4%B1-grup-kuruldu/a-18520981> (erişim tarihi: 05.06.18).

- KUHN, Philip. “Fast 1000 Anschläge auf Flüchtlingsheime im Jahr 2016”, *Welt*. 28 Aralık 2016. <https://www.welt.de/politik/deutschland/article160655659/Fast-1000-Anschlaege-auf-Fluechtlingsheime-im-Jahr-2016.html> (erişim tarihi: 06.04.18).
- KULAKSIZOĞLU, Beklan. “Almanya’da ‘İslam Düşmanlığı’ Yükselişte”, *Deutsche Welle*. 14 Ekim 2010. <https://www.dw.com/tr/almanyada-islam-d%C3%BC%C5%9Fmanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-y%C3%BCkseli%C5%9Fte/a-6109852> (erişim tarihi: 18.03.18).
- MEISNER, Matthias. “Bei Pegida und Co. Grassiert die Gewalt”, *Tages Spiegel*. 24 Ekim 2015. <https://www.tagesspiegel.de/politik/von-koerperverletzung-bis-hitlergruss-bei-pegida-und-co-grassiert-die-gewalt/12631012.html> (erişim tarihi: 06.04.18).
- MENEGAUX, Charlotte. “Guéant: La Hausse du Nombre de Musulmans Pose Problème”, *Le Figaro*. 5 Nisan 2011. <http://www.lefigaro.fr/politique/2011/04/04/01002-20110404ARTFIG00660-gueant-la-hausse-du-nombre-de-musulmans-pose-probleme.php> (erişim tarihi: 31.12.18).
- MESTRE, Abel. “Marine Le Pen: the Face of French Euroscepticism”, *The Guardian*. 26 Ocak 2012. <https://www.theguardian.com/world/2012/jan/26/marine-le-pen-french-euroscepticism> (erişim tarihi: 24.06.18).
- MUDDE, Cas. “The Far Right in the 2014 European Elections”, *Eurozine*. 13 Mart 2015. <https://www.eurozine.com/local-shocks/> (erişim tarihi: 05.06.18).
- MUDDE, Cas. “What the Stunning Success of AfD Means for Germany and Europe”, *The Guardian*. 24 Eylül 2017. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/sep/24/germany-elections-afd-europe-immigration-merkel-radical-right> (erişim tarihi: 29.05.18).
- MULLER, Anna. “Anzeigenwelle gegen Sachsens Rechte Köpfe”, *Endstation Rechts*. 10 Şubat 2016. <https://www.endstation-rechts.de/news/anzeigenwelle-gegen-sachsens-rechte-koepfe.html> (erişim tarihi: 06.04.18).
- NOELLE, Elisabeth. “Der Kampf der Kulturen”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. 15 Eylül 2004. <http://www.faz.net/aktuell/politik/allensbach-studie-der-kampf-der-kulturen-1176643-p2.html> (erişim tarihi: 09.04.18).

OSCE, “2009 Germany Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2009> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2010 Germany Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2010> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2011 Germany Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2011> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2012 France Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2012> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2012 Germany Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2012> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2013 France Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2013> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2013 Germany Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2013> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2014 France Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2014> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2014 Germany Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2014> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2015 France Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2015> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2015 Germany Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2015> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2016 France Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2016> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2016 Germany Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2016> (erişim tarihi: 29.03.18).

OSCE, “2017 France Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/france?year=2017> (erişim tarihi: 21.12.18).

OSCE, “2017 Germany Hate Crime Data”, <http://hatecrime.osce.org/germany?year=2017> (erişim tarihi: 21.12.18).

- PARLAKYILDIZ, Ayşim. “Fransa: Ulusal Kimlik Bakanlığı ve Kimlik Tartışmaları”, *BİLGESAM*. 24 Ocak 2011. <http://www.bilgesam.org/incele/759/-fransa--ulusal-kimlik-bakanligi-ve-kimlik-tartismalari/#.XCXdqlwzbiU> (erişim tarihi: 28.12.18).
- RAFAEL, Simone. “2014 gab es 45 Angriffe auf Moscheen”, 23 Mart 2015. <https://www.belltower.news/2014-gab-es-45-angriffe-auf-moscheen-doch-das-ausmass-islamfeindlicher-straftaten-bleibt-im-dunkeln-39264/> (erişim tarihi: 27.12.18).
- ROHR, Mathieu von. “I Don’t Want This European Soviet Union”, *Spiegel*. 3 Haziran 2014. <http://www.spiegel.de/international/europe/interview-with-french-front-national-leader-marine-le-pen-a-972925.html> (erişim tarihi: 24.06.18).
- SAMUEL, Henry. “France has ‘Problem with Islam’ and There is ‘too much Unwanted Immigration’, says Hollande in Explosive Book”, *Telegraph*. 12 Ekim 2016. <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/10/12/france-has-problem-with-islam-and-there-is-too-much-unwanted-imm/> (erişim tarihi: 28.12.18).
- TNS SOFRES, “Baromètre d’image du Front National”, Ocak 2012. <https://www.tns-sofres.com/sites/default/files/2012.01.12-barofn.pdf> (erişim tarihi: 20.12.18).
- VIGNAL, Patrick. “Barack Obama Est Plus À Droite Que Moi, Dit Marine Le Pen”, *Reuters*. 1 Eylül 2011. <https://fr.reuters.com/article/topNews/idFRPAE78008I20110901?sp=true> (erişim tarihi: 21.05.18).
- “Almanya İçişleri Bakanı Horst Seehofer: İslam Ülkemize Ait Değil”, *BBC Türkçe*. 16 Mart 2018. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43433426> (erişim tarihi: 19.05.18).
- “Almanya’da Merkel 4. Kez Kazandı Gözler Koalisyon Görüşmelerinde”, *NTV*. 24 Eylül 2017. https://www.ntv.com.tr/dunya/almanyada-merkel4-kez-kazandi-gozler-koalisyon-gorushmelerinde,_jcByICvVkyt8UIoqREHjA?_ref=infinite (erişim tarihi: 03.06.18).
- “Anzahl der Rechtsextremen Organisationen in Deutschland von 2006 bis 2011”, *Statista*. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/72665/umfrage/rechtsextreme-organisationen-in-deutschland-seit-2006/> (erişim tarihi: 18.03.18).

- “Bundestag Election 2017”, *Bundeswahlleiter*.
<https://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/2017/ergebnisse/bund-99.html> (erişim tarihi: 18.03.18).
- “Ergebnis der Landtagswahl 2016 in Baden-Württemberg”, *Landtagswahl*.
https://www.landtagswahl-bw.de/ergebnis_landtagswahl_2016_bw.html
(18.03.18).
- “French Interior Minister ‘Shocked’ Over Student Union Rep. Wearing Headscarf”,
Daily Sabah. 18 Mayıs 2018.
<https://www.dailysabah.com/islamophobia/2018/05/18/french-interior-minister-shocked-over-student-union-rep-wearing-headscarf> (erişim tarihi: 31.05.18).
- “French Minister Slammed for ‘Unequal Civilisations’ Comment”, *France 24*. 5 şubat 2012. <https://www.france24.com/en/20120205-france-minister-slammed-unequal-civilisations-politics-gueant> (erişim tarihi: 28.12.18).
- “Haben Sie Persönlich Angst vor in Deutschland Lebenden Muslimen?”, *Statista*. Aralık 2010. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/169288/umfrage/angst-vor-muslimen-in-deutschland/> (erişim tarihi: 18.03.18).
- “Islam Leader Calls for Muslim Holidays in Germany”, *Spiegel*. 28 Mart 2013.
<http://www.spiegel.de/international/germany/community-leader-calls-for-muslim-holidays-a-891610.html> (erişim tarihi: 28.12.18).
- “Islam like (Nazi) Occupation Puts French Right-wing Leader Marine Le Pen Under Fire”, *Le Figaro*. 13 Aralık 2010. <http://plus.lefigaro.fr/note/islam-like-nazi-occupation-puts-french-right-wing-leader-marine-le-pen-under-fire-20101213-348314> (erişim tarihi: 12.12.18).
- “Marine Le Pen: Le Sursaut Vital Face Au Mondialisme”, *L’obs*. 12 Aralık 2010.
<https://www.nouvelobs.com/politique/20101206.OBS4257/interview-marine-le-pen-le-sursaut-vital-face-au-mondialisme.html> (erişim tarihi: 12.12.18).
- “Marine Le Pen S’insurge contre L’étiquette Extrême Droite du FN”, *Libération*. 2 Ekim 2013. http://www.liberation.fr/france/2013/10/02/marine-le-pen-s-insurge-contre-l-etiquette-extreme-droite-du-fn_936353 (erişim tarihi: 21.05.18).
- “Medien Erzeugen Verzerrtes Bild von Flüchtlingen”, *Frankfurter Rundschau*. 1 Ağustos 2017. <http://www.fr.de/kultur/netz-tv-kritik-medien/medien/seit->

silvester-in-koeln-medien-erzeugen-verzerrtes-bild-von-fluechtlingen-a-1323914
(erişim tarihi: 18.03.2018).

“Résultat des élections L gislatives 2012”, 20 *Minutes*.
<https://www.20minutes.fr/elections/resultats/?scrutin=legislatives&annee=2012>
(erişim tarihi: 31.05.18).

“Résultat L gislatives 2017: Retrouvez les Résultats des élections”, 20 *Minutes*.
<https://www.20minutes.fr/elections/resultats/?scrutin=legislatives&annee=2017>
(erişim tarihi: 31.05.18).

“Résultat Présidentielle 2017: Retrouvez les Résultats des élections”, 20 *Minutes*.
<https://www.20minutes.fr/elections/resultats/?scrutin=presidentielle&annee=2017>
(erişim tarihi: 31.05.18).

“Résultat Régionales 2015: Retrouvez les Résultats des élections”, 20 *Minutes*.
<https://www.20minutes.fr/elections/resultats/?scrutin=regionales&annee=2015>
(erişim tarihi: 31.05.18).

“Sarkozy Estime que le Multiculturalisme est un ‘ chec’”, *Libération*. 11 şubat 2011.
https://www.liberation.fr/france/2011/02/11/sarkozy-estime-que-le-multiculturalisme-est-un-echec_714298 (erişim tarihi: 28.12.18).

“Sarkozy Intensifies anti-Immigration Rhetoric”, *Deutsche Welle*. 12 Mart 2012.
<https://www.dw.com/en/sarkozy-intensifies-anti-immigration-rhetoric/a-15703843> (erişim tarihi: 31.05.18).

“Sarkozy-Le Pen: Ce qui Rapproche Leurs Programmes, Ce qui Les Sépare”, *Le Monde*. 26 Nisan 2012. https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2012/article/2012/04/26/sarkozy-le-pen-ce-qui-rapproche-leurs-programmes-ce-qui-les-separe_1691796_1471069.html (erişim tarihi: 28.12.18).

“Ségolène Royal souhaite que les Français aient ‘Chez eux le Drapeau Tricolore’”, *Lemonde*. 23 Mart 2007.
https://www.lemonde.fr/societe/article/2007/03/23/segolene-royal-plaide-pour-le-drapeau-tricolore_887281_3224.html (erişim tarihi: 28.12.18).

“Vorl ufiges Amtliches Ergebnis der Bundestagswahl 2013”, *Bundeswahlleiter*. 23 Eyl l 2013.
<https://www.bundeswahlleiter.de/info/presse/mitteilungen/bundestagswahl->

2013/2013-09-23-vorlaeufiges-amtliches-ergebnis-der-bundestagswahl-2013.html (erişim tarihi: 18.03.18).

“Woran Denken Sie beim Stichwort Islam?”, *Statista*. Haziran 2016.

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/563145/umfrage/umfrage-zu-assoziationen-zum-islam/> (erişim tarihi: 18.03.18).

<http://www.bpb.de> (erişim tarihi: 28.03.18).

<http://www.wahlergebnisse.info/> (erişim tarihi: 28.03.2018).

<https://wahl.tagesschau.de> (erişim tarihi: 28.03.18).

ÖZGEÇMİŞ

1993 yılında Kocaeli'nin İzmit ilçesinde doğan Şeyma Merve TANDOĞAN, ilk ve orta öğretimini Kocaeli'de tamamladıktan sonra 2016 yılında Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2016 yılının Eylül ayında Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Yazarın “Merkez Parti Söylemleri ve Medya Dili Bağlamında Aşırı Sağın Yükselişinin İncelenmesi: Fransa ve Almanya Örneği” başlıklı makalesi bulunmaktadır.

